

Est. 77
Tab. 14
N.º 23

h

La Botica de
Real M^{te}. de
Sta Cruz de Coimbra

✓

Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

THEOPHRASTI ERESII
De
HISTORIA PLANTARVM
LIBRI DECEM,
Græcè & Latine.

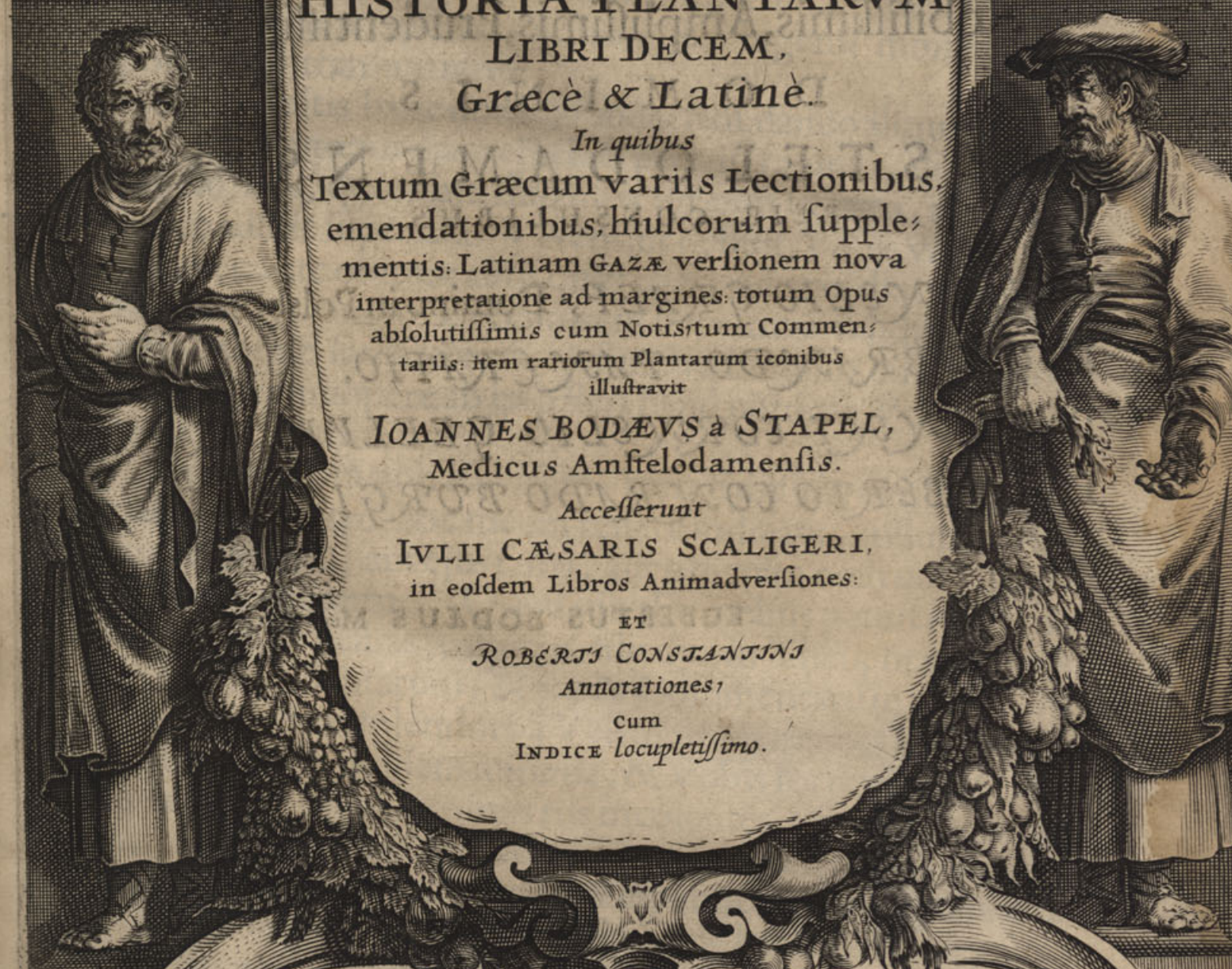
In quibus
Textum Græcum variis Lectionibus,
emendationibus, huiusmodi supple-
mentis: Latinam GAZÆ versionem nova
interpretatione ad margines: totum Opus
absolutissimis cum Notis, tum Commen-
tariis: item rariorum Plantarum iconibus
illustravit

IOANNES BODÆVS à STAPEL,
Medicus Amstelodamensis.

Accesserunt
IULII CÆSARIS SCALIGERI,
in eisdem Libros Animadversiones:

ET
ROBERTI CONSTANTINI
Annotationes;

Cum
INDICE locupletissimo.

AMSTELODAMI
Apud Henricum Laurentium.

Anno 1644.

UNIVERSIDADE DE COIMBRA
JARDIM BOTANICO

81A-4

Nobilissimis, Amplissimis, Prudentissimis

DOMINIS

AMSTELODAMENSIS.

REIP. CONSULIBUS.

Dn. CORNELIO GRAEF, Domino in Polsbroeck.

Dn. GERBRANDO PANCRATIO.

Dn. JOANNI CORNELIO GEELVINCK.

Dn. ALBERTO CONRADO BURGIO J. V. D.

EGBERTUS BODÆUS Med. Doct. S. P. D.

Mportunus fortè & temerarius habebor, quod Vos, tam arduis Reip. involutos curis, interpellem. Quandoquidem gnarus satis mihi sum, temporis hoc, quod Vobis, unus, nunc subtraho, omnibus auferri, cujus certè velocitas non patitur supervacua differentem audire. Cæterum reputanti mecum, jam tandem post octennium, absolutos a typographo, filii mei, plurium annorum labores; tanta derepentè animum occupavit lætitia, ut eam, cujus vix capax videbar, non alterius, quam Vestrum in sinum deponendam judicaverim, Vosque Tutores, imo Patres advocare laborum gnati mei constituerim. Illorum secutus exemplum, quibus decretum est ingenii monumenta posteritati transmittere.

Excusabitis hanc nostram audaciam, dando aliquid operi, aliquid ex mœrore jam eluctati parentis animo, aliquid defuncto, heu, quondam filio meo: Vobis ut nato, ita hoc in opere adhuc superstiti. Vivens, ut debuit, Vobis vivere voluit, nec ante obitum alios quærebat, nec volebat laborum suorum Patronos. Executorem me ultimæ reliquit voluntatis, eoque satisfaciendo defuncti Manibus, id exequor. Dolens summopere ab ipso fieri haud potuisse, Vobis servitio, mihi solatio.

At postquam non ita visum, rerum divinarum, humanarumque Arbitro, hoc meum restare judicavi, nullum ut defuncti Manes, aut ejus fama, aut officium nostrum, detrimentum patiantur. Quod vix alio melius potuit fieri modo, quam ut vestris Auspiciis, filii mei in Theophrasti libros de historia Plantarum, Notæ & Commentarii in publicum prodirent, quo splendorè à Vestris mutuarentur luminibus.

Res ipsa est quidem minima, & Vobis fortè indigna; Ast etiam olim rebus minimis rus incolentes, offensas Deorum placasse, notum satis. Argumentum tamen operis minime indecens Vobis, non quidem Reipublicæ, sed singulorum, qui partes ejus sunt, salutè spectans, de herbarum, Stirpium, ac Plantarum Historia ac natura agitur, quarum si negligat Medicus scientiam, quo pacto, quid ægrotanti optimum, quibus utendum, quodve vitandum foret, sciret? Præclarè olim, his penè verbis (de alia tamen re loquens) Seneca Philosophus,

lofophus, *Illa herba quæ in segetem, frugemque ventura, aliam habet vim tenera, & vix eminens sulco: aliam cum convaluit, & molli quidem culmo, sed qui ferat onus suum, consistit: aliam cum flavescit, & aream spectat; in quamcunque constitutionem venit diversam induit naturam.* Quæ nunc certè contemplamur facillimè, postquam Vestra opera, huc, non dico ex Britannia, Gallia, aut Hispania, sed è Græcia, Syria, Arabia, Persia, Aegypto, Barbaria, imo ultimis tam Orientis, quam Occidentis populis, India & America, diversi generis herbæ quotidie advehuntur: magno quidem sumptu; at majore cum gloria Vestræ Urbis, imo Orbis universi salute.

Et hæc quidem exemplo Romanorum Principum, haud minus sibi gratulantium ob raras, peregrinis ex oris adventas plantas, quam ob catenatam diversorum Regum, ante currus triumphales, feriem, Et certè si quid aliud, earum cognitionem, tanquam pertinentem ad hominis conservationem, (nam unicuique corporis sui charitas & conservatio insita est) ipsi Principes quæsivere. Legimus Regem omnium, quotquot fuere, sapientissimum Salamonem de stirpibus scripsisse. Testantur Jubæ Mauritaniæ, Attali Pergamenorum, Methridatis Ponti, Euacis Arabiæ regum de eadem re Commentarii: ut mittam Agamemnona, Masinassam, Archilaum, Herculem, aliosque plurimos, viros Majestate insignes, rei que herbariæ peritissimos. Argumento sunt Helenium, Telephium, Clymenum, Arthemisia, Lysimachium, Gentiana, aliæque plantæ plurimæ, omnes gaudentes, & quasi gloriæ ducentes à Principibus aut inventas, aut nomen sortitas. Ipse Atheniensis Alcebiades gloriæ duxit Echium, & Anchusam à se reperta.

Quæ simul omnia, imo singula, adhortamento fuere ad quærendos non alios, quam vos Nobilissimi, Amplissimi que Viri, Commentariorum filii mei, in libros Theophrasti de historia plantarum Patronos atque Tutores, ut vestro Patrocinio ac Presidio, adversum vel ipsam maledicentiam; tuti forent. Tollite igitur benevolo animo hunc posthumum, & expositum sætum, paternoque affectu adversus quosvis defendite. Hæc votorum fuit filii mei, hæc meorum nunc summa est, quam si adipiscar, ad sælicitatis culmen me pertigisse judicabo.

Unum addo, Deus Optimus Maximus Nobilissimi, Amplissimi, Prudentissimi que Viri, diu Vos Reip. universæ bono, diu Vestræ urbis prosperitati, diu nobis & nostrorum omnium securitati salvos & incolumes servet. Amstelod. M. DC. XLIII. IV. Kalend. Februar.

J O A N-

JOANNI BODÆO à STAPEL,

è mortuo

Dum emendaret, libros Theophrasti.

E blattâ, ac tineis pereas, Theophraste Bodæus

Heu perit, fidam dùm tibi ferret opem.

Mortuus ille tibi est, quo vivat uterque perennis,

Cognita dum fuerint, costus, arundo, crocus.

NICOLAUS TULPIUS.

SIDERA AMSTELODAMENSIA

In Obitum

IOHANNIS BODÆI

Medici & Botanici Eximii,

SUMMO REI HERBARIÆ BONO NATI
EJUSDEMQUE INCOMPARABILI
DAMNO DENATI HYEME.

ANNO CIO. IO. C. XXXVI.

Uod nullos Natura parens hoc tempore flores,

Herbasque nullas proferat,

Asscribunt Hyemi: nos doctæ asscribimus Umbrae.

Secum hæc Bodæus abstulit.

Is, qui torpenti Theophrastum excire veterno,

† In Hermathenæ gloriam,

Posset, ob It: (an ab It?) flores sparsurus Olympo,

Et redditurus nubilis

Sidera corporibus, ne diu sine honore manerent.

Excessit, inquam, ut redderet

Perpetuas Violas, immortalesque Hyacinthos,

Inter Choreas astricas.

Cum Berenicei Coma verticis, addita cælo,

Virentis expers teniæ;

**

Illaque

† Id est in honorem & gloriam Amstelidamensium, qui Hermen sive Mercurium colunt, & Palladem ob institutum recens illustre gymnasium.

Illaque Gnosiacæ marceret fama Coronæ,

Redintegrandâ floribus:

Cum Padus, aut Nilus, liquidis qui interjacet astris,

Moveret orbatum caput,

At solita incingi silva sua tempora vellet,

Arundinesque pristinus:

**T. I. L. EN-
GONASI.**

Et mala Hesperidum despectans putria † Nixus,

Desideraret altera:

Quæque adiit Superos, terris Astræa relictis,

Offensa pravus moribus,

Ambiret, veteri spico fraudata, recenteis

Illustriores lampadas?

Continuò miserans perituris astitit Astris

Cum Stirpium choragio.

Crede (licet) moriens quot vexit in æthera PLANTAS,

Te tot videre SIDERA.

PETRUS SCRIVERIUS

MOESTUS.

P.

In

In Theophrasti Herbarum Historiam, à Do-
ctissimo Clarissimoque viro D. JOHANNE BODAE O
à STAPEL Medicinæ Doctore, magna cu-
ra recensitam, & luculentis Notis
illustratam.

*Dispice Græcorum tabulas, & prisca renasci
Secula, naturæ parturientis opes.
Cecropidum patuere scholæ, patuere recessus,
Dogmataque ingenii tot, THEOPHRASTE, tui.
Hic herbas fruticesque suos vetus explicat Hellas.
Pagina pubillum quælibet ista facit.
Quicquid in hoc felix genuit Natura theatro,
Singula stant spatii conspicienda suis.
Fugera sunt chartæ, viridaria tota libelli,
Area quæ mundi est laxior, arcta patet.
Mira loquar, durant isti sine Solibus horti,
Non opus hic Zephyris, Æole blande, tuis.
Non arbusta rigant pluvie, confundimus anni
Tempora, quod carpas bruma vel ipsa dabit.
Nullum gleba facit, nullum discrimen arena.
Prostat in hoc nostro Græcia tota solo.
Distincti cœunt grandi discrimine fructus,
Germinaque adversis dissociata plagis.
Una Arabum Cilicumque graves hic fascia messes
Colligit, una gerit gramina mille manus.
Una domus, capit unus ager, quæ dividit orbis,
Et mundi exiguo venditur ære labor.
Hoc, sapiens THEOPHRASTE, tuum est. BODAEUS honores
Addidit, & voces tersius ire facit.*

Et longa mersum seculi caligine verum
Eruit, & vultu dat meliore legi.
Marcebant veteres herbae, decesserat illis
Et vigor & formae gratia prisca suae.
Nunc melius fragrant, tanto sub vindice, plantae.
Pulchrius, incultae quae jacuere, virent.
Balsama, thus, alios aloë diffundit odores,
Tollit inoffensum palma superba caput.
Quam prius ignavi zizania presserat ævi,
Invenit hic laudes laurus amica suas.
Cauliculi, radix, calices, fibraeque, striaeque,
Omnia conspectu splendidiore placent.
In Medicum Natura redit, cedrumque perennem
Consecrat his ipsis officiosa Notis.
Ut quem non potuere herbae servare labantem,
Post obitum possint semina salva loqui.

C. BARLÆUS.

A D

T H E O P H R A S T U M,

Clarissimi, doctissimi que Viri,

D. JOANNIS BODÆI à STAPEL, Medici Amstelredamensis, opera & Studio integritati pristinae restitutum, & luculentissimis commentariis illustratum.

Illustres Natura viros, & prisca tulere
 Sæcula, queis dignum gratissima Musa labore,
 Et meritis nunquam nomen laudemque negavit.
 Adspersit scriptis tamen invidiosa vetustas
 Innumeros nævos, semperque abolere lituris

Tempus edax verum conatum est, & velut igne,
 Adversum rapidus quem sufflat Corus, adussit.

Utraque sensisti dudum, THEOPHRASTE; nec ulli
 Altius in corpus serpsere ulcera, dextram

Dum tibi quisque suam negat, aut succurrere nemo
 Audet in arte potens etiam, formidine fœdæ

Tabificæque luis, membrisque squalentibus auram,
 Jam moribundus humi procumbens, lambere cunctis

Visus es, & fatis propere cessurus iniquis.

Atque tibi, nobisque fuit spes nulla superstes,
 Cum precibus tandem Musarum victus Apollo,
 STAPELIO mentemque, animumque infudit, & herbis

Monstratis ipsus docuit salutaribus omne
 Extergere malum, sanaque inducere carne
 Cava, cicatricum vestigia linq̄ere nusquam.

Viribus interea robur, vegetusque deorum
 Nectare, & ambrosia per fusus spiritus, atque
 Pristina forma, valetudo redit, & decor olli.

Gratia Phœbe tibi, tibi fama Bodæe resurgat
 Postuma, teque canant, laudandaque facta novenæ
 Pieriæ, nomenque, librique ferantur in aures,

Adspectumque virum; quorum te, credo, potes sis
 Insinuare animis facile: sic vivere nunquam

Dum cessas, & doctorum volitare per ora,
 Te cœlo magnum Musæ superisque beabunt.

JOA. ANTONIDES vander
 LINDEN, Med. & Anatomiz in
 illustri Frisiorum Academia, Fran-
 nckerana Professor ordinarius.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΔΑΙΟΣ ΣΤΑΠΕΛΙΟΣ,

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ.

Εἰς ἡλιῶν ἅπας διῶ βοτανῶν.

NΥκτερινὸν τὸ σκότῳ πολλὰς ἐκάλυψε, κατ' ἄρχας,
Ἰατρῶν βοτάναις ἢ βοτανῶν δυνάμεις.

Πείρασον δι' αὐτὰς πολλοὶ Φωτιστέον, ἀλλὰ

Πᾶν αὐτῶν ὠθεῖν εἰς ἐδύνατο νέφῳ.

Ταῖς βοτάναις (πικρῇ τῶν ἔλλαμψε μὲν ἡσ.

Ἄλλ' ἔπω, μέχρι νῦν, ἡμερινὸν τὸ φάῳ.

ΣΤΑΠΕΛΙΟΣ φάῳ ἡμερινὸν βοτάναις ἀνατέλλει

Ἡλιῶν εἰς βοτανῶν ἑ μάλ' αἰῶν ἀπας.

Ἡλιακὸν δι' φάῳ βοτάναισι δίδοντι διδῶσι

Αὐτῶν φάῳ ἡλιακὸν ΣΤΑΠΕΛΙΩ βοτάναι.

Σ. Ν.

SAMUEL NERANUS THEOLOGUS.

Epigramma in Theophrastum, latinè reddi-
tum, & illustratum, à D^{no}. D^{re}. Johanne Stapelio
Medico Amstelredamense.

*Valiter Alpinos inter neglecta recessus
Profilit absconsæ vena perennis aquæ;
Agricolis vix nota, vagis quandoque capellis,
Aut errabundis obviam pota feris,
Quam labor artificum Latios mox ducit in hortos,
Cultaque sæcundo fonte vireta rigat;
Sic latuere oculos Theophrasti scripta Latinos
Obsita, vel miris dilacerata modis,
Quæ nunc in dias procedunt luminis oras
Augusta, artificum compta polita manu;
En iterum Euphrastus, Theophrasti nomen adeptus
Divino Latios fundit ab ore sonos.
Inque struem eximias Stapelius undique gazas
Accumulans, Gazæ destruit omne decus.*

Robertus vander Houve,
MEDICUS AMSTEL.

In
JOANNIS BODÆI à STAPEL
THEOPHRASTUM.

Frontis mutatâ specie, versoque colore,
Vix Theophrastus erat, qui Theophrastus erat.
Nunc decus Historico, & rediit sua forma reculto;

Tersus & est iterum vultus, ut antè fuit.

Os, quo Mercurius velit esse vel ipse disertus,

Denticulis iterum candet eburneolis.

Purpuraque est iterum roseis attincta labellis,

Queis vel Xantippe basia ferre velit.

Bodæo grates hinc esse fatemur habendas,

Munus id acceptum cûi Medicina refert:

Ante vir Heinsides Phœbo libamine mulso

Fecerat: Hippocrati sal dabit illud opus.

C. G. Plempius.

EPIGRAMMA

ad

HORTUM STAPELII.

Sperfa procul variis Plantarum germina terris
Post Paradisiaci fata viroris erant.

Colligis hæc Bodæe sagax, per Bactra, per Indos,

Hesperiam, Æthiopum, Ponti, Asiæque locos.

Colligis, atque uno conclusa volumine pandis

Amfractu toto, quæ vagus orbis habet.

Hic vel reliquias Paradisi agnosco latentis,

Vel mihi nunc alter hic Paradisus erit.

J. Geerdinx.

Cl. Viro

E G B E R T O B O D Æ O

Medico practico seniori,

cum celeberrimi viri

J O A N N I S S T A P E L I

Medicinæ, reique herbariæ peritissimi, filii

sui, octavo ab ejus obitu anno ederet

THEOPHRASTUM.

Atenus ille tuus planè periisse videtur;

Monstrat at in scriptis se superesse suis.

Nominibus certis vivit, doctusque Stapellus

Vel nunquam demptus, vel redivivus adest.

Suada Theophrasti jam redditur enthe a nobis

Ingenio gnati, sæpe petita, tui.

Urnæ pauca damus. Batavus nam conditur illà,

Cui græcus palmæ præmia Gaza ferat.

Quæ Gaza haud valuit, Stapellus mysteria pandit:

Sic ipso Græco major abit Batavus.

Sic certè tandem ducens post fata triumphum,

Splendet Apollinei Solque, decusque fori.

Terrea terra tenet. Divinæ possidet auræ

Particulam Cælum. Nomina mundus habet.

J. Snippendalius

Amstelodamensis.

JOANNIS ARNOLDI CORVINI JC.

P R Æ F A T I O

In Notas, & Commentarium V. CL. JOANNIS

BODAEI à STAPEL, M.D. in T H E C-

P H R A S T U M.

Edendi ars non dubium quin sit præstantissima. Commendant eam, cum τὸ ἰατρικὸν nobilitas ; tum finis necessitas. Ἰατρικὸν est corpus humanum. Finis ejusdem sive conservanda, sive restituenda sanitas. Summum sanè, & in hac mortali vitâ omnibus aliis anteferendum bonum. Humanum corpus dico speciatim. Quod cætera creaturæ hominum causâ, & quidem inferiore conditione conditæ, hominum ex divinâ ordinatione subjacent dominationi. Et est quidem ea ratio, cur mutata animalia, licet sensitivâ facultate cum homine convenientia, & exinde eisdem affectionibus, morbis, & symptomatis obnoxia, sub hujus nobilissimæ artis ἰατρικῆς non comprehendamus. Recta sanè. Equidem & ipsa eadem ordinatione hominum sanitati per se inserviunt, sive ad alimentis utantur, eam tuendo, sive ad pharmaca, eam restituendo. Eorundem bono speciatim sive inventa, sive à summo Numine donata, sive omni ævo culta est hæc ars necessaria. Est corpus humanum & Physices subjectum. sed nec adæquatum ; (ut loquuntur) verum quatenus sub corpore naturali continetur : nec eadem quâ sub scientiam medicam venit consideratione. Physicus corpora naturalia, & inter ea corpus humanum, κατὰ τὴν φύσιν ipsam, hoc est, quâ naturale considerat ; quâ sanabile medicus. Phrasin docentium sequimur. Medicina, cum sit τῆς ὑγιείας προηγουμένη, τῶν δὲ νοσούντων ἐκπαλακτικὴ ; adde τῶν ἐλλειπόντων προσόδοσις, τῶν δὲ ὑπερβαλλόντων ἀφαίρεσις ; tum istius scopi, tum mediis ratione, non solum ea quæ secundum naturam, sed & quæ præter eam sunt ; imò & adversa spectat ac inimica ; sanitatem, corporis statum ἰσότηρον. (talem enim (salva Philosophorum pace) statuimus ; victum, morbos, remedia. Quippe finem, & ea quæ sunt ad finem, omnia accuratè pensitat. Sanitas ex actionum integritate cognoscitur ; ex earundem manifesta læsione morbus. Neuter status est inter istam integritatem, & læsionem ; sive

ex integritate valetudinis ad morbum sit declinatio; five ex morbo ad eam regressus. Inde fit, ut hujus excellentissimæ artis tres existant partes, ἡ Φυσιολογική, παθολογική, καὶ Θεραπευτική, Φυσιολογική ipsum artis subjectum, corpus humanum, ejusdem fabricam & constitutionem, naturam, elementa, humores, spiritus, partes, singularumque facultates tractat. Nempe in rebus merè naturalibus versatur. Inde omnium partium in hac scientiâ prima. Sanè in omni scientiâ, nec minus in hac, τὸ πρῶτον est, subjectum in quo versaris cognoscere. Ὅμως res non naturales dirigens, sanitatem tuetur, & ne corpus morbo infirmetur, cavet religiosè; five cibi potusque moderatâ adhibitione; five, juxta somnum & vigilias, mandata corporis exercitatione; five ex variis ejusdem partibus excrementorum educatione. παθολογική ea quæ præter naturam sunt, non minus quam ἡ Θεραπευτική meditatur. Sed illa modò, ut ea cognoscat; hæc cum ut ne morbū pariant provideat, tum ab iis corpus liberet. Equidem ἡ Θεραπευτική, juxta τὴν ὕλειν, finem artis proximè attingit. Hæc morbos averruncando, & corpus, ne ab iis occupetur, præservando; illa præterea, postquam illud invasere, pellendo, & sanitatem laborantem restituendo. παθολογική, morbos, eorum causas, signa, differentias, symptomata, per se quidem considerat; sed & integræ valetudinis, non minus quam curationis indicationes ex accidenti spectat. Ad τὴν σημειωτικήν alias distinctius referunt. Omnino verò ἡ Θεραπευτική compectitur τὴν Διαιτητικήν, Φαρμακευτικήν, καὶ χειρουργικήν. Διαιτητικήν, dico. Equidem & per ipsam diætam non minus morbi repelluntur, postquam corpus invasere; quam corpus ne occupent, contra eos munitur. Sed verò etiam usu rerum discimus, levissimum in victus ratione erratum, imprimis in morbis acutis commissum, ægris sæpe numero maximū dare incommodum; ne dicam interdum mortem accelerare. Partibus istis omnibus ἡ ἀνατομική infervit, καὶ βοτανική; illa juxta Φυσιολογικήν τὴ χειρουργική; hæc non minus τὴ διαιτητική, quam Θεραπευτική. Anatomicam dico. Nempe cum humani corporis omnes five exteriores, five interiores partes, venas, arterias, nervos, musculos, eorum fibras accuratissimè examinat Anatomus, singulorumque situs spectat; mirum quantum ista contemplatio ad curatam interiorum morborum, vulnerum exteriorum, & in utrisque cum causarum, tum symptomatum conferat investigationem. Sed eam non spectamus. Botanicam, nunc quidem, cogitamus. Hæc τὴ διαιτητική καὶ Φαρμακευτική ancillatur. Illi quatenus in alimentorum; huic, quatenus non modò in medicamentorum, sed & venenorum ducit

ducit cognitionem. Sanè alimentorum, & medicamentorum diversa est ratio. Illa à corpore, tanquam similia, patiuntur, & coctione in ejus naturam convertuntur: hæc agunt in corpus, illudque alterant. Non tamen à τῆ φαρμακευτικῆ remota est omnis alimentorum consideratio. Nec enim defunt quæ, pro alimentis sumpta, & ipsa alterent; lactuca, acetosa, aliaque. Ad illam verò omnino, & solùm quidem, & venena spectant & medicamenta. Utraque humano corpori adversa; Illa tamen magis. Scilicet medicamenta alterant quidem corpus; sed alteratione adeò non corrumpunt, ut restituant; venena necant. Nec enim in medicamentis nimia esse debet, aut vires dissolvens, sed temperata adversitas. Talis puta, quæ, conservatis; imò roboratis viribus, pellat quod naturæ est inimicum. Nulla hic est alia venenorum cognitio, quam ut per medicamenta eorum frangatur virulentia. Sed & ipsa ita possunt castigari, ut serviant pro medicamentis. Et vicissim ea potest esse horum intemperantia, ut nimis laxè, nec ad pondus, aut mensuram, sive composita, sive data, & ipsa, corporis vires debilitando, ægris mortem accelerent. Alieno planè à Medicinâ scopo. Prudentia in istis omnibus est à Botanicâ. Etenim hæc in herbarum, plantarum, stirpium, fruticum, suffruticum, arborum, radicum, foliorum, florum, & omnium, hominum causa nascentium frugum ducens cognitionem, næ Medicum artis suæ certum facit. Equidem sine eâ, sive diætam præscribere velit, sive pharmacum, nequicquam potest. Ab eâ sola omnium, non solum quæ ad alimenta, sed & ad medicamenta terra profert utilium herbarum & stirpium figuram, formam, facultates (quod maximum) perdiscit. De alimentis forte minor est cura, aut eorundem saltem magis vulgaris cognitio. Medicamenta sunt vel simplicia, vel composita. Sed non est nisi ex simplicibus compositio; nec compositorum certa judicatio, nisi ex accuratâ simplicium notione. Omnino verò ad securitatem utrorumque cognitio Medico quam maximè est necessaria. Etenim si in simplicibus hominum indoctorum, sæpe muliercularum, ex collectis herbis victum quærentium, aut τῶν ῥωπικῶν, radicum liquores, succos; fructus herbarum, flores, germina, undequaque quærentium, coëmentium, & variè circumferentium fidem modò sequatur; suæ artis planè erit incertissimus. Etenim an isti simplicium collectores, sive collectrices, herbarum genuinam habeant cognitionem; an hi ῥωπικῶν, quamvis earum gnari, in suis compositionibus & præparatio-

rationibus mala fide, aut sinistris artibus non utantur ignarus fieri non potest, quin & cum maximo famæ suæ periculo artem suam exercent, & cum ægrorum summa iniuriâ. Sanè, sine solida simplicium cognitione, nec quæ sit compositi facultas, nec quo medicamentorum sit ordine, mollissimo, medio, an vehementissimo potest judicare. Propriâ tamen scientia ac fide niti debet. Fecere id antiquissimi Medici, qui nulla Pharmacopœorum usi opera, vel suis ipsi, vel discipulorum manibus parata medicamenta, ac composita ægris propinarunt. Ad eam rem comparata sibi medicamentorum tanta cognitione, quantam, matura pensitatione, artis suæ exercitium requirere judicarunt. Et est quidem hoc studium τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης penè divinum. Ita veteres judicaverunt; qui stirpium, herbarumque cognitionem ad ipsos Deos retulerunt, vel istarum inventores divinis honoribus dignos censuerunt; imò ipsis herbis quarum Deos inventores opinati sunt, mutuata ab ipsis nomina indiderunt. Nec minus Reges & Principes stirpibus à se inventis propria nomina tribuendo, & ipsi curam rei herbariæ posteritati commendatam voluere. Scilicet alia facti istius ratio cogitari non potest. Exempla non recitamus; abundè ad faciunt in artis suæ commentatione Botanici. Anatomicã non neglexit Stapelius noster; coluit eam religiose; at magis eam à qua eum laudamus artem, sive propriã, sive hereditariã naturæ inclinatione. Sanè non patrem modò, Urbis hujus Medicum & Practicum è primis, virum nobis amicissimum D. EGBERTUM BODAEUM, sed & alios habuit majores hujus artis peritissimos. Ipse omnes, sive Græcos, sive Latinos, sive Arabes hac in arte excellentissimos pervolvit diligenter. Testantur id doctissimi ipsius in Theophrastum & Dioscoridem Commentarii; in quibus cum cæterorum Græcorum, Oribasii, Aëtii, Auctuarii, Symonis Sethi; inter Latinos Plinii & Apuleii; tum & Arabum, ac inter eos eminentis Serapionis sapiensimè meminit. Commentarios in Dioscoridem, morte præventus, nobis dare non potuit; daturus omnino, siquidem vitam optimus Deus prorogasset. Alterum in Theophrastum nunc damus; sed modò in libros de plantarum historia; quod quæ in libros de Causis ^{ὁ παναγεινός} est meditatus ultimam Authoris manum desiderant. Quam omnino adhibuit doctissimo quod publicamus operi. Audax sanè factum quod in inventute non veritus est illustrare excellentissimum in re herbaria scriptorem; & quidem sive ex librariorum incuria aut ignorantia, sive aliunde

invenit

unde corruptissimum. Equidem non ipsas modò res, hoc est ea quæ herbarum spectant historiam, sed & verborum apices accuratè examinat. Ausui successum felicem auguramur. Nec minus ipsum ausum ex Theophrasti singulari autoritate æstimamus. Fuit sanè Theophrastus vir singularis, cum ab eruditione, tum ab incredibilem dicendi suavitate commendatissimus. Ab hac, cum eum sui ante Tyrta- mum nominaverint, isto Theophrasti nomine Præceptor Aristoteles insignivit. Equidem divino potius quam humano ore eum loqui arbitrabatur. Reliquit ingenii sui monumenta complura, in omni quidem studiorù genere, Rhetorica, Logicâ, Physicâ, Ethica, Politica, Mathematica, Medica, aliaque; omnia à Diogene Laertio in ejus vîta recensita; at pleraque damno publico per temporis injuriam deperdita. In Medica, pro suæ professionis ratione, studia sua convertit Stapelius noster, & in utrumque quidem, ut diximus, de re herbaria Theophrasti opus. Si, ut proposuerat, in libros de causis plantarum Commentarios publici juris facere non potuit, damus id Dei Optimi Maximi de propositis humanis dispositioni. Equidem isti & nos omnes sumus obnoxii. Sed verò & præmatura Cl. Stapelii mors hanc ipsam ferè impediisset editionem. Adfuit quidem hunc, quem edimus, commentarium quo ad rerum tractionem extrema ejus manus; non ita tamèn, prælo subjici ut posset, recognitum, erat antographum. Ad accuratam, maximè ornatam editionem. Vocum, literarum varietas, interpunctionum, cæterarumque quæ rem literariam spectant omnino habenda ratio. Quam ob rem & ista restabat cura. Et vivo quidem ad huc autore. Commendavimus ad eam rem operam nostram virò amicissimo. Et rogatii quidem. Nec illubenter; sed ex promisso solum, donec istis minutiis Typographicis, & maximè quidem errorum ab operis in typorum collectione committendorum observationi, & annotationi assuesceret. Est sanè ista cura infra virum cordatum. De rebus is magis quam de verbis, syllabis, aut literis est sollicitus. Laborem nostrum auxit, superveniens viri Clarissimi mors; per eam in nos omni rei Typographicæ derivata curâ. Sed fuit & ista sola nostra. Sit facta & tecta laus sua auctori. Quod ab eo præstitum ipsa docet *avm/la.* Textum, an Commentarum inspexeris, non falleris. Græcum textum, post Lugduno-Batavorum editionem, infinitis locis emendavit, malè emendata aut suppleta restituit, varias sectiones addidit. Gazæ interpretationem,

similiter recensita Lugduno Batava interpretatione, passim
modestè castigavit; Omnia additis in utroque margine an-
notationibus. Meditabatur versionem novam; sed hi labo-
res publico an placerent prius tentare voluit. Equidem stu-
diorum se edere sciebat primitias. Varias lectiones, & ex iis
delectum in margine textus Græci notatum, in altero Latinæ
interpretationis similiter notatas castigationes in Notis &
Commentariis abundè probat. Ut magis ornaret hanc
editionem, præmisit suis virorum præstantissimorum, Julii
Cæsaris Scaligeri, & Roberti Constantini in eosdem libros
doctissimas Annotationes. Omnino equidem curæ ha-
buit, ne quid cum ad textus Græci, tum ad Latinæ interpre-
tationis integritatem desideraretur. Vero ipsarum margi-
nalianum annotationum scopo. In Commentario non mo-
dò quæ utrumque spectant textum, ex Hesychio, Julio Pol-
luce, Suida, aliisque Lexicographis, sed & ex Plinio, & do-
ctissimis Nobilissimi Salmasii in eum meditationibus, aliis-
que Authoribus variè confirmat. Nec minus Plinium ipsum
in plurimis castigat. Eo audentius, quod fidei apud præ-
stantissimos Botanicos sit dubiæ. Ipsarum herbarum, stir-
pium, plantarum, arborum, cæterorumque ad Botanicam
pertinentium, historiam accuratè examinat. Quatenus, ad
rerum ipsarum quidem, & ἱστορίας spectant cognitionem.
Nec tamen subsistit. Multarum Theophrasto & veteribus
sive cognitarum, sive etiam incognitarum herbarum, plan-
tarum, stirpium icones addidit, non sine solidis ad singulas
Annotationibus. Equidem Philologicis, Medicis, & nomi-
natim Botanicis observationibus, & iis quidem non è vul-
go, hoc laudandum opus abundat. Nullas recensemus, nul-
las ostentui damus. Vino vendibili non opus est suspensâ
hederâ. Index quem operi Pater Bodæus adjunxit, & ip-
se imprimis Commentarius, illud abundè commendant.
Sed verò per se id commendat cû ubertas commentationis,
tum nobilissimæ in textum mendosum, & exinde Gazæ si-
milem interpretationem observationes. Fuit quidem Gaza
Græcus, inde Græcæ linguæ peritissimus; non mirum
tamen in textu Græco corrupto interpretando nonnun-
quam hallucinatum. At textus ipsius vitio, non ignorantia
interpretis. Theophrastus fanè in historiâ, & causis plan-
tarum explicandis exquisitissima usus est methodo. Ad ex-
emplum Præceptoris, (Aristotelem designo) qui ipsum om-
nibus suis prætulit discipulis. Aristoteles historiam ani-
malium, generationem, & partes distinctè tractavit: Theo-
phrastus

phrastus sub historiâ plantarum non modò earundem generationes, sed & partes complexus, causas singulatim explicat. Effet quidem in facili exquisitam ad umbrare methodum, & totius tractationis *σκέλετον* Lectori ob oculos ponere; sed iste necessarius an sit, utilis an esset labor, hæreo. Non forè inutilem definitio. Sed est res ista majore digna commentatione. Mirum verò quantum conferret ad ipsarum herbarum, omniumque Medicinam spectantium corporum, ad eam directam accuratiorem cognitionem. Viventia ea sunt; si non omnia, saltem pleraque; non necessaria forte limitatione. Equidem an alia quam quæ ab origine viventia sunt, medicinæ inserviant, ut disputent, Medicis relinquimus. Istam comparatam doctrinam minime spectavit *ὁ μακαρίτης*. Sed nec tam ad Medicum, quam Philosophum pertinet. Medicus ad suum scopum directâ meditatione, herbarum & stirpium naturam per se & singulatim meditat: in merâ contemplatione versatur Philosophus. Medicus fuit vir Clarissimus Stapelius, & studio Medico juvando incubuit. Utinam diutius incumbere potuisset vir indefessi laboris, iudicii acerrimi, memoriæ confirmatissimæ. Botanicam pro Sparta habebat; quam nactus ornare omni ope nitebatur. In quo conatu se publico quin probaverit, nullum est dubium. Cum in Academiâ Lugduno-Batavâ operam studiis daret, Clarissimi viri D. Ælii Everardi Vorstii, Medicinæ Professoris tum primarii, & horti Medici Præsidis lectiones Botanicas assiduus audiebat; herbarum demonstrandarum formas, naturam, vires accuratè & observabat & examinabat. Sed & earum se non ignarum ostendebat. Cum studiorum fociis cognoscendarum & colligendarum herbarum causâ sive sub Vorstio præceptore, sive spontaneo modò exercitio, ipse dux, prata, paludes, colles circumivit. Tantus Botanicæ scientiæ juvenem, ejus minime ista ætate rudem, urebat ardor. Qui quanto in ipso quam in condiscipulis erat major; tanto magis eos ipsa scientia antecellebat. Medici titulo, ejusdem Clarissimi viri filio, Doctore Adolpho Vorstio conferente ornatus, cum patris Doctoris Egberti Bodei urbis nostræ Medici & artis Botanicæ amatoris summi, (quod repetitò dicimus) & juxta eum ejusdem urbis publicum hortum summo studio assiduè excoluit. In exoticis herbis, plantis, stirpibus colligendis, examinandis, probandis operâ nullam perdidit. Est quidem palma publica; sed non datur nisi ad eam contendenti. Contendebat ad illam Stapelius noster. Tantum
virum

virum si nobis in flore ætatis eripuit Deus altissimus; dole nobiscum Lector, in herba periisse. Sed & istam ei fortem ne invide. Humana si spectamus; sanè in iis ei præcificus laborum fructus. Flores sparsit, sed sine germine. Non tamen omnino. Etenim quæ mors præmatura præcìdit, curæ erit ne omnino excidant. Ex isto casu, hoc quidem tempore, fatis nobis esse debet horum laborum fructus. Quem vovemus uberem. Sed verò cum in libros Theophrasti de causis plantarum, tum in Dioscoridem satis equidem meditatatas observationes *ἔμπειρος* ut exspectes, non minus commendamus. Vale.

Θ Ε Ο

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟ Α'

THEOPHRASTI DE HISTORIA
PLANTARVM LIBER PRIMVS,

Theodoro Gaza interprete.

Κ Ε Φ. Α.

C A P. I.

Quomodo Plantarum Historia tractanda sit.

"Desiderantur in Basileensi & Aldino codice.

† Έχουσα Ald.

Πῶν Φυτῶν τὰς Διαφορὰς καὶ τὴν ἄλλαν Φύσιν, ἐκ τῆς πρὸς τὰ ζῶα ἀναλογίας ληπτέον, κατὰ τὰ μέρη, καὶ τὰ πᾶσι, καὶ τὰς γένεσις, καὶ τὰς βίβας. ἢ ἢ γὰρ καὶ πράξεις ὡς ἔχουσιν ὡς περὶ τὰ ζῶα. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὰ πᾶσι, καὶ τὰς βίβας, ὡς θεωρητότερα καὶ βίβας. αἱ δὲ κατὰ μέρη, πλείους ἔχουσι ποικιλίας. αὐτὸ γὰρ τὸ πρῶτον ἔχει ἰκανῶς ἀφώρῃσιν, ὅ, πῶσα δὲ μέρη, καὶ μὴ μέρη καλεῖν ἀλλ' ἔχει ἵνα δόξωσι. τὸ μὲν ἔν μέρη, αἱ τε ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ὄν, αἱ δὲ οὐκ εἰ διαμένειν, ἢ ἀπὸ τῶν ἢ ἴσταν γέννηται. καθάπερ ἐν τοῖς ζῴοις τὰ ὑπερον γενησόμενα. πολλὰ εἴπερ διὰ νόσον ἢ γήρας ἢ πῆρωσιν δόξωσι ἀλλεταί. τῶν δὲ ἐν τοῖς φυτοῖς ἕνα τριαυτ' εἶναι, ὡς ἐπέτερον ἔχειν τὴν ἑστίασιν οἶον, αὐθ, βρύον, φύλλον, καρπὸν. ἀπὸ τῶν ὅσα περὶ τῶν καρπῶν ἢ ἀμα γίνεταί τις καρπός. ἐπὶ δὲ αὐτὸς ὁ βλαστός. αἱ γὰρ ὅτι φύσιν λαμβάνει τὰ δένδρα κατ' ἐνιαυτὸν, ὁμοίως ἐντε τῶν αἰῶ καὶ ἐν τῶν πρὸς τὰς ρίζας. ὡς εἰ μὲν τις ταῦτα ἡσεί μέρη, ὅ, τε πᾶσι ἀόριστον ἔσται, καὶ εἰδὲ ποτε εἰδὲν τὸ αὐτὸ τ' μορίων. εἰ δὲ αὐτὸ μέρη, συμβῆσεται δὲ ἂν τέλεια γίνεταί καὶ φαίνεταί, ταῦτα μὴ εἶναι μέρη. βλαστάνοντα γὰρ καὶ θάλλοντα καὶ καρπὸν ἔχοντα, πάντα καλλίως καὶ τελειότερα εἰδοκεῖ εἶναι. αἱ μὲν ἔν δόξωσι σχεδὸν εἶσιν αὐταί. τὰχα δὲ ἔχει ὁμοίως ἀπαντα ζήτησιον, ὅ, ἐν τοῖς αἰλλοῖς, ὅ, ὅσα πρὸς τὴν γένεσιν ἔπει αὐτὰ τε τὸ γεννώμενα ἢ καὶ ὅτι τῶν ζῴων μέρη ἡσείον οἶον, τὰς καρπὸς. εἰδὲ γὰρ τὰ ἔμβρυα τῶν ζῴων. εἰ δὲ τῆ ὡρα ὅψαι ἢ τὸ καλλίστον, εἰδὲν σημεῖον ἔπει καὶ τῶν ζῴων ὡς ἡσεί ἢ τὰ κύοντα. πολλὰ δὲ καὶ τὰ μέρη κατ' ἐνιαυτὸν δόξωσι ἀλλεταί. καθάπερ οἷτε ἔλαφοι τὰ κέρατα, καὶ τὰ φωνδύοντα τὰ πτερά, καὶ τὰ τεύχια τετραπόδα. ὡς εἰδὲν ἀποπν. ἀλλως τε καὶ ὁμοίον τῶν φυλλορροεῖν τὸ πᾶσι. ὡς πῶτως δὲ εἰδὲ τὰ πρὸς

"Deest Al. Bas. † Desunt in Ald. & Bas. † Τόχα Al. Bas. scribe τὸ γῆ, φυτῶν καλλίστον † deest in Ald. & Bas.

PLANTARUM differentias reliquamque naturam, ex partibus, affectionibus, generationibus, vitaeque petere oportet. mores enim & actiones, quemadmodum animalium genus, minime plantae fortunantur. Sunt autem, quae per generationem, affectionem, vitamque sumi debent, patentiora, cognituque faciliora. Quae vero per partes noscantur necesse est; varietates utique plures habere videmus. Hoc enim ipsum primo non satis constat; quae partes quaeque non partes debeant appellari; sed nonnullam controversiam recipit. Partes enim, quoniam suae naturae ratione consistunt, perpetuo durare videntur, aut simplici absolutaque ratione: aut postquam confectae fuere. Ut scilicet animalium partes, quae postea crescunt, nisi quid morbo aut senectate aut laesione perdat. At in plantis nonnulla ita se habent, ut annua duntaxat potiantur natura: ut flos, muscus, folium, fructus. Denique omnia quae ante fructus aut una cum fructibus proveniunt. Quin etiam germen ipsum. Quippe cum arbores annuatim incrementum, tam partibus supernis quam circa radices, semper capeffant. Quamobrem si quis partes haec esse asserat; cum partium multitudinem incertam, tum partem nunquam eandem esse sequetur. Sin autem partes esse negaverit, continget protinus, ut ea partes minime sunt, quibus plantae perfectae redduntur, talesque esse spectantur. Quippe omnes cum germinant, virent, fructum gerunt, pulchriores atque perfectiores, & sunt & esse videntur. Haec ferè sunt in his ambiguitates. Sed forsitan non omnia neque in caeteris, neque in ijs, quae ad generationem pertinent, pari ratione quaerere decet. Eaque ipsa singulis annis oriunda minime in partium genere collocanda sunt: ut fructus. Nec enim foetus partes animalium esse possunt. Sin autem clementia temporis plantae aspectu pulcherrimae redduntur, at pulchritudo nullo ipsa indicio est. Nam & animalia dum uterum gerunt, pleniora pulchrioraque redduntur: pleraque etiam partes quotannis amittunt: ut cervi cornua; aves nidificantes pennas; quadrupes pilos. Quapropter haud temere factitatum dixerim, praesertim cum is affectus

"Supple, pro ratione animalium. Vide commentarium.

† accrescunt

† Bryon.

† accrementum.

† nullo certo sine determinatam.

† eveniet, eas non esse partes, per quas ipse partes perficiuntur.

† neque ipsa generata, etiã in ipsis animalibus, in partium genere collocanda sunt.

† quod si sua quaeque tempore pulcherrimae videantur, nihil inde concludi potest.

† Habitiora,

τινὶ γένει. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μὲν συνεκτικέ-
ται, τὰ δὲ ἄποκαταίρεται· καθάπερ ἀλλότρια τῆς
φύσεως. εἰσὶ δὲ τῶν ἀποκαταίρεται καὶ τὰ περὶ τὴν βλά-
στησιν ἔχουσιν. ἢ γὰρ τοὶ γένεσις γένεσως χάριν ἐστὶ τῆς
τελείας. ὅπως ἢ καθάπερ εἰπομένη, εἰδὲ πάντα ὁμοίως
καὶ ὅτι τῶν ζώων ληπτέον, διὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἀόριστος.
ζῶον Bas. πανταχῆ γὰρ βλαστῶν, ἅτε καὶ πανταχῆ ζῶον. ὡς
πάντας μὲν ἔτις ὑποληπτέον, εἰ μόνον εἰς ταυτὴν,
ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων χάριν. ὅσοι γὰρ μὴ οἶον τε
ἀφομοιοῦν, πειρῶν τὸ γλίχασθαι πάντως ἵνα μὴ ἐ-
τινὶ οἰκίᾳ ἀποκαταίρεται πειρῶν, ἢ δὲ ἰσορία
τῶν φυτῶν ἐστίν, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ἢ κατὰ τὰ ἐξω-
μέτρα ἐπὶ ὅλων μορφῶν, ἢ κατὰ τὰ ἐντὸς ὡς περ
ὅτι τῶν ζώων τὰ ἐκ τῶν ἀνατομῶν. ληπτέον δὲ ἐν
αὐτοῖς, ποῖα τε πᾶσι ὑπάρχει ταυτὴν, καὶ ποῖα ἴδια
καθ' ἑκάστην γένεσιν. ἐπὶ δὲ τῶν αὐτῶν, ποῖα ὅμοια.
λέγω ἢ ἴδιον, φύλλον, ῥίζαν, φλοιόν. εἰ δὲ ἢ εἰδὲ
τοῦτο λαμβάνειν, εἴτε κατ' ἀναλογία θεωρητέον,
ὡς περ καὶ τῶν ζώων τὴν ἀναφορὰν ποιησάμενος, διη-
λονότι περὶ τὰ ἐμφερέστερα καὶ τελειότερα. καὶ
ἀπλῶς δὲ, ὅσοι τῶν ἐν φύτεσι ἀφομοιωτέον ῥῆσι τὸ ἐν
ῥῆσι ζώοις, ἢ ὡς ἂν τις δαίηται κατὰ τὸν εἰκότα λόγον
ἀφομοιοῦν, δεῖ. ταῦτα μὲν ἐν Διαμείδω τὸν τρόπον
εἶπον. Αἱ δὲ τῶν μερῶν Διαφοραὶ μετὰ τὸν τύπον λα-
βεῖν, εἰσὶν ἐν τρισίν ἢ τῶν μὲν ἔχουσιν, τὰ ἢ μὴ, καθά-
περ φύλλα ἐκ καρπῶν. ἢ τῶν μὴ ὁμοίως μὴ δεῖσαι. ἢ
τρίτον, τῶν μὴ ὁμοίως. τῶν ἢ μὲν ἀνομοιότης
ὀρίζεται σχήματι, χρώματι, πυκνότητι, μαυρότητι,
παχύτητι, λειότητι, καὶ τοῖς ἄλλοις πάθεσι, ἐπὶ δὲ
ὅσων Διαφοραὶ τῶν χυλῶν. ἢ δὲ ἀνίσυτης ὑπεροχῆς
καὶ ἐλλείψεως κατὰ πλῆθος ἢ μέγεθος. ὡς δὲ εἰπεῖν
τύπων, καὶ κείνα πάντα καθ' ὑπεροχὴν ἐλλείψιν.
τὸ γὰρ μᾶλλον ἐστὶν ὑπεροχῆς ἐλλείψιν. τὸ δὲ
μὴ ὁμοίως, τῆς ἴσεως Διαφέρει. λέγω δὲ, οἷον τὸ τοῦς
καρπῶς τὰ μὲν ἐπάνω, τὰ ἢ ὑποκάτω τῶν φύλλων
ἔχουσιν. καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα, τὰ μὲν ἐξ ἄκρας, τὰ δὲ ἐκ
τῶν πλαγιῶν, ἢ ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἐλέγχους· οἷον ἢ Ἀγυ-
πία συκάμινος. ἢ ὅσοι δὲ ἐπὶ γῆς φέροι καρπῶν
οἷον, ἢ τὰ ἰδία χιθῶνα, καὶ τὸ ἐν Ἀγυπτίῳ καλαμῶνον
εἰργον. καὶ εἰ τὰ μὲν ἔχει μίσην, ἢ ἢ μὴ. καὶ ὅτι
τῶν αἰθέρων ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ περὶ αὐτῶν τὸν καρπῶν,
τὰ ἢ, ἄλλως. ὅπως δὲ τὸ τῆς ἴσεως, ἐν τῶν τοῖς, καὶ
τοῖς φύλλοις καὶ ἐν τοῖς βλαστῶσι ληπτέον. Διαφέρει
δὲ ἕνα καὶ τῆς ἴσεως. ἢ οἱ μὲν τῆς δρυὸς κλάυτες ὡς ἐτυ-
χεῖ τῆς δὲ ἐλάτης κατ' ἀλλήλους ἐκατέρωθεν τῶν δὲ
καὶ οἱ ὅσοι δι' ἴσην τε καὶ κατ' ἀριθμὸν ἴσιν, καθάπερ
τῶν ζῶων. ὡς καὶ τὰς μὲν Διαφορὰς ἐκ τῶν λη-
πτέων, ἐξ ὧν καὶ ὅλη μορφή συνδραχεται καθ' ἑκάστην.

ζῶον Bas.

† ὡς ἂν τις * ἀφομοιοῦν ταῦτα Al. Bas.

† τοιοῦτη Theod.

† ἰ. αὐτῶν τῶν δένδρων.

† ἕνα Al. Bas. recte.

† Al. Bas. τὰ μὲν ὡς ἐτυχεῖ τῆς ἐλάτης οἱ κλάυτες καὶ ἀλλήλους.

affectus perfimilis sit foliorum † jacturæ. Pari modo de † amissioni.
iis quæ ad generationem attinent, differendum est.
Quippe cum etiam in animantium genere, quædam
simul nascantur: quædam tanquam naturæ aliena, † se- † expur-
cernantur. Germinatio quoque non secus esse videtur. gentur.
Etenim generatio ipsa † generationis perfectæ gratia † propter
est. Ad summam, quemadmodum diximus, non omnia perfectam
similiter atque in animantibus accipi debent. Quam- generatio-
obrem numerus quoque incertus est. Nam vis undique nem.
germinandi habetur: quoniam & undique animatum
est. Itaque hæc ita opinari, non tantum rei præsentis,
verum & futuræ gratia convenit. Etenim quæ assimi-
lari nequeant, assimilare contendere, supervacuū certe
ac recusandum: ne vel propriam ipsam rei speculatio-
nem amittamus. Plantarum vero historia (ut simpliciter
dixerim) aut per partes externas totamque formam, aut
per internas haberi potest. ut etiam in animalium ge-
nere partes abditæ diffinitionibus patent. Sed capere in
his ipsis oportet, quæ in omnibus insunt eadem: quæq;
propria cujusque generis sunt: atque etiam, quæ in his
habentur similia. Proprium inquam, folium, radicem,
corticem. Nec illud latere nos decet; quid proportionem
intelligi debeat, ut in animalium genere: ad ea scilicet
redigendo, quæ quam simillima perfectissimaque con-
tinentur. Ad summam, omnium quæ in plantarum ge-
nere spectantur similitudo petenda ex his est, quæ in
animalibus insunt; quæ ad fieri possit. Igitur hæc ita
determinare libeat. Partium verò differentiarum (ut bre- † possit con-
viter rem complectar) tribus ferè in rebus consistunt. veniente ra-
Aut enim in eo, quod quædam habent, quædam non tione Igi-
habent; ut folia & fructus: aut quod non similia neque tur.
paria habent: aut tertio quod non similiter habent. † equalia.
Horum dissimilitudo, figura, colore, spissitate, raritate, † Crassitie,
† Inæqua-
† dispari-
† dimuni-
† dimuni-
† dimuni-
† Cum simi-
† liter affecta
† sunt.
† morosycos
† Celso.
† Quercus
quidam rami
inconditi,
abjetti verò
utrimque
miro ordine
respondentes.
† asperitate, levitate, reliquis affectionibus enotescit. Ad
hæc omnibus differentiis saporum. † Disparitas autem
in excessu atque † defectu est multitudinis magnitudi-
nisve. Quamquam (ut pingui Minerva dicatur) & illa
omnia excessu † defectuque distinguuntur. Nam plus
minusque non nisi excessus † defectusque sunt. † Non
similiter vero, posito constat. Exempli gratia, quod
fructus quædam sub folijs, quædam super folia gerunt;
ipsarumque arborum aliarum cacumine ferunt: alie latere,
nonnullæ etiam caudice; ut † morus Ægyptia. Et quæ
fructum pariunt sub terram; ut arachidna, & quod vin-
gum Ægyptii vocant: item si quædam pediculum ha-
beant, quædam careant. Hoc idem vel de floribus dici
debet. quippe cum alii circa fructum ipsum nascantur;
alii secus. Ad summam, positionis ratio, in his, & folijs,
& germinibus accipi debet. Ordine præterea nonnulla
differre videntur. † Quibusdam enim rami inconditi; † Quercus
quidam rami
inconditi,
abjetti verò
utrimque
miro ordine
respondentes.
ut robori: quibusdam ordinati; ut abieti, qui utrimque
miro ordine invicem respondent. Quibusdam etiam
rami prægrandes ordinati paresque numero, ut trinodi-
bus. Quas ob causas differentias ex his rebus capi oportet,
quibus vel tota forma in singulis perspicere potest.

JULII CÆSARIS SCALIGERI
ANIMADVERSIONES.

Θη τὰ φωνὰ ἐκείνη, ὡς περὶ τὸ ζῶον. Sed παρῆν,
quoniam ἔτη sunt principia agendi: παρῆν,
patiendi.
Καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις τὰ ὑπεροχῆς γινώσκονται.
Theodorus, ut scilicet animalium partes,
quæ postea concrescunt. At eæ partes non
concrescunt: sed animalibus, quæ jam credere, multa accre-
scunt, sive agnascuntur: veluti ultimi dentes, & cornua
cervis annua. adverbium tamen, postea, adjuvat.
Βεῖον Theophrastus dicit πτερον: atque etiam partem ar-
boris autumat. Theodorus muscum appellat. At muscus, ar-
boris pars non est: sed seorsum ejus origo ex terra arboribus
aggesta, aut agnata ex humore, atque aëre circumstanto.

Quippe etiam super lapidibus nascitur. Est autem βεῖον in
olea id, quod proportionem gerit floris. Pro musco autem
Nicander cum accipit, aliud sanè intelligit, quàm quod hic
Theophrastus, ubi fallitur interpret. Neque enim, quæ affert,
ad eum locum faciunt. At enim, βεῖον herbam esse folio por-
vaceo. At hoc genus algæ est. Cui tamen in quarto lactuce
folium, nō porri Theophrastus assignat. Idem Nicander alibi
βεῖον, pro germinibus ponit. Sanè βεῖον pullulare est, unde
etiam vox nostra, fructus. Hic igitur est, quod ἐν ἑστῶ.
βεῖον μετὰ ἐπιτερον αἰετὸς τὴν κρητοποιίαν, sicut ἐστὸς flos. Quatuor
igitur significat, Pullulationem, Algæ speciem, Muscum,
Analogum floris. Quare putavit sibi licere in duobus Theodo-
ris, quod in quatuor Græcia ausa est. Verum aliud esse
debet.

debet sapientis consilium, aliud fortuita populi consuetudo. Nam ea quoque tenuit id, ut lupulus vulgo, Bryum appellaretur. Hac namque voce, & a scandendo, alicubi populares nostri Brusculum nominant. Apud Dioscoridem quid sit βρυον, alibi diximus: & Hermolaus multa congestit. Ira leges apud Aristotelem in miraculis auditis, βρυον, & φρυκον ωδύπης, non ηπίς.

At Theophrastus, de partibus dubitari. Intelligit duplicem dubitationem. Prior namque ratio de eis est, quae definiunt partes esse: ut fructus, altera earum quae postea generantur. Itaque nec post illarum defectum, neque ante harum exortum, arbor ipsa videtur posse dici tota. Addit igitur pro secunda ratione. αει γδ' επιφουσι λαμβάνει τὰς ἀόρατας ἐπιφουσι. Theodorus, Annuatim incrementum capeffunt. At (incrementum) non assequitur τὴν ἐπιφουσι. Neque enim confimiles partes intelligit: quippe in animalibus esset eadem dubitatio: sed condissimiles. Accipiamus ramos per partes superiores, & stolonas, pro eis, quas appellat αει τὰς βίβας.

Τὸ τῶν μερῶν ἀλλοτρίω ἀόρατον ἐστίν. Theodo. Multitudinem incertam. Verum aliud incertum, aliud indefinitum; neque sanè alterum cum altero convertitur. Multitudo earum quoque partium, quae exstant, incerta est: non enim numerantur. At ἀόρατον dicit, nullo interea fine certo terminatum. Ita multitudo incerta erit, & finita tamen. Vbi verò aliis partibus subcreffentibus prioris numeri ratio perturbabitur, fiet ἀόρατον: transmissis scilicet finibus, atque etiam sublatis, quibus praescribatur.

Inquit Theoph. Si non sunt fructus partes: eveniet, eas non esse partes, per quas ipse plantae perficiuntur. Ea sententia in disceptatione posita est. Nam qui fructum negabit esse partem, negabit item fructu plantam perfici. Neque enim fructum esse perfectionem individui, sed speciei: sicut semen in animali, aut fetum.

Post haec dicit, τὰ καὶ ἴσθι. Notabis Philosophi modestiam, tum hic, tum alibi. Sic praeceptor ejus seponumero utitur voce illa, ἴσθι & ἴσθι. Simul castigabis immodestiam eorum, qui divini viri Avicennae pudorem in eadem causa reprehendunt.

Ἐδ' ὅσα αὐτῶν τὴν γένεσιν. Theodo. Neque singulis annis oriuntur. Male addit de suo (singulis annis.) Quippe etiam alternis oriuntur quaedam, & Romanae vocis usum depravavit (oriunda) participium quoque (orientia) plus explet sensum. amplius enim tempus amplectitur.

Scribe & ἴσθι. ἴσθι καὶ ἴσθι. verde, nec argumentū efficac, quod vere plantae aspectu pulcherrimae, nam & animalia foeta speciosiora fiunt atque etiam habilitiora.

Εἰ τὴν ἴσθι ὁφείη τὴν καὶ ἴσθι: ἴσθι ὁφείη. Mira brevitatis. Dicit: non esse perfectionem, quantum attinet ad substantiam, sed ornamentum, & accidens. Theod. transtulit: ἴσθι ὁφείη, temporis clementia. Melius sic: quod si suo quoque tempore pulcherrima videantur, ὁφείη, enim ad visum, & speculaculum, ut etiam rem elevaret: quia potius videantur quam sint. Id quod Theod. minus perpendit: iccirco vertit, reddantur.

Τὰ ζωα ὁφείη τὸν ἴσθι. Verba, ἴσθι καὶ ἴσθι, ἴσθι καὶ ἴσθι, communia Aristoteli, & Theophrasto: sicut contrarium apud Hippocr. secundo de morbis, ἴσθι καὶ ἴσθι, & vulgatum ἀδύσθι. Theod. vertit, pulchriora, plenioraque redduntur. Ad verbū, & Romanè, & breviter. & exactè: habitiora, τὸ ἴσθι, Homeri, interpretantur ἴσθι καὶ ἴσθι.

ἴσθι καὶ ἴσθι. Theod. aut temerè factitatum. At multa fiunt temerè quae recta sunt, non ἀόρατον. Quemadmodum in iussu Imperatoris pugnare, & vincere. Id quod Manlius fecit filius Dictatoris: & Q. Fabius Rutilianus Magister equitum. Itaque ἀόρατον, non est temerè factum: sed id cui in natura locus est nullus. Absurdum latini dicunt.

Φυλοποιῶν. Theodo. Iactura foliorum. Itajacere dicitur in historiis animalium: id est amittere, dicit Philosophus. Vicitur enim hoc verbo, σαζαίη, quibus in locis abstinetur latino peculiarari Theod. ac pro eo utitur illis, amittere, mutare. Rectè sanè; utinam & hic. Neque enim jaciunt plantae folia; quin ab ipsis vel (si liceat ita loqui) involitis abeunt illa. Siquidem negavit supra ullis actionibus praeditas esse plantas.

Αποκαθαίρει. Theod. discernantur. Discernuntur ea, quae non sunt continua, sed discreta in quantitate coacervata, aut coherentia; quibus verba conveniunt, discernere, & discernere. At ἀποκαθαίρει significat tollere partem ex quantitate: latine expurgare. Ad utramque autem pertinet: in qua aliquid superflui tollendum sit. Intelligit hic Theophrastus, umbilicos.

At Theophrast. Generatio est propter perfectam generationem. Hoc sic intelligo ex libris praeceptoris: cum quippiam gignitur, aut aliquo oritur modo: tamen si tunc perfectum non est; tamen est (ut ajunt Philosophi) in via perfectionis. Itaque & si quid deest, accessurum: & si quid superest, amissum iri.

Ὅλως, ἢ ἡσθι καὶ ἴσθι. ἴσθι καὶ ἴσθι ὁμοίως ἴσθι καὶ ἴσθι καὶ ἴσθι. διὰ καὶ ὁ ἀόρατος ἀόρατος. πῶς καὶ ἴσθι καὶ ἴσθι. Repetit sententiam superiorem Philosophus: quam cum supra sub dubio poneret, nunc asseverat. Dicebat enim: τὰ καὶ ἴσθι ὁμοίως πῶς καὶ ἴσθι. Intellectio autem haec est: non negat, quarendum aequè esse: sed quaestioni omnia respondere. Verum inter has similes sententias dissimilem posuit diligentiam. ostendit enim utriusque partium aequallem similitudinem, tum necessariorum, tum superfluarum, Scribe, ἴσθι, non ἴσθι. Neque enim ἴσθι, plantis convenit. quemadmodum in commentariis super plantis Aristot. declaratum est. Ponit autem plenioram rationem, quare numerus non sit finitus. Quia, inquit, germinandi vis finita non est. Deinde est rationis ratio. Germinatio ab anima est: tum est minor propositio demonstrationis. Anima omnino intus est. Conclusio. Omnino potest germinare, ut & hinc elicias, generativum spiritum, ejusdem esse animae, quae informat: id quod in libris de semine genitali exactius est disputatum. Dico omnino πῶς καὶ ἴσθι. non quod significet omnem plantae partem, sed temporis progressionem. Nam tametsi planta ubique animata est: tamen non undecunque germinat. Non est igitur πῶς καὶ ἴσθι omni sui parte.

Περὶ ἴσθι. supervacuum. Theodo. rectè: at cum addit, ac recusandum: id sanè ἀόρατον.

Ἡ ἴσθι. Hic praeceptorem imitatur: qui in historia animalium ita procedit, & a partibus incipiens dividit eas in exteriores, & interiores: easque digerit, per genera, per species, & per analogiam.

Καὶ ἀόρατος ἴσθι καὶ ἴσθι ἴσθι καὶ ἴσθι. Non solum per analogiam referendus esse ignobiliores plantas ad nobiliores, propter similitudinem & perfectionem, sed etiam ad ea, quae in animalibus explorata sunt nobis. ubi locus is diligentius est examinandus. Animalia namque & a natura sunt posterius, quam plantae, instituta: & nobis minus nota: Quippe mobilia & vaga subtrahunt sese contemplationi nostrae. Quare mirum sanè quemadmodum notiora ad minus nota referamus. Verum sic accipiendum est: hominum esse sibi notissimum, si partes consideres extimas: eundemque ea de causa positum esse ab Aristot. pro norma ejus cognitionis, quae circa cetera animalia versaretur: praeterea multas esse animantes, quae στωαθηρωπιωνται, easque iccirco longè, quam plantas ipsas, notiores esse nobis.

Αἰ ἴσθι καὶ ἴσθι. Hoc esse debuit caput alterum. haecenus enim cognoscendi modum investigavit. Dividit autem ex praeceptoris instituto, καὶ τὸ ἴσθι, καὶ ἴσθι. Debet enim esse prima divisio: siquidem contradictoria est, ad quam contraria cetera referantur. Facit autem differentias tres: est, & non: aequalia, & inaequalia: & tertio loco, similiter, & dissimiliter. Propterea quod similia qualitate possint esse, eademque ex situ dissimilia: ut ficus, qui sub foliis, & qui supra. Quamquam loci differentia potius haec sit: situs autem ratio evidentior illo exemplo: quia quaedam haerent plana, quaedam ab latere. plana, ut lilio: ab latere, ut capillis venentis. Quare autem posuit similia, & aequalia: & cum posuit, similiter: non addidit aequaliter? Quia simile, nota est qualitatis: similiter, autem dispositionis. Similia sunt duo folia: exempli gratia, asari, & ederae: orbiculata in mucronem, laevia, nitida: at dissimiliter sita sunt: illi inflexa, & languida: huic surrectia, & rigida. At enimvero quae aequalia sunt, ea nisi aequaliter habere queunt. Neque enim quantitatis praedicamentum sibi simile generat. Nam tametsi aequale, & aequaliter, sunt in quantitate: à quantitate tamen non sunt, sed à similitudine in relatione. Omitto nunc exactiores disputationes, de aequaliter inaequalibus, & de contrario. Pertinent enim diversa ratione, ad partes inter se: & ad partes intra se. Sed haec sunt operae altioris, & à nostro saeculo temerè exturbatae. Putant enim partem suae sapientiae multa nescire: cum tamen hoc ipso, Deus sit. At illi ex aliena temeritatis odio in sui odium delapsi sunt.

ἴσθι. Theod. paria. Magis utinè, quam philosophicè. Etenim, par, apud sapientes differt ab aequali. Verum rectè hic fecerit: at non rectè, ubi dixit, ἀόρατον. Disparitas namque est, ἀόρατον. inaequalitas, dictum oportuit. Deinde divideret in multitudinem, & magnitudinem; utriusque enim comperit.

ἴσθι καὶ ἴσθι. Hic quoque acuendus lector est: namque ἴσθι ponit rem, & addit; ἴσθι ponit rem; & demit; excessus statuit rem, & addit; defectus non semper statuit rem, cui demat, sed aliquando totum tollit. Itaque τὸ ἴσθι, defectus est. ἢ ἴσθι differt. habet enim, sed non tantum, vel numeri, vel magnitudinis. Quarendam igitur alia vox latina; qualis diminutio, aut melior.

Τὸ ἴσθι ὁμοίως τὴν ἴσθι. Theodorus; Non similiter verò posita constant. Nunquam ea verba intellexissent. Candidius sit; Cum similia dissimiliter affecta sunt, ea differencia

ferentia evenit propter situm. Articulus enim ille (π) cogit prudentem interpretem ad ejusmodi loquutionem. Notabis verba hæc; existunt, redduntur, constant, à Theodoro aded frequenter poni, ut sine more, modoque sæpè fiat.

Καὶ αὐτὸς τῷ δένδρῳ. Theodorus, atque ipsarum arborum. videtur tamen ejusdem fructus arboris, non diversarum inter se comparasse. Tunc sic Theodorus erraverit, quod si sycaminus ex trunco tantum fert. Ipse Theophrastus minus sibi constat, cum dixit numero singulari, αὐτὸ δένδρον. Præterea perpendes, cur non potius, τῷ αὐτῷ. Postremo exactiore judicio status sic; esse loci differentiam, non autem positionis, aut situs. Situs autem exemplum erit: quod fructus quidam insident, ut in scolymis: aliqui pendunt, ut cerasa: aliqui hærent, ut papille, quas fert quercus.

Ἀρχιδνα. Falso putarunt esse eam, quam terrestrem ζιζιφθάν vocat vulgus. Namque in nostrati agro ea sunt χαμαζιζιφθα.

Καὶ ἰὶ τὰ μὲν μίχρον ἔχει, τὰ δὲ μή. Exemplum ἔ divisionem eorum quæ habent pediculum, ἔ quæ non; enumeravit

Theophrastus, οὐ τὸ μὲν ὁμοίως ἔχει: ἔ malè. est enim κατὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. Pediculus namque pars est. quæ vero sunt pediculo flaccido, aut surrecto: ea κατὰ τὸ πῦς.

Ἐνία καὶ τῇ τὰ ζει. Hoc est, ὡς τὸ ὁμοίως ἔχειν. relatio ex loco.

Τὰ μὲν ὡς ἔτυχε, ἔ ἔλαττις. Theodor. legit, roboris, non abietis. Sane etiam alibi Philosophus abietis ramos ordinate dispositos scribit. ἔ Plinius in xv. ἔ piceæ, ἔ abieti ordinatos, robori inconditos attribuit. Sic igitur leges, τὰ μὲν ὡς ἔτυχε, ἔ δρῦος. ἔ δὲ ἔλαττις οἱ κλώνες. Namque si sunt, κατωκλήλας, non sunt, ὡς ἔτυχε. Nota, ὅσον, ἔ à Plinio, ἔ a Theodoro interdum ramum esse, aliquando nodum. etiam Theoph. ipse varie utitur.

Μορφῶν tam hic, quam alibi, Theodorus formam interpretatur; latine quidem, sed minus ex usu Philosophorum. Figura melius dicitur ἄιδῶ, vetus verbum. ἐνδελύχεια, novum. ab ipsis tamen philosophis etiam receptam invenias alieno significatu.

JOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Arro horum librorum genuinum titulum tradit, lib. I. cap. v. de Re Rustica, ubi sic ait: Equidem innumerabiles mihi videntur, inquit Agrius, cum lego libros Theophrasti complures, qui inscribuntur φυτῶν ἰσοείας, ἔ alteri φυτικῶν αἰτιῶν. Hanc inscriptionem veram legitimumque esset, ex innumeris Athenæi locis probari potest: quamquam in aliis codicibus etiam περὶ φυτῶν ἰσοείας, ἔ περὶ φυτῶν αἰτιῶν legatur.

Ἐκ τῆς περὶ τὴν ζῶαν ἀναλογίαν. Verba hæc Doctiff. Gaza omisit, quod in M. SS. codicibus quibus usus est, vel Aldina editione non reperiantur. Recte vir summus addidit. etenim vel mille in locis Philosophus, & maxime hoc libro cap. II. III. IV. & in lib. de causa plantarum formam essentiamque animalibus comparat. Sensus loci hic est: Plantarum differentias reliquamque naturam, ex animalium similitudine petere oportet, five partes, affectiones, generationes, vitamque consideres.

Βεῖον.) Rectius Græcam servasset vocem Interpres, cum Latina, quæ commodè eam exprimat, reperiri nulla. Est autem Βεῖον, id quod in olea, similibusque arboribus, floris proportionem gerit. Plura de hac voce lib. III. Vide interea cap. III. hujus libri.

Ἀρχιδνα.) Aracidna quidem, ἔ Aracos (Theophr. loco citato ἀράκος ὁμοίον) cum habeant radices ramosas, ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, aut quidquam aliud supra terram habent. Hanc Plinii lectionem probo: quamvis in nonnullis codicibus per χ. scriptam hanc vocem nonnulli observarunt. Videtur enim ἀρακιδνα dicta, ὡς τὸ ἀράκος, ob similitudinem aliquam, quam cum araco habet.

Οἰήσον.) Alii vulgatam probant lectionem: alii ἔντων legendum scribunt. Horum opinionem Hesychius probare videtur: ἔντων τὸ ἔσθ' αἰώνιον. Qui vulgatam lectionem sequuntur, Hesychij codicem mendosum dicunt. Doctiorum esto judicium. Sufficit lectorem admonuisse. Unum addo; Botanicum summum Plinium notare, quod ἔντων οेतum exposuerit; cum Hesychius ab aliquibus οἰήσον, vel, ut vulgo legitur, οἰήτων ὀντὸ, vocari asserat. Vide cap. XI. hujus libri.

ἔτυχε τῆς.) Locus hic in alijs codicibus admodum depravatus, sic legitur; τὰ μὲν ὡς ἔτυχε τῆς ἔλαττις οἱ κλώνες κατὰ ἀκλήλας. Falsam hanc esse lectionem, ex Plinio probatur, qui lib. XVI. cap. xxx. Quibusdam ramorum ordo, sicut piceæ, abieti, alijs inconditus, ut robori, malo, pyro. Nec Scaligeri lectionem; probo, quod Lugduno Batavam in M. SS. codicibus reperiri, non dubitem. Cur quæcum exponamus, lib. I. II. rationem reddemus, ubi de quercuum historia agit Theophrastus.

Κ Ε Φ. Β.

C A P. II.

Quid radix, caulis, caudex, ramus, surculus.

Al. Bas. μέν. ορτι-me.

ΑΥ τὰ δὲ δὴ τὰ γένη διαμεμβρομημένους, ἀπαραπίον περὶ ἐκάστου λέγειν. ἔστι δὲ πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα καὶ κοινὰ τῶν παλαιοῦν, τὰ δὲ ῥίζα, καυλός, ἀκρέμων, κλάδῳ. εἰς αὐτὸ δὲ λέγει ἄντις ὡς περὶ εἰς μέγρη, κατὰ τὸ ἔστι τῶν ζῶων. ἔκαστον τὸ γὰρ ἀνόμοιον, καὶ ἔξ ἀπάντων τῶν τε τὰ ὅλα. ἔστι δὲ ῥίζα μὲν, δὲ ἔ τροφή ἐπάγεται καυλός δὲ εἰς ὃ φέρεται. καυλὸν δὲ λέγω, τὸ ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ὑφ' ἐν. τὸ γὰρ κοινώτατον ὁμοίως ἐπετείοις καὶ χρονοῖς, ὃ ἔστι τῶν δένδρων καλεῖται ἔλεχῳ, ἀκρέμονας δὲ, τὰς δὲ τῶν ἄκρωτον, ἔς ἐνιοὶ καλασιν ὄζυς. ἔ κλάδων ἔ, τὸ βλάστημα, τὸ ἐκ τῶν τῶν ὑφ' ἐν οἶον μάλιστα τὸ ἐπέτειον. καὶ ταῦτα μὲν οἰκειότερα τῶν δένδρων. ὃ δὲ καθλός, ὡς περὶ εἰρηται, κοινὸν περὶ. ἔχει δὲ ἔ πάντα ἔδὲ τῶν. οἶον, ἐνια τῶν πωδῶν, τὰ μὲν, ἔχει μὲν, ἔσθ' αἰ δὲ, αἰδ' ἐπέτειον. καὶ ὅσον χρονοῦτερον τῆς ῥίζας. ὅλως δὲ

Al. Bas. τὸ περὶ μὲν.

lege ex Basil. cod. ἔστι scil. καυλοῦ. † lege κλάδων

DE partibus autem ipsis sigillatim jam referre conandum, si prius eas numero persecuti fuerimus. Partes primæ, maximæ, communesque plurimorum; radix, caulis, ramus, surculus. Quibus veluti partibus quispiam dividere potest: quemadmodum in animalium genere. Est enim quodque eorum dissimile: atque his omnibus tota conficiantur necesse est. Radix est id quo alimentum attrahitur. Caulis, in quod alimentum defertur. caulem enim appello, quod supra terram simplex affurgit. Id enim commune pariter annuis atque perpetuis est. quod in arborum genere caudicem vocitare solemus. Rami, qui à caule fissi multiplices sparguntur: quos nonnulli nodos appellant. Surculus †, quod ex his individuum simplexque oritur; quale præcipuè germen annotinum appareat. Sed hæc † potius arborum generi conveniunt. Caulis vero (ut dictū est) communior quidem habetur, sed nec ipsum quidem † omnia habere videntur. Vt ex herbaceis quædam habent: sed non perpetuum; sed annuum

† germen. † Magis arborum generi propria. † Omnes planta habent, ut in herbacearū genere videntur.

dere est. ex his alia perpetuū habent, alia non: quibus perpetuus non est, aut intra annū interit, aut vi radicū ultra annū ipse restituuntur.

tantum:

πολύχην τὸ τῶν φυτῶν καὶ ποικίλον, καὶ χαλεπὸν εἶπεν καθόλου. σημεῖον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι κωνὸν λαβεῖν, ὁ πῶσιν ὑπάρχει. καθάπερ τῆς ζωῆς σῶμα καὶ κελία. τὰ δὲ ἀναλογία τ' αὐτὰ, τὰ δὲ ἄλλον τρόπον. ἔτε γὰρ ῥίζαν πάντα ἔχει, ἔτε κωλόν, ἔτε ἀκρέμονα, ἔτε κλάδον, ἔτε φύλλον, ἔτε ἀνθή, ἔτε καρπὸν, ἔτε αὐφλοῖον, ἢ μήτραν, ἢ ἴνας, ἢ φλέβας. οἷον μύκης, ὕδρον. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἑστία καὶ ἐν τοῖς τοῖς τοῖς, ἀλλὰ μάλιστα ταῦτα ὑπάρχει, καθάπερ εἰρηται, τοῖς δένδροις, καὶ κείνων οἰκείον, ὁ μερισμὸς, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀναφορὰν τῶν αἰθῶν ποικίλων δίκαιον. σχεδὸν ἢ καὶ τὰς ἄλλας μορφὰς ἐκάστων ταῦτα διασημαίνει. Διαφέρει γὰρ πλῆθει τῶν τῶν, καὶ ὀλιγοτήτι, καὶ πυκνότητι, καὶ μαυρότητι, καὶ τῶν ἐφ' ἐν ἢ εἰς πλείω ὀλιγοτά τοῖς αἰθῶν τοῖς ὁμοίοις. ἐστὶ ἢ ἐκάστων τῶν εἰρημῶν ἔχ' ὁμοιομερές. λέγω ἢ ὁμοιομερές, ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν ὅτι ἐν μέρει συγκροταται τῆς ῥίζης ἡ στέλεχος, ἀλλ' ἔ' λέγεται στέλεχος τὸ ληφθὲν ἀλλὰ μέρος ὡς ἐν τοῖς αὐτῶν τῶν ζωῶν μέλεσιν ἐστὶν ἐκ τῶν αὐτῶν μέρη, ὅτι ἐν τῆς κνήμης ἢ τῶν ἀγκῶν ἔχ' ὁμοῦνον δὲ, καθάπερ στήρξ ἐ ὅς ἐν, ἀλλ' ἀνώμονον. ἔδὲ δὴ τῶν αἰθῶν ἔδενος, ὅσα μονοειδή. τῶν ὀργανικῶν ἀπάντων γὰρ τῶν ποικίτων, ἀνώμονα τὰ μέρη τῶν ἢ πολυειδῶν ὀνομασμένα καθάπερ ποδός, χειρὸς, κεφαλῆς. οἷον δάκτυλος, ῥίς, ὀφθαλμῖς. καὶ τὰ μέρη μέγιστα μέρη σχεδὸν ταῦτα ἐστὶν.

Al. Bas.

Al. Bas. οἷς αὐτοῖς τῶν ζωῶν μέλεσιν ἐστὶ ἐκ τῶν μέρη ὁμοῦν.

tantum; ceu quæ diuturnis radicibus vivunt. In totum planta res varia est atque multiplex; inque universum de ea referre, difficile. Indicium vero, quod nihil penitus est, quod commune accipi possit cunctis plantis conveniens: ut animalibus, os, venter: sed alia proportione eadem; alia, quodam alio modo. Neque enim radicem, neque caulem, neque ramum, neque germen, neque folium, neque florem, neque fructum plantæ omnes habere videntur. Cortex rursus, aut medulla, aut nervus, aut vena minime omnibus inest, ut in fungorum, ac tuborum genere patet. Quibus rebus hisque similibus natura utique plantarum consistit. Sed hæc (ut jam dictum est) arborum præcipue sunt: hisque convenientius hæc accommodetur partitio, ad quas & reliqua redigi par est. cæteras præterea omnes formas hæc prope expriment atque declarant. Distant enim eorum multitudine, paucitate, spissitate, raritate: item eo quod simplicia procedunt, vel in plura seinduntur; reliquisque similibus. Partium autem quas retulimus, nulla ex particulis similibus constat. Similibus inquam particulis, quod ex eisdem pars quælibet radicis aut caudicis constat. Verum quod acceperis, caudex nullo pacto vocatur, sed pars caudicis. Quemadmodum etiam in animalium membris: nam pars quæque tibie aut cubiti ex eisdem constat: verum non iis quæ eodem vocabulo cognominantur: ut caro, & os. Sed nomine illa carent: ut etiam quodque uniformium instrumentorum. Eiusmodi enim omnium particule nomine carent. Quamquam multiforium particule nomine suo noscuntur: ut pedis, manus, capitis: ut digitus, nasus, oculus. Hæc fere partes plantarum maxime habentur.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Πρώτη, καὶ μέγιστη, καὶ κωνία. Prima, maxima, communes. Prima, propter constitutionem. Prior namque radix cæteris est. Maxima, ad quantitatem. Hac enim reliquis maxima ex parte præstat caulis. Hac est quantitas in individuo. Communes. Hac est quantitas generica: cuius species participes sunt. Κωνίος generis nomen est; ἄκρη ἄκρη arborum tantum. Stipes, unde ἡ stirps, de solidioribus tantum: στήριμον sequare. ἄκρη ἄκρη ad huc Itali vulgo expriment, tamen si corrupta voce, stecco.

Vide annot. Robert. Constant.

Ἀκρέμονα, ramum interpretatur Theod. κλάδον, surculum. Ramum Latini sine discrimine nominant. Brachia autem majora. Ratio tamen Græcorum nominum nequaquam hunc usum sequetur. ἀκρέμονα enim erit, τὸ ἐν ἀκρῆ μίμονα. hoc autem est minorum, sive tenuiorum. κλάδον autem habet ἔπιμονα, pro significato, ὅτι κλάδον. id quod facilius fit in minoribus. Hunc ubi surculum interpretatur, recte fit, quod cum sit diminutum à suto: surus erit ramus grandior. Est autem vox antiquior, quam ut nunc recipiatur. Animadvertite, non omnem κωνίον esse quemadmodum dicit, ὅφ' ἐν, id est, simplicem. repugnat enim nature ἢ ἡμίμονα. Neque κλάδον, ὅφ' ἐν. Quippe surculi non pauci sunt ἡμῶν.

Ταῦτα οἰκείοντα τῶν δένδρων. Intelligit κλάδον, καὶ ἀκρέμονα. Theod. Sed hæc potius arborum generi conveniunt. non expressit per verbum, convenire, τὸ οἰκείον.

Ἐχει ἢ ἔ' πάντα εἰδὲ τῶν. ὅσα αὐτὴ ἢ, ἀλλ' ἐπίτερον, καὶ ὅσα ἡσίοι-περὶ τῆς ῥίζης. Seipsum expressit, aut imitatus est infra. καὶ ὅσα διετίθει, καὶ ὅσα ἢ πλείω ἡσίοι ἔχει. Sententia hæc est. Alia caulem habere, alia nullum. Quæ habent, aut perpetuum, aut non. Quibus perpetuus non est, aut intra annum interit, quia etiam radix perit: aut interit quidem, sed vigente radice ultra annum, ipse quoque restituitur: tamen si non idem. ut repullulandi vim a terribus plantæ, non autem cauli. Alter enim est, qui repullulat. Animadvertes peripateticis cognatam brevitatem. Duo namque simul congregit membra. Primum est, ὡς ἐπίτερον. alterum, καὶ ὅσα ἡσίοι περὶ. Verum, ut dicebam, non est ἡσίοι περὶ: quia jam interit ille, alius autem subnascitur, non renascitur ipse redivoius. Itaque addidit, τῆς ῥίζης, id est, in vi radicum. Prior caulis est annuus: ut loquuntur Iureconsulti: annua, bima, trima die. id est, anni implens spatium. In altero caule natura annua est, tum eo significato, tum etiam vulgatiore: ut annua sacra cum dicimus, id est, anniversaria. Theodor. non expressit diligentiam illam, ἡσίοι περὶ τῆς ῥίζης, neque

divisionem utriusque membri. Non, inquit, perpetuum, sed annum tantum: ceu quæ diuturnis radicibus vivunt. male, ἔ' mutilè.

Πολύχην. Nota verbum, quo etiam infra utitur, ἔ' πολυχίαν. Theodo. feliciter, multiplex. verum idem ubi dicit: ἔ' proportionem; melius sic, sed proportionem. Quippe nihil commune est generica, sed proportionali communitate. Sic enim Theophrastus; τὰ ἢ ἀναλογία. non autem, καὶ τὰ. Quia dixit in summa, χαλεπὸν εἶπεν, declarat rationem difficultatis; quæ ratio est rationis, scilicet τῆς ποικιλίας, καὶ τῆς πολυχίας. Quoniam, inquit, μηδὲν ἐστὶ κωνίον, λαβεῖν, ὁ πῶσιν ὑπάρχει. Varium igitur sanè hoc ἔ' multiplex negotium; si particulatum certe species iccirco sunt percensenda, quia ad nullum principium univoicum reduci queunt. Explicat deinde id minutatim, quæ cognoscere propius opere precium est. Negat omnibus radicem subesse. Exemplum ponemus nos, lenticulam aquæ, ἔ' malobathrum, si vera Græci fabulantur. Vtroque ramorum genere carent multa: quippe etiam caule, non floret ficus: capilli veneris fructum ferunt nullum. Hactenus sine controversia: at cum addit, matricem, id sanè controversum est. Sed esto. verum cortex nulli penitus denegari potest: tanto minus vena. Non enim alerentur, at hoc est principium vivendi: omnis autem planta vivit. Nam exempla quæ ponit, contra ipsum stant. habet enim fungus ἔ' venas, ἔ' nervos, itemque tuber. Et quod ait, analogiam in his potius esse: ea pura evasio est. Duritia namque ἔ' mollitia, parvitas ἔ' moles, non variant substantiam. si enim conferas qualescunque volueris species: quemadmodum diximus aliàs: nullam alteri æqualem inveneris. Essent enim eadem: neque nervus in specie nervi, æqualiter prædicatur de nervo leonis, ἔ' nervo hominis: sed in genere nervi ampliore: sub quo, alterutrum etiam habes, quod præferas, ἔ' alteri illi ἔ' alius: quique sit aliorum quasi regula, ἔ' mensura quedam. Verum si officia, ἔ' causam finalem spectes, æqualitas est in prædicatione. Omnis enim nervi finis est, sensus, aut motus. omnis venæ, receptio, ἔ' transmissio alimenti. In substantia igitur est analogia, non solum in plantis, verum etiam in animalibus: in officio est æqualitas, non solum in omnibus plantarum speciebus: sed etiam inter omnia genera viventium. Itaque quod addit, in arboribus tantum esse: ne id quidem concedimus, sed manifestiores tantum. Dixit tamen hoc ad præceptoris imitationem, qui ἀνώμονα, in secula dicit. ἔ' statuit sanguinis proportionem, non veram speciem. Illud etiam

etiam accurata diligentia dignum est. Ait enim Philosophus, Organica quaedam esse πολυειδή, Sane pes constat nervo, vena, & aliis. quaedam verò μοιειδή, ut vena. Non rectè igitur sic dividunt: membra quaedam simplicia, quaedam organica. Cautè autem & prudenter dicit, organici, sive πολυειδῆς, sive μοιειδῆς, partem non esse ὁμοιῶν cum toto, id est ejusdem

nominis. sed ὁμοιῶν, id est, ei nomen positum non esse Sane in iis, quæ sunt πολυειδή, non potest nomen idem poni: propterea quod conſignificat compositionem pes: at in iis quæ sunt μοιειδή, pars vena, vena est: si materiam spectes. si officium, non est.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

deest voce. * lege Theophrastus.

A κρέμονας. Videtur Plinius lib. xvii. cap. xiv. arborum humeros: & Columella lib. iiii. cap. x. semina; Theophrasto * τὰ φυτόθημα de caus. lib. iiii.

cap. vi. legenda esse ait ex locis humerosis. ubi locus de arborum partibus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ἐστὶ δὲ ῥίζα.) Radicem Botanici vocant; quod in planta sub terra latitat, ex quo alimentum stirpes trahunt, Theophrastus, quo alimentum attrahitur. Novit enim Philosophus, quarundam plantarum naturam esse, ut non terræ, sed vel aquæ infideant, ut lenticula palustris; vel alteri plantæ, ut viscum, muscus, epithymum. Hæc tamen botanicorum definitionem minime turbant. Etenim, cui infident, illis est sedes pro terra. Quæritur tamen, an omnes plantæ habeant radicem. Sed de hac quaestione paulo inferius.

Καυλός) Apud Latinos caulis, & cauliculus, herbarum proprius est. Caudex vero, ut στέλεχος apud Græcos, ad arbores, & suffrutices dumtaxat pertinet. Est autem caudex in arboribus, & caulis in herbis, quod à radice supra terram assurgit, per quod alimentum sursum defertur.

τέρας) Lego ex Aldino, & Germanico codice τῶν, scilicet καυλόν; reliqua enim parenthesi includuntur. Cæterum uti Græci ἀκρέμονας, sic Latini ramos attribuant omnibus plantarum generibus. Ramos majores poeta brachia dixit Georg. ii:

Tum fortes latè ramos, & brachia tendens. Plinius lib. xvii. cap. xiv. ἀκρέμονας arborum humeros vocavit.

ῥίζας) Dicit Theophrastus, ab aliquibus ἀκρέμονας vocari ῥίζας. Hesych. ῥίζα κλάδος καὶ ὁ δὲ τοῦ στέλεχος ἡ ῥίζα ἀκρέμων. Attamen apud ipsum Theophrastum, vox ῥίζα, non rarò nodum significat; uti hoc eodem

libro cap. xiii. & lib. v. cap. iiii. de causis plantarum; aliisque locis plurimis. Quare ubi vox hæc occurrit, diligenter videndum, quæ significatione accipiatur. Est autem ῥίζα sive nodus in arboribus & virgultis, eminens callus, ubi connati simul rami esse apparent. vel nodus, è quo novi se proferunt furculi, & rami, qui certo spatio distantes inter se bini, ternive, aut quaterni, ut in abiete, prodeunt. Quoniam autem ex illis rami primum tument, & oriuntur, eo ipsi etiam rami ῥίζα sunt vocati.

Κλάδων.) Non ubique, nec semper, κλάδος furculum denotat, sed sæpius ramum majorem, uti suo loco demonstrabitur.

οὐτε γὰρ ῥίζαν) Theophrastus plantas reperiri dicit, quibus radix nulla: exemplum tamen nullum adfert. Dioscorides malabratum sine radice aquis innatare scribit. Addunt alii lenticulam palustrem. Malè, si quis enim rectè examinaverit, reperiet ei radicalem valde exilem esse. Dioscoridem aliosque Græcos, qui de Malabatro scripsere, mercatorum ignorantia deceptos, crediderim. In epithymo conspicua radix nulla, nec in visco, nec cassuta. horum radix dicenda, (si plantas omnes radices habere quis velit) pars quæ infident, non tamen vera radix. Vel responderi potest, omnes plantas perfectas radicem habere, imperfectas nõ item. Vide cap. v. li. x. Rectè itaque Theophrastus. Quæ sequuntur, incomparabilis vir Julius Cæsar Scaliger examinavit.

Κ Ε Φ. Γ.

C A P. III.

Quid matrix, quid fructus, quid humor.

Ἄλλα δὲ, ἐξ ὧν ταῦτα Φλοιός, μήτρα, ξύλα, ἢ ὅσα ἔχει μήτραν. πάντα δὲ ὁμοιομερῆ, καὶ τὰ τέτων δὲ ἐπὶ πλεονεξία, καὶ ἐξ ὧν ταῦτα ὑγρὸν, ἰς, φλεψ, σίρξ. δεχθὲν γὰρ αὐτὰ πλεονεξία εἶπε λέγει τὰς τῶν σιχταίων δυνάμεις αὐτὰ δὲ κινεῖ πάντων ἢ μὲν ἐν σωσσία ἢ ὅλη φύσις ἐν τύποις. ἄλλα δὲ ἔστιν, ὡς περὶ ἐπέτεια μέρη τὰ πρὸς τὴν καρποκίαν οἶον, φύλλον, αἶθος, μίσχος. τὰ δὲ ἔστιν ὡς σωρητήται πρὸς τὸ φύλλον ἢ ὁ καρπός. ἐπὶ δὲ ἐλιξ, βρύον, οἷς ὑπάρχει. Ἐπὶ πᾶσι, σπέρμα τὸ τοῦ καρποῦ. καρπὸς δὲ ἐστὶ τὸ συγκείμενον σπέρμα μετὰ τῷ σπέρματι. τὸ δὲ τὰ ὑλὰ ἐπιών ἰδίᾳ ἀπὸ καθάρτου ἢ κικίς δρυός, ἢ ἢ ἐλιξ ἀμπέλξ. καὶ ἐν μὲν τοῖς μὲν δένδροσιν ἐστὶν ὅτῳ διαλαβεῖν τοῖς δὲ ἐπιτοῖς, δὴ ἴλον ὡς ἀπαντὰ ἐπέτεια μέρη γὰρ τῶν καρπῶν ἢ φύσις. ὅσα δὲ ἐπέτεια καρπὰ, ἢ ὅσα διετίθει, καθάρτου σέλιγον ἢ ἀλλ' ἀπὸ, ἢ ὅσα δὲ πλείω χρόνον ἔχει, τῆς αἰτίας ἢ ὁ καυλὸς ἀκροθῆσει καὶ λόγον. ὅταν γὰρ σπέρμοφορὸν μὲλλωσι, τότε ἐγκαυλῶσιν, ὡς ἐνεκα τοῦ σπέρματος ὄντων τῶν καυλῶν. ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ διηγήσασθαι τῶν δὲ ἀρπὶ εἰρημῶνων μερῶν περὶ αἰτίων ἐκαστὸν εἰπεῖν, τί ἐστιν, ὡς ἐν τύπῳ λέγοντας. καὶ μὲν ἐν ὑγρὸν φανερόν. ὁ καὶ καλῶς ἰπνες ἀπλῶς ἐν αἰτίων ὄπῳ, ὡς περὶ καὶ Μενέτωρ τὸ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνωγύμωσι. ἐν δὲ ἐστὶν ὄπῳ, ἢ ἐν

* Bas. d.

* Lege πικρὸς. † Lege καὶ τοῖς μέρ. sic Ald Bas. † Lege ἄνω Bas.

* Al. Ger. δι.

† Al. δι. δι. μ.

Sed sunt etiam alia, quibus hæ constant; cortex, lignum, & matrix: ubi scilicet esse potest. Quæ quidem omnes particulis constant similibus: quæque priores hisce habentur, quibusque istæ consumantur; ut humor, nervus, vena, caro. Hæc enim principia sunt, nisi vires elementorum dixeris, sed illæ tamen communes rerum omnium habentur. Essentia itaque naturaque universa plantarum his in rebus consistit. Quædam vero quasi annuæ partes accedunt: quæ partui fructuum accommodantur: ut folium, flos, pediculus: id est, quo folium è planta dependet & fructus. Ad hæc capreolus, & muscus: ubi scilicet esse potest. Super omnia, semen fructus. Est autem fructus, quod carne & semine constat. Sunt præterea quibusdam propria quædam: ut robori galla: viti capreolus. Arbores persequi hunc in modum possumus. Annuis vero quæque annua gigni constat. Nam ad fructum usque natura eorum tantum se ampliat. Quæ suo uno fructificant anno, quæque biennio durant (ut apium & alia quædam) quæque plus temporis obtinent, his omnibus caulis quoque pro ratione conveniet. Cum enim semen parturiunt, caulem tum emittunt: utpote quæ non nisi causa feminis caulem promant. Hæc ita discerni placet. Partes autem novissime dictas, quid quæque sit, summam exponere, conandum jam est. Humor itaque patet: quem nonnulli simpliciter liquorem in cunctis appellant. quemadmodum etiam Menestor quidam. In cæteris absque nomine capiunt: in quibusdam vero liquorem: inquit

Quo foliū & fructus plantæ annectuntur. † Bryon. † Quod semen continet involucreo continēt.

† Ad tempus usque sequuntur (quo maturi sunt fructus) enim cum futurum est ut semen ferant, caulescunt.

ἄλλοις δάκρυον. ἴνες ἢ Φλέβες καθ' αὐτὰ γὰρ ἀνώ-
 νυμα τῇ δὲ ὁμοιότητι μεταλαμβάνουσι τῶν ἐν τοῖς
 ζώοις μερῶν. ἔχει ἴσως καὶ ἄλλαι διαφορᾶς ἢ
 ταῦτα, καὶ ὅλως τὸ τῶν φυτῶν γένος. πλὴν γὰρ,
 ὡς περ εἰρηκαίου ἀλλ' ἔπειτα διὰ τὴν γνώμην με-
 ταδιδῶκεν δεῖ τὰ ἀγνώριστα, γνωριμώτερα δὲ τὰ
 μείζω καὶ ἐμφανῆ τῇ αἰσθήσει δηλονότι, καθάπερ
 ὑφίηται, περὶ τούτων λεκτέον. ἐπαναφορᾶν γὰρ
 ἔχομεν τῶν ἄλλων πρὸς ταῦτα, μέχρι πῶς καὶ πῶς
 ἕκαστα μετέχει τῆς ὁμοιότητος. εἰλημυδῶν ἢ ἰῶν
 μερῶν, μὴ δὲ ταῦτα ληθίον τὰς τούτων διαφορᾶς.
 οὕτω γὰρ ἅμα ἢ ἡ οὐσία φανερά, ἢ ἡ ὅλη τῶν γενῶν
 πρὸς ἄλληλα διάστασις. ἢ ἡ οὐκ οὖν τῶν μερῶν
 σχεδὸν εἰρηται λέγω δὲ, οἷον ῥίζης, καυλοῦ, καὶ τῶν
 ἄλλων. αἱ γὰρ διωάμεναι ἢ ὡν χάριν ἕκαστον, ὑπερον
 ῥηθήσονται. ἐξ ὧν γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα σύγκαι-
 ται, πειρατέον εἰσὶν, δεξάμεναι εἰς τὸ τῶν πρώτων.
 πρῶτα δὲ εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν. ἅπαν γὰρ φυτὸν ἔχει
 πᾶσι ὑγρότητα καὶ θερμότητα σύμφυτον, ὡς περ ἢ ζῶον.
 ὡν ἢ ὑπολειπόντων γίνεται γῆρας καὶ φθίσις. τε-
 λέως δὲ ἢ ὑπολειπόντων, θάνατος καὶ ἀνασσις. ἐν
 μὲν οὖν τοῖς πρώτοις ἀνώνυμοι ἢ ὑγρότης ἐν ἐπίσει
 ἢ ἄνομασμίῃ, καθάπερ εἰρηται. ἢ αὐτὸ δὲ πῦρ
 ἢ ἵπτι τῶν ζῶων ὑπάρχει. μόνη γὰρ ἡ τῶν ἐναίμων
 ὑγρότης ἄνομασται. διὸ καὶ διήρηται πρὸς τὸ τὴν
 σφ. πρὸς γὰρ ἀνάμια, τὰ ἢ ἐναίμια λέγεται. ἐστὶ μὲν
 οὖν, πῦρ καὶ τὸ μέγιστον τὸ τούτω σωρητημένον θερμὸν.

inque alijs lachrymam vocant. Nervus ac venæ per se
 nomine carent: quadam vero similitudine nomina parti-
 tium animalium confortiuntur, quando & alijs quoque
 differentijs hæc fortasse inter se distent, atque in totum
 genus universum plantarum differat. Est enim varium
 atque multiplex: ut proposuimus. Sed quoniam notis
 ignota persequamur oportet, & quæ sunt nota grandio-
 ra patentioraque sensui offerantur, hinc proculdubio
 de his primum dicendum est. Reliqua enim ad hæc ipsa
 redigere habebimus, quantum & quousque quoque
 modo similitudinem singula contingere videantur.
 Cum vero partes sumpserimus, differentias protinus
 earum adjiciendum, ita enim simul & natura evidens,
 & tota generum differentia conspicua fuerit. Maxima-
 rum itaque partium differentia pene dicta est: videli-
 cet, radices, caulis, reliquarumque: vires enim cujusque,
 quarumque rerum gratia quæque sint, postea dicemus.
 Illa enim quibus tam hæc quam cetera constant, ex-
 plicare prius oportet: sumpto à primis initio. Sunt
 autem prima, humor atque calor. Omnes enim plantæ
 humorem caloremque sibi infitum quendam possi-
 dent: sicut etiam animalia, quæ cum deficere in-
 cœperit: fenecta diminutioque consequitur. Cumque
 penitus defecere; & exsiccatio morsque occupat. In
 primis igitur illis humor nomine caret, sed in quibus-
 dam, ut dictum est, nuncupatur. Hoc idem vel in ani-
 malium genere percipere licet. Solus enim humor ha-
 bentium sanguinem certo nomine redditur. Quam-
 obrem id privatione ipsa discernimus. Alia enim san-
 guinem habere: alia carere fatemur. Est igitur ea pars
 calorque illi connexus.

d: est Al.
 ὑπολειπόντων
 Al.
 lege ὑπο-
 λείποντων
 ut ante.
 in Al.

Mutuan-
 tur.
 Propter
 nota.
 Quatenus
 & quomodo
 similitudi-
 nis partici-
 pes sunt.
 Substan-
 tia.
 Comatum.
 Deficiunt.
 Et tabes.
 Mors &
 exsiccatio.
 Habent
 alia carent.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

It corticem & medullam consimiles. His autem
 priora, ex quibus ipsa consistunt, humor, caro, nervus,
 vena: non rectè: nam si cortex ex vena, nervo, carne,
 humore constat: erit pars aliqua in cortice, quam corticem
 non dicas.

Declarat quid sit μήρα, pediculus tam folij, quam fructus.
 Verò, ut supra memoravimus, ait esse partem ἐπίτειον ad
 χερσπορέϊων, in quibus est. sequitur præceptorem illis verbis,
 ὅσα εἴηαι; intelligit oleam.

Καὶ ἐπὶ πᾶσι ἀντίκειμι τὸ τῶν χερσποδ. Theodo. & super omnia
 semen fructus, ut fructus sit possessivi casus: effugiat ambi-
 guitatem: & pronunciet numero plurali, semina fructuum:
 aut pronomem addat, fructus ipsius.

Καρπός, declarat fructum esse semen cum tegumento, quod
 περιεκρίπτοι vocat. Nihil imprudentius à Theodoro, qui περι-
 κρίπτοι, carnem dixit. Nam quot fructus semine constant,
 & tegumento, vel osseo, vel testaceo sine carne: contemplare
 strobilum, & conum cyparisinum, & alia; animadvertes
 etiam judicio exactiore id, si καρπός est, τὸ συγκριθεὶς ἐν ἀντι-
 κείμῳ, & ambiente, sive testa, sive carne: qua ratione potius
 non dicatur tegumentū illud, περιεκρίπτοι, nihil enim seipsum
 amplecti potest: quippe continens à contento, aliud.

Παρὰ τὴν πῦρτα ἐπίων ἰδίᾳ ἄρτα, καὶ ἀπὸ τῆς ἢ κικίς ὄρνος, καὶ ἢ ἐπὶ
 ἢ μπίδω. Mala comparatio. Galla enim fructus est. capreoli
 natura alia: pars enim officialis. Est etiam capreolus & le-
 guminum multorum, & cucurbitarum, non autem vitis
 ἰδίον.

Καὶ τῆς μὲν διόδοσιον ἴσιν ἄνω ἀγλαδῶν. Ἐἰς δ' ἐπιτείοις δῆλοι, ὡς
 εἰπαντο ἐπίτῃα. Sententia satis facilis: nam si totum annum
 est: etiam partes. iccirco addidit, δῆλοι, ne esset frigidiuscula.

Ὅσα ἐπιτεία καρπῶ, καὶ ὅσα διπύζει. Durant enim ad fructum
 usque ea, quæ annuos fructus ferunt. τῶν τῶν ἀπῶσι καὶ ὁ καυλὸς
 ἀνωδῶν κατὰ λόγον. Theodo. his omnibus caulis quoque pro
 ratione conveniet. Non est verbum explens (conveniet)
 ἀνωδῶν. Sed sequetur temporis tractum, usque ad maturi
 fructus tempus.

Καὶ ὅταν ἀνεμασφορίῳ μίδωσι, ῥῆτε ἐγκαυλοῦσι. Theod. cum
 semen parturiunt, caulem tunc emittunt: at longo post tem-
 pore, quam caulem emiserint, parturiunt semen. Est siqui-
 dem parturitiō limen, & aditus pariundi. itaque Theophr.
 μίδωσι: cum futurum est, ut semen ferant, caulescunt.
 Aded verò verum est, quod ait Theophr. ut lactucas: cum ei
 generi tempestivum est, ut sementescant: si tunc seras, exeant
 eum caule.

Εἴνα ἢ ἀντίκειμαι ὅταν τῶν καυλῶν. Videamus an vera
 sit hæc propositio. Caulis est propter semen. si omnia, quæ
 caulem habent, semen habent: verum est. at filix caulem
 habet, semen non habet: Item multa alia: neque omnis
 fructus, aut semen in caule: non enim Arachidnis. Intellige
 igitur certo in genere: neque in caule fructus albo chama-
 leonti.

Τῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἰσημῶν μερῶν. Explicatius celebrat, quæ atti-
 git, tamen si & nunc, & tunc τίπω, ὡς, inquit, ἐν τίπω λέγονται.
 Theodo. durissime, nota inquit, reddere subsignationis. Nemo
 latinus hic intelligat, quid sit subsignatio. Ἐπιτείοις figura
 est, de qua in tertio ποίσεισ ἀ nobis, sed nihil ad hæc: ceterum
 tanta est frequentia hujus vocis in hisce libris, ut Theodo-
 rus fastidiū vitandi causa, pariat fastidium.

Τὸ ἢ ὅν ὑγρὸν, humorem Theodorus interpretatur. rectè.
 & ὅν ὑγρὸν; alibi succum, alibi lac. in principio non
 satis declaratur.

Μεταλαμβάνουσι. Theodorus, confortiuntur, mutuuntur.
 nam quæ partes univocæ sunt sub eodem genere, eæ erunt
 æquo jure nominis ejusdem consortes, quæ analogæ, aut equi-
 vocæ, nominantur.

Διὰ τῶν γνωρίμων μεταδιδῶκεν δεῖ τὰ ἀγνώριστα. Theodor.
 notis ignota persequamur. sensus inutilis est. non enim dicit,
 τῶν γνωρίμων, neque sunt instrumenta cognoscendā, sed me-
 dia, quemadmodum vocant Philosophi.

Μέχρι πῶς καὶ πῶς ἕως τῆς μετέχει ὁμοιότητος. Theodorus,
 Quantum, & ad usque, & quomodo similitudinem singula
 contingere videantur. Nota, attingere similitudinem, &
 tres facit partes. Quantum, &, ad usque, & quomodo. at,
 quantum, est, ad usque: terminus enim est extremum quan-
 titatis, & generis ejusdem cum ea. Theophrastus τὸ μέγιστον
 posuit finem τῶ πῶς, & modum τῶ πῶς, utrunque autem ad
 qualitatem hic refertur. Nam τὸ πῶς est qualitatis per se. τὸ
 πῶς, per accidens. Id quod etiam Galenus docuit nos non
 semel. Est igitur inter herbas ex viriditate similitudo. hoc
 est, πῶς. At similitudo, ἐν τῶ πῶς, propterea quod alijs aliæ
 viridiores, aut fusciores. sic igitur interpretaver, quatenus,
 & quomodo similitudinis participes sint. Nam, ad usque,
 hic nihil sonat. & sanè modus hic significat, quod alijs, gra-
 dum, dicunt.

Εἰλημυδῶν ἢ τῶ μερῶν. Ait partibus positis, earum diffe-
 rentias persequendas. Hac enim ratione naturam cognitum
 iri. Sanè pars, quasi materia, erit, differentia, veluti forma.
 Iccirco addit, οὐσία. Quia in lib. Physico. & in secundo
 de anima,

de anima, & in septimo Metaphysices, materia, forma, compositum, & in octavo de sensibus. Theodorus maluit dicere naturam, quam substantiam non solum hic, sed etiam alibi: ut est videre in fine capituli sequentis.

υγρασία, και υγρασία συμφορη. Theodorus, humorem, & calorem insitum. Insita quedam sunt etiam non à natura. Adderet igitur ea quoque verba, à natura. hoc enim φύσις est in verbo, συμφορη. Brevius quoque diceret, connatum. ut declararet ea esse principia constitutionis. Neque levis est castigatio hæc: id quod mediocriter doctis videri posset.

Ως υγρασιώντων γίνεται γήρας, και φθίσις. scribendum, απολειπόντων, quo tractus deficientie intelligatur. Sic enim fit senectus, & tabes. hoc est, φθίσις, quod minus rectè à Theodoro, diminutio. Nam diminuuntur corpora labore quotidiano, inedia, vigilia: at non tabescunt ejusmodi quotidiana diminutione. Est autem naturalis φθίσις, senectutis definitio, ex Galeno. Unde trahunt hanc urbanam dubitationem, qua ratione senex sanus sit: cum senectus sit vitium sanitatis. est enim, φθίσις. In verbis autem sequentibus postposuit mortem desiccationis. τελώς η απολειπόντων, γήρας και υγρασις. minus commodè. Hæc enim illam antevertit. Theodorus

autem primum απολειπόντων: cum deficere incepere. Male: neque enim initium illud senectæ est, sed initium senectæ. Quare intemptivè de suo addidit: sed deficientibus, tractum enim illum, de quo diximus, significat.

Ου μὲν τοῖς ἀσθενέσι υἰάνηται η υγρασία. Quia sine differentia, communi nomine dicitur, υγρασία. In alijs autem, inquit, nomen habet: ut dixit. Intelligit, ὅπως in papavere, & planta, tum medica, tum Cyrenaica. Item δάκρυον, in myrrha, atque alijs: quemadmodum in nono dictum est.

Τὰ δ' ἑναιμα λεγεται. Theodorus, sanguinem habere fatemur. Seneca in declamationibus irridet, & suo & alieno iudicio figuras hæc loquendi ambitiosas, & merito. Quid enim hic è Græca, eaque Attica simplicitate, λεγεται, ad latinam severitatem, fatemur? Fateri est interrogati, aut coacti, aut etiam torti. verbum sanè miseræ potestatis. At, dicere, sapientis. fatebitur scholasticus post negationem, aut dubitationem, aut interrogationem: & servus post questionem.

Εἴη μὲν οὖν τὸ ὑγρὸν καὶ μίση. Concludit, partem esse humorem illum: quemadmodum etiam in historiis anim alium declaratum est. ut pudere jam incipiat istos, qui nobis sanguinem negabant esse animalis partem.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Mixta.) Docet ac definit Theophrastus quid micula, sive pediculus sit: nempe id quo folium, & fructus plantæ copulantur, etiam capreolus, & mulcus. Omissem, ni codex mendosus, semel τὸ ἀνθόν. Quis non novit, plurimarum plantarum flores pediculo annecti?

Σωλήθηται.) Non omnia folia fructusque dependent. Folia lauri, Rhododendri, & fructus cedri magna, non solum deorsum nõ dependent, sed sursum erecta, in ramis consistunt, iisque tam pertinaciter cedri fructus adhæret, ut citra rami particulam avelli nequeat. Causa, pediculi durities, & soliditas.

Σπίρημα μετὰ.) Expone, fructus est, quod involucri & semine constar. Falsum enim est, fructum omnem constare ex semine, & carne. Ipse Theophrastus hoc eodem lib. cap. xvii, & xviii. contrarium docet. quod experientia ipsa probatur. Staphylodendri fructus ex vesicula, sive membranoso tegmine, & semine constar; taceo, conum, abietinum, cedrinum, cyparissimum, aliosque fructus plurimos osseo, vel testaceo, sine carne, tegumento constare. Hac pessima expositione viri longè doctissimi, in re botanica, decepti videntur; inter quos Spigelius, qui in Isagoge in rem herbariam, Theophrasti mentem sic exponere conatur: Theophrastus ubi carne & semine fructum constare dixit, videtur innuere pericarpium ex carne constitutum, ut in pomis, pyris &c. Quod à mente Philosophi nostri planè alienum est. Docet enim fructum constare ex involucri & semine, Aristoteles fructus,

feminisque differentiam luculenter explicat lib. i. de generat. anim. cap. xviii. Σπίρημα δὲ καὶ καρπὸς ἀμφότερα τὰ ὑστερον καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιπέρας. καρπὸς μὲν τὸ ἐξ ἄλλου ἑνὸς, σπέρμα δὲ τὸ ἐκ τούτου ἄλλο. ἰσχυρὴ (ἀλλως) ἀμφω πάντῃ ἐστίν. I. semen & fructus inter se differunt, prioris posteriorisque ratione; fructus enim quod ex alio est: semen ex quo aliud, nam alias ambo idem sunt. Pomum, ex arbore est. semen pomi, ex hoc ipso, & quidem fructu posterius, hoc est ipso pomo. Ex semine nascitur arbor alia. Sed magna ex parte hæc confunduntur, etiam apud antiquissimos, qui καρπὸς pro σπέρματι. & contra σπέρματι pro καρπῷ scribunt. Suidas. καρπὸς μὲν ἐστὶ κενὸς αἰ κεκολλημένος τῷ σπέρματι, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ οἰ πυρῶν. id est, καρπὸς propriè semen seu granum fici, vel nucleus olivæ. Hippocr. ἀπὸ ἐνός πλάθῃ καρπὸς, καρπὸς. Diosc. λουγίσι καρπὸς. Oribas. κινδὴς ὁ καρπὸς. Quid pluribus opus testibus? ipse Theophrastus καρπὸν semen vocat lib. vi. hist. cap. i. ad finem, ubi de ferula agit.

Εἴη.) Si in codice mendum non est, mala comparatione utitur Theophrastus, Εἴη proprium quidem viti, sed nõ soli cucurbitis enim ac leguminibus nonnullis, uti piso, lathyro, vicia, &c. capreolus servit. Galla fructus est, εἴη pars officialis. Suspicio legendū ὁ βότρυς; nihil tamen muto. Uva viti ἰδὸν, uva fructus, galla fructus. Verba Theophrasti si bene perpendantur, nihil mutandum. Docet arbores quasdam τὸ ἰδὸν quid habere, quod alijs negatum est; sanè nulla arbor capreolum præter vitem fert.

Τὸ μὲν.) De humore videt cap. i. lib. ix.

Κ Ε Φ. Δ.

C A P. IV.

Quid lignum, quid caro, quid cortex, quid matrix, ex quibus cortex.

ἄλλα δὲ εἶδη. Al. Bas. Theod.

ΕΝ δὲ καὶ ἄλλα εἶδη ἔτερα τῶν ἐντός. ἀ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἐστὶν αἰώνυμα. Διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα ἀπεικάξεται τοῖς τῶν ζῶων μορίοις ἔχουσι γὰρ ὡσπερ ἰνας, ὅ ἐστι σπινθηροὶ καὶ σπινθηροὶ καὶ σπινθηροὶ. ἀπὸ δὲ βλαστῶν ἢ καὶ ἀβλαστῶν ἔχον φλέβας. αὐτὰ ἢ, τὰ μὲν ἄλλα εἶσιν ὁμοίαι τῇ ἰνῇ. μείζους δὲ ἐπαχύτερα, & ὡσπερ βλαστῶν ἔχουσι καὶ ὑγρασιότητας. ἐπιξύλον ἐπαχέ. τὰ μὲν γὰρ ἔχει σπινθηροὶ, τὰ ἢξύλον. ἐστὶ δὲ τὸ μὲνξύλον σπινθηροὶ, ἢ δὲ σπινθηροὶ, πάντῃ διακρίεται ὡσπερ γῆ ἐστὶν γῆς. μεταξὺ ἢ γίνεται ἰνὸς καὶ φλεβός. Φανερόν δὲ ἢ φύσις ἐν ἄλλοις τε ἐν τοῖς τῶν περικαρπίων δερμασι. Φλοῖος δὲ ἐ μήτρα, κυρίως μὲν λέγεται, διὰ δὲ αὐτὰ ἐ τῷ λόγῳ διορίσται. Φλοῖος μὲν ἐν ἐστὶ τὸ ἐσχάτον καὶ χωριστὸν τῷ σπινθηροῦ σώματι. μήτρα δὲ, τὸ μεταξὺ τῶνξύλων τριτὸν ἀπὸ τῶν φλοῖων. οἷον ἐν τοῖς ὄσσει μυελός. καλεῖται δὲ πινος τὰ το καρδίαν οἱ δὲ, μυελόν. τὰ μὲν ἐν

lege ex Al. Bas. αὐτὰ δὲ ἢ ἔχον φλέβας.

Al. Bas. φύσις αὐτῆς ἐστίν.

Ad sunt vero & alia genera ab internis diversa: quæ ipsa quidem per se nomine carent: similitudine autem ex animalium partibus appellatam sibi mutantur. Habent enim quodammodo nervum, quod continuum, fissile, prælongumque est: sed infociatile germinisque infecundum, & venas habens. Venæ ipsæ cætera nervo fimiles, sed majores crassioresque sunt: & ramulos humoremque habentes. Item lignum & caro. Alia enim lignum; alia carnem habent. Lignum autem fissile est: caro omnibus dimensionibus dividi potest. quomodo terra, quæque ex terra constant. Unde fit, ut inter nervum & venam, ipsa media sit. Patet vero ejus natura tum in cæteris, tum in fructuum cute. Cortex & matrix propriè nuncupantur: sed ea quoque reddere definitione debemus. Cortex est pars ultima: & à subjecto corpore separabilis. Matrix, quod in medio ligni tertium à cortice continetur: velut medulla in ossibus. Id nonnulli cor; alij medullam appellant. Partes tot penè numero habentur;

Alia autem species diversa, earum quæ sunt interiores.

† Sed sine adnatis, nullasque propagines edens.

† In integumentorum coris.

μόρια σχεδόν ἐστὶ πᾶσι τὰ σύγκειται ἢ τὰ ὑπερβαίνει τῶν ὑπερτέρων· ζύλον μὲν ἐξ ἰνῶν καὶ ὑγροῦ, καὶ ἐν ἑασι σαρκοῦς. ζυλοῦται γὰρ σκληροκόμματα οἷον ἐν τοῖς φοίνικι, ἐν ἀρβυλλῇ, καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ ζυλοῦται· ὡς περ αἱ τῶν ῥαφανίδων ῥίζαι μήτρα ἢ ἐξ ὑγροῦ καὶ σαρκοῦς. Φλοιὸς ἢ ὁ ἰσθμὸς τῶν πάντων τῶν τριῶν οἷον, ὁ τῶν δρυῶν καὶ αἰγείρας ἐν ἀπίσιν. ὁ ἢ τῆς ἀμπελῆος, ἐξ ὑγροῦ καὶ ἰνῶν. ὁ δὲ τῶν Φειλλῶν, ἐκ σαρκοῦς καὶ ὑγροῦ. πάλιν ἢ ἐκ τούτων συνίσταται τὰ μέγιστα ἐκ πᾶσι τῶν ῥηθέντων, κατὰ περιεργίαν μέλη· πάλιν ὅσα ἐκ τῶν αὐτῶν πάντων, οὐδὲ ὡς πύτωσι, ἀλλὰ διαφόρως. εἰλημῶν ἢ πάντων τῶν μορίων, ὡς εἰπεῖν, τὰς τούτων διαφορὰς πλεονέκτον ἀποδιδόναι, ἐπὶ τῶν ὅλων τῶν δένδρων καὶ φυτῶν οὐσίας.

habentur; quarum posteriores ex prioribus constant. Lignum ex nervo & humore, nonnulla etiam ex carne. Cum enim indurescunt, transeunt in lignum; ut palma, ferula, quicquid lignescit: quemadmodum raphanorum radices. Matrix autem ex carne & humore. Cortex quidam ex tribus illis; ut roboris, populi, piri. ^{quercus.} quidam ex humore & nervo; ut vitis. ^{suberis.} Folia vero, ex humore & carne. Rursum ex his maximè & primæ illæ, quas enumeravimus, partes componuntur, non ^{membra.} tamen omnes ex eisdem neque simili modo; sed diverso. Igitur expositis jam omnibus ferè partibus; differentias earum, & arborum plantarumque omnium naturam nunc assignare tentandum est.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Aλλα οὗτοι εἶδη ἔτερον εἶδος. Hactenus de partibus extimis videtur scripsisse, cum tamen falsum sit. Quis enim dicat, humorem esse extimum? tanto minus calorem vitalium illum. Præterea, supra, cum dicit τῶν γνωρίμων, proficitur se ingredi rationem perscrutationis, processu ab humore, qui multis in plantis sanè minus perspicuus est: puta, in capillis veneris, & quarundam arborum corticibus, & ejusmodi. item à calore, qui apud non paucos est contraversus: æquivoce namque calor dicitur de cicuta, & de anetho. Non enim cicuta calida dicitur, nisi vita. Anethum autem etiam elementari calore. Igitur duo illa, πᾶσι τὰ quidem sunt; verum neque ἰσθμῶν, neque γνωρίμων. Ad hæc nota locutionem. Inquit enim, ἄλλα δὲ εἶδη ἔτερον εἶδος. Theodo. ad sunt vero & alia genera ab internis diversa: ut omittam ineptum hic verbum, ad sunt, equidem aliter sentio. Nam cum ab extimis, & magnis, & apparentibus incipiendum esse censuerit; veluti ab radice, & caule, sequitur sanè præceptorem ex historia animalium; nunc de internis loqui vult, atque sic ait: alia autem species diversa earum, quæ sunt interiores; id est ἄλλα τῶν ἐν τῷ ἐντὸς, ἔτερον εἶδος. diversa genera interiorum, ab iis, quæ diximus.

Ἐχουσι γὰρ ὡς περ ἰνῶν. ὁ ἐστὶ συνίχτις, καὶ χιτὸν ἐπιμηκίς. ἀπὸ τῶν βλητῶν ἢ καὶ ἀβλαστῶν, ἔχον φλίβας. Quasi nervos, inquit, quosdam habent. Est autem nervus continuus, & fissilis, & longus, quique nulla cum alia parte committatur, neque quicquam ex sese edat; & qui habeat venas. Est enim nervi natura, longitudo: & affectus, fissilitas, ex Aristotele; ex villis enim sive filis factus. ἀπὸ τῶν βλητῶν, propterea quod in alias partes non dividitur; neque cum ulla continuatur alterius generis, sive naturæ; quin etiam ne cum sua natura quidem.

Hoc autem est ἄλλα τῶν. Quia nullos ramos edit. Intelligi sane in plantis: namque in animalibus alia ratio est, atque etiam in plantis ipsis diligentius contemplandum. Quod vero dicit in fine definitionis: ἔχον φλίβας: habet dubitationem. Nam mox autumat, venam esse nervo similem, quod ad ceteras partes attinet: verum esse crassiorē. Si igitur crassior est, quomodo à nervo continetur; pars enim ejus est.

Ἐπεὶ δὲ ἢ φύσις αὐτῆς, ἐν ἄλλοις τε, καὶ ἐν τοῖς τῶν ἀβλαστῶν δίστασι. De carne agit: igitur δίστασι nimis laxè posuit. Est enim à carne diversum quiddam. Ac in putaminibus quidem nucis extimis caro videtur quæque versum apertilis. At in δίστασι, ut in avellana, & pistaciis, & nucē myristica, atque aliis quæ teguntur cute, non est carnis natura, sed corij, aut cutis: ut in longitudinem facilius ac promptius scindī queat. Cutem Theodorus, auctoris fidem sequutus, transtulit.

Φλοιὸς δὲ καὶ κατὰ μέγεθος καὶ ἀπὸ τῶν λήπτων. Non semel testatur, partes ex se nomina non habere, sed ex animalibus mutuo sumere, ut carnis, nervi, venæ. Nunc dicit κατὰ μέγεθος sanè paulo imprudentior. quin potius ἀναλόγως. ἀναφέρεται γὰρ ἰς τὴν τῶν ζώων.

Ὁ ἢ τῶν φύλλων ἐκ σαρκοῦς καὶ ὑγροῦ. Folij institutio ex carne & humore: Ergo folium non esset fissile, at multa sunt, ne dicam omnia, propterea quod caro fissilis nō est. Quare melius & dicat, & sentias: folium consistit ex vena, nervo, carne, & humore.

Κατὰ περιεργίαν μέλη. Theodorus partes interpretatur, οἷον δὲ. Nam cum dixit μέγιστα; & subjunxit, μέλη & dixit κατὰ περιεργίαν: intellexit, quasi membra, ut μέλη animalium, ὅσα τῶν μερῶν: μέλη ἐκ τῶν μορίων: μόρια ἐκ τῶν συνίχτων.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Aπὸ τῶν βλαστῶν) In utroque Aldino, & Basiliensi codice, legitur ἀπὸ τῶν βλητῶν, quod in sociale vertunt. Corrigunt ex auctoritate Roberti Constantini Medici & litteratoris summi, ἀπὸ τῶν βλαστῶν. Antiquam cur rejiciam lectionem causam habeo nullam; nec novam cur magis problem, rationem video. ἀπὸ τῶν βλαστῶν exponunt τῶν βλαστῶν ὅσα ἐχουσι, velut eodem hoc libro reperitur, ὅσα ἔχον τῶν βλαστῶν, id est ut loquitur Plinius, adnatū carens. Pollux lib. vii. οἰκίαι δὲ τῆς ἀμπελῆος, τὸ δὲ τῆς γῆς, ἵνα τῆς ἐκφύσεως τῶν κλημάτων τῶν δένδρων αἱ ἀβλαστῆς, ὡς εἶπεν ἄνθρωπος τῶν βλαστῶν, ἢ κατὰ τὴν Πλάτωνα, ἀβλαστῆς, ἀντομόλιαι, καλῶνται. Ἀντομόλιαι stolones sunt, vel ut Plinius ait, mutilis fructificatio; quod de nervo, nec dici potest, nec debet. qui neque fert stolones, neque habet adnata. ἀπὸ τῶν βλητῶν cur dixerit Theophrastus, ex Doct. Scaligeri notis, lector facile cognoscere potest. ἀβλαστῶν, geminis infæcundum interpretantur, præter rationem, & mentem Philosophi nostri. Germen dicitur furculus prægnans, qui ex arborum oculis nascitur, à generando dictus, quod sit generationis principium. ἀβλαστῶν, verte, propagines nullas proferens. Sed hoc in animalibus, de nervis, à quibus similitudinem petendam docet, maximè de sextæ conjugationis nervo dici non potest. Quin etiam, pace Theophrasti dicere liceat, in ipsis plantis, nervi propagines nonnunquam habet. Sed facile hæc conciliabimus, si dicamus, ὡς ἐπὶ τῶν ποτῶν, ita se rem habere. Ad prius, commodè dici potest; nervos in cerebro, unde originem trahunt, nullas ostendere propagines. Sed nec nervus plantæ ad

motum à natura, uti in animalibus, datus, sed ad quietem, consistentiam, & robur. Nervum definitio; partem prælongam, continuam, fissilem, cæterisque partibus magis solidam, quæque à carne & venâ facile dissociatur, ac finditur secundum longitudinem, quæque eodem modo in plantam universam fertur, quo venæ, arteriæ, nervi in animalibus, sed tamen in quibusdam partibus magis, in alijs minus conspicitur. In caudice palmæ, & abietis intus; in tamalapatri, gentianæ, & plantaginis folijs, extra magis videtur, vocaturque costa.

Φλίβας) Vena dicitur, quod oblongum & cavum est, humorem in se continens, qui plantis alimento est. Venam, meatum aut cavitatem, licet vix conspicuam propter exilitatem, habere, ratione probari potest. Plurimæ siquidem plantæ, si incidantur, humorem reddunt; aliæ albū, ut papaver, aliæ luteum, ut chelidonia major; aliæ rubrū, ut anchusa. Maxima vero pars aqueo viridive humore prædita. vid. c. xi. hujus lib. & c. i. lib. ix. ubi ex professio de humore agit Theophrastus.

ζύλον) Lignum in plantis durum & fissile. i. quod secundum rectitudinem fibrarum finditur: constans ex nervo, & humore; imo etiam ex crassioribus tenuioribusque fibris, quas venas & nervos vocant. Nonnunquam, quod antea caro erat, uti Theophrastus paulo post inquit, degenerat in lignum; ut ferulæ caulis, & raphani radices; in quibus quum ligni densitatem sunt adeptæ, fibræ apparent; quæ dum carnis retinebant naturam, antea non apparebant.

Σάρξ) Caro est solida pars, quæ in omnem dimensionem dividi potest, ut terra & quæ terra sunt. talis in pluribus fructibus

fructibus sub cute, ac tegmine conspicitur; ut pyris, malis, prunis. Carnis genera tria in plantis botanici observant. Primum, quod humorem potius, quam carnem dixeris; quale in vitis, cerasi, morique fructu. Secundum, substantiæ etiam humidæ est, sed solidioris; quale pulpa pruni, mali, pyri. Tertium, cujus substantia est multo denfior, & solidior; ut in lignorum genere, quam secare in omnem partem, non secus ac si fibris careat, aptè licet; ut in pyro, & buxi radice. Carnem ex concreto humore fieri, ijdem judicant.

Carnem, inquit, mediam inter nervum & venam esse. Viri Doctiff. & Philosophi summi μεταξὺ δὲ γίνονται ἰνὸς καὶ φλοῖος, de cortice, non autem de carne, scripta existimant; ac vocem φλοῖος, ex scribentis negligentia omiffam esse, contendunt; idque ex ipso Theophrasto probant, exemplo, quod de integumentorum corio adfert. Hoc inquit, cortex est tenuissimus, ex fibris, ut nostra cutis, contextus. Adde si media esset inter venam & nervum, non posset in omnem dimensionem dividi, ut terra, omniaque terra.

Δίεμα) Latè accipi debet. uti infra cap. xviii. dicitur. Fructus enim alij dura, quidam molli, nonnulli mediocri cute reguntur. alia substantia perfici, alia juglandis, alia amygdali, alia cerasi.

Περικάρπιον) Theodorus fructum exponit; cum sit involucrum, quo fructus tegitur, uti ex præcedenti capite probatur; ubi fructum constare ait, semine & tegumento. Περικάρπιον, propriè est, pars fructus, quæ semen ambit, & protegit, adversus cœli, animaliumque injurias: ut in frumentis gluma, in leguminibus siliqua, in castaneis echinatus cortex, in nucibus testa, in pomis cutis. Hic locus, semen plurimis involucris tegi, docet. Περικάρπιον, inquit, δέμασ, .i. integumentorum corijs. Alia enim semina unico, nonnulla duobus, quædam tribus reguntur involucris. Pulpa ipsam περικάρπιον vocari ex Theophrasto lib. iv. cap. ii. de causis probatur. ὅσον ὅσα ἐν περικάρπιοις εἰσι σαρκώδησιν, ut ea quæ in pulpa conclusa sunt. De interiori involucro, locum hunc intelligendum, vox δέμασ ostendit; quæ videtur extimam de notare cutem.

* Φλοῖος) Corticem, definit Theophrastus partem ultimam, & à corpore separabilem. Cortex est, extimam plantæ pars, & à corpore subjecto arte separabilis, instar crustæ, quæ ad tegendam plantam est destinata, mediam quasi inter nervum & venam naturam habens. Ac propriè quidem, corticem, vocant, tegmen crassius: tegmen verò tenuis, cutem; qualis mori, fragorum, cerasi, & similia. Hoc, licet difficulter à subjecto corpore arte separaretur, separari tamen potest. quamvis id à quibusdam negetur. Utrumque tegmen mediam naturam habet inter venam, & nervum.

Μήτρα) Matricem vocant, quod in medio ligni residet, ab aliquibus, cor, vocatur. .i. anima. quod augendi, nutriendi, gignendi principium in hac parte creditur consistere. Quod licet in nonnullis concedamus, verum in omnibus non est. Alij, medullam vocant; crediderim, quod medium habeat locum. Matrix, in omnibus plantis, quæ sunt corpore denso, & compacto apparet. Constat inquit Theophrastus, ex carne & humore. quod in plerisque verum est, uti in sambuco, ficu, salice, non in omnibus. Nam in pluribus arboribus, & fruticibus, ex fibris constat; uti in guajaco, ebena, loto. estque in illis ligno non dissimilis, nisi quod multo sit denfior.

ὁ δὲ τῷ φλοιῷ) Aldinus, & Basiliensis codex, habent, ὁ δὲ φλοιῷ, quam lectionem, etiam secutus est, Gaza, nisi quod legerit, ὁ δὲ φλοιῷ, utraque lectio spuria. Theophrastus enim infra cap. xviii. folium ex nervo, cortice, & carne constare ait. Experientia etiam, & ratio docent, folium ex humore & carne tantum non constare, fissile enim non esset; quia caro fissilis non est. De foliorum natura capite citato plura. Suberis corticem, ex humore & carne constare ait, puta quod in omnem dimensionem facillè frangatur; ex solo tamen humore & carne constare non credo. Neque enim in totum nervis & venis caret. Cap. vii. hujus libri, suberis corticem, carnosum inquit. Quare vulgatam lectionem legitimam esse cenfeo.

Κ Ε Φ. Ε.

CAP. V.

Quid arbor, quid frutex, quid herba. De malva, beta, amerina, nuce avellana.

ΕΠεὶ ἡ συμβαίνει σαφέστερον εἶναι τῶν μάθησιν ἀγαθῶν ἰδίων κατὰ εἶδη, καλῶς ἔχει τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἐφ' ὧν ἐνδέχεται. πρῶτα δὲ εἶσι καὶ μέγιστοι ἔσχατον ὕφ' ὧν πάντα τὰ πλείεστε περιέχεται τὰ δὲ δένδρον, ἴαμυρον, Φρύζανον, πᾶσα δένδρον ἰδρὸν οὐκ εἶσι τὸ δὲ ῥίζης μονοστέλεχος, πολύκλαδον, ὄζωτον, ὅσα εὐαπύλυτον ὅσον ἐλαία, σικκῆ, ἀμπέλ. † Φρύζανον ἢ τὸ δὲ ῥίζης ἔσχατον ἔσχατον, ἔσχατον πολύκλαδον ὅσον, † βᾶτ, παλίερον, πᾶσα ἢ τὸ δὲ ῥίζης φυλλοφόρον περιὶ ἄστέλεχος, οὐδὲ καυλὸς σπερμοφόρον ὅσον ὅσιν, καὶ τὰ λάχανα. Δεῖ ἢ τοὺς ὄρους οὐτως ἀποδέχεται ἔλαμβαιναι, ὡς τυπω, ὡς ἴππυ τὸ πᾶν λεγομένης. εἶνα γὰρ ἴσως ἐπαλλάττειν δόξαι. τὰ δὲ καὶ ὡσαύτως τῶν ἀγωγῶν ἀλλοιώματα γίνονται καὶ ἔκβαίνονται ἐφ' ὅσων ὅσον, † μαλάχη τε εἰς ὑψὸς ἀναγομένη καὶ ὑποδενδρῶμένη. συμβαίνει γὰρ τοῦτο ἔσχατον ἐν πολλῶν χρόνῳ, ἀλλ' ἐν ἑξή ἢ ἐπὶ ἡμισί ὡσεὶ μῆκος καὶ πλάτος δὲ ῥαπταίων γίνονται, διὸ καὶ βακίη-ελαίαι αὐταῖς χρῶνται. πλείον ἢ χρόνον γινόμενα, κατὰ λόγον ἢ ἴσσοις. ὁμοίως δὲ καὶ ἴππυ τῶν † τσίτλων. ἔσχατον τῶν λαμβάνει μέγεθος. ἐπὶ ἢ μᾶλλον ἄγνυ καὶ ὁ παλίερον καὶ ὁ κινθός ὡσεὶ ὁμοιογενέως ταῦτα γίνονται δένδρα. καίτοι ἡμιν ἀδὴ ἐστίν. ὁ ἢ μύρριν καὶ μὴ ἀνακαταγόμενον ἔσχατον μνοῦται. καὶ Ἡρακλεωπικῆ καρούα δοκῆ ἢ αὐτῆ τὸ ἔσχατον καρπὸν βελτίω καὶ παλείω φέρειν, ἐὰν ῥ' ἀέθως πῆσά τ' αὐτῆς, ὡς ἔφύσας ἡμιν ἀδὴς οὐσης. οὐ μόνον ἔσχατον δὲ ἀν' ὄξαιεν οὐδὲ ἢ μηλέα, οὐδὲ ἢ ῥοία,

Sed cum doctrina evidentius tradi soleat; cum per species dividimus; rectè hunc in modum agetur; ubicunque fieri possit. Sunt itaque prima & maxima & à quibus omnia penè aut certè plurima continentur; arbor, frutex, suffrutex, herba. Arbor est, quod ab radice, caudice simplici, ramosum, nodosum, surculosum aut facillè dissolubile affurgat; ceu olea, ficus, vitis. Frutex, quod ab radice caudice multiplici ramosumque se attollit; ut rubus, paliurus. Herba, quod ab radice foliatum sine caudice provenit; semenque caule fert: ut frumenta, & olera. Sed definitiones ita accipi probarique debent; ut notis ac lineamentis quibusdam quasi in univèrsam à nobis subfignantur. Et enim † discrepare nonnulla suapte natura fortasse appareant. Quædam etiam ob culturam diversa effici, atque à sua natura discedere. Ut malva in altum se attollens atque in arborem transiens. Quippe ita fit. neque tempore longo, sed mensibus senis aut septenis: ita, ut longitudine crassitudineque instar hastæ possit grandescere. Quapropter commodè ad usum baculi venit. Tempore verò longiore exacto, pro ratione magis quoque incrementa capeffit. Simili modo & beta: nam ea quoque ampliorem magnitudinem capit. Sed longè magis amerina, paliurus, edera: ut proculdubio arbores hæ efficiantur; quanquam frutices sint. At myrtus, nisi sæpius purgetur, in fruticem transit. Quin & nux avellana, quæ quidem & fructum meliorem copiosioreque feret, si quis plures † virgas reliquerit: ut quæ scilicet sua natura potius fruticosa fit. Neque malus verò, neque punica, neque pirus, neque denique ulla, quæ ab imis plantigera fit, † stolones caudice uno esse appareat: sed cultura cæteris abscissis utique

† ἔσχατον, πολύκλαδον.
 † lege φρύζανον δὲ.
 † μάτ. Al.
 † lege ἐκβαίνει.
 † μαλάχη ἢ τῆ Ἀρσενία.
 Plin lib. 19. cap 4.
 † Ald. Bas. δὲ ἴσσοις.
 † καυλοφόρον Plin.
 † lege ῥοία.

* Stipitem singularem emittit, & in multos postea mos majores dividit, deinde in multiplices surculos, quodque non facile dissolvi potest.
 † surculosū.
 † mutari.
 † vitex.
 † stolones.

ἐδὲ ἢ ἀπὸ εἶναι· ἐδὲ ὅλως ὅσα ὡς ἀβλαστὰ ἄπο τῶν ῥιζῶν, ἀλλὰ τῆ ἀγωγῆ ποιῶντα, ὡς αἰσθητῶν τῶν ἄλλων. ἐνία δὲ καὶ ἑῶσι πολυσελέχη διὰ λεπτότητα, κατὰ πρῶτον ῥοιῶν, μηλέων. ἑῶσι δὲ καὶ τὰς ἑλάτας κατὰ πρῶτον, καὶ τὰς συκάς. τὰχα δὲ ἀντὶς Φαίη, καὶ ὅλως μεγέθει καὶ μικρότητι ἢ δὲ ἄντις αἰσθητῶν ἐνία· τὰ δὲ, ἐξ ἑῶσι ἄσθενεια, ἢ πολυχρονιότητι. τῶν τε γὰρ Φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἐνία μονοσελέχη, καὶ οἶον δένδρον φύσιν ἔχοντα γίνεταί· κατὰ πρῶτον ῥαφανίς, πηγάνον· ὅθεν καὶ καλεῖται πνεύμα ῥαφανίου δένδρον ἰαχάνα. τὰ τε λαχανωδῆ, πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, ὅταν ἐγκαταμείνη, λαμβάνει ἰνῆος ὡς ἀπὸ ἀκρέμονας, καὶ γίνεταί τὸ ὅλον ἐν χημῆα δένδρωδει· πλὴν ὀλιγοχρονια πνεύμα.

† lege ῥοιῶν. † lege ἰαχίνας καὶ ἰαχάνας τὰς συκάς. † deest Bas.

† lege ῥαφανίον.

utique tales redduntur. Nonnullas etiam caudice diffusas multiplici, causa exilitatis relinquimus, ut puni- cam, ut malum. Oleas quoque & ficos multifidas dimittere affolent. Quin etiam magnitudine, parvitateque omnino dividenda nonnulla quispiam fortasse censuerit, quaedam etiam robore, imbecillitateque & diuturnitate ac temporis brevitate. Quippe cum virgultorum olerumque nonnulla caudice uno consistant; & arboris quasi naturam adipisci spectentur: ut radix, ut ruta. Quamobrem ejusmodi olera nonnulli olerarbores vocant: & quidem omnia olerum genera certe aut plurima, cum permanferint, quasi ramos quosdam capeffunt; totaque in arboris figuram mutantur. diu tamen durare nequeunt.

† suffruticula. † Brassica. † δένδρον ἰαχάνα, quasi oleris arbores.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Σαφιστεῖν ἴνα τὴν μάθησιν ἀκριβοῦσιν κατὰ εἶδη. Sententia notanda. Subjectum namque genus est, quod ubi divisimus in species, & partes ejus nobis innotescunt: & differentia etiam prius: tum autem accidentia à specie propria, à genere communia. Hæc autem sunt præcepta, quibus ad scientiam animum comparamus. Dixit, καὶ ἑῶσι ὅσα ἑῶσι πάντα τὰ πλεῖστα ἀεὶ γίνεταί. Nota ἑῶσι, τὰ πλεῖστα. Non dixit τὰ πάντα, propter tubera, & alia talia. Perstat in ea sententia, qua dicebat: plantarum cognitionem, πολυχρονίον. Notabis etiam sexus diversos Atticæ, Σαφιστεῖν τὴν μάθησιν.

Δένδρον, ὁζωτόν. Theodorus, nodosum, surculosum, duabus vocibus hî, unam. At enimvero multæ arbores enodes sunt: quare in definitione arboris reponi nequeat nodus. Ramum potius robustum dicas hic. Addidit Theodorus de suo, assurgat, proprio tamen significato assurgimus alijs. Quinetiam de arboribus procerioribus tantum dicimus, surgere, surrigere; ac primo quidem ac puro usu, non nisi de rectis. Cum sedemus, recti non sumus, sed angulos facimus: cum surgimus, recti evadimus.

Φρύγανος δὲ ἔσθ. Cum proposuit quatuor partes: non prosequitur nisi tres. Si non est in codice mendum, est culpa in auctore. φρύγανος, Latine virgultum valde commodè potes dicere. Greci à comburendo nomen invenere. Itaque in libris γωποιῆς invenias in alia voce eundem significatum ἰνφλακῶ. Item apud Serapionem. Arabes enim sua lingua eundem indicant. Virgulta, inquiunt, quæ ad ignarium leguntur usum. Definitio autem φρύγανος, hic falsa est. sanè novimus φρύγανος, μοσοσίληξ. Quod autem est πολυσελέχη, ἡμῶν ἰδ est, à frequentia stipitum. Notabis alteram inter hæc differentiam. namque singularis stipes, si ita modicus sit, ut φρύγανος, videri queat: non erit φρύγανος, nisi intereat quotannis: sed arbor. Ab arbore enim non differt natura substantiæ, sed quantitatis: cujusmodi sunt pumile pomi, & ficuum genera nonnulla. At ἡμῶν utroque in genere accipitur, tam earum quæ intereunt citra annum, quam quæ durant diutius: durat genista, & paliurus, & alia: non durat pæonia, quæ alioqui ἡμῶν est, ab una radice frequentibus caulibus. Adhuc habet & hoc aliam differentiam, quia ἡμῶν aliquis evadit arbor cultu. Herba verò differt ab his ultima illa & propria differentia, quod folia ab radice protinus emittit. Neque verò de essentia herbe est, intra annum interire. durat enim cervina lingua: iccirco errarunt, qui ita censuere. Neque caulibus de essentia herbe. Quapropter hoc loco Theophrasti sententiæ moderabere: ἢ ὁ καυλὸς ἀπὸ τοῦ φέρου. Neque enim, id est, tanquam in definitione, sed tanquam in divisione, ad hunc modum. Herba alia fert caulem, alia non. Nota ἀπὸ τοῦ φέρου in neutro genere, non autem ἀπὸ τοῦ φέρου: quia, τὸ, facit conversionem propositionis. Sanè non dices, ἀπὸ τοῦ φέρου est, τὸ ποδῶδες: sed, τὸ γλαυκῶδες: sic, nihil in herba semen fert, quin sit caulis. Considerabis acutius in ea, quæ appellatur Centumgrana, facilius deprehendes in chamaeleone albo, qui cum sine caule sit, at in acano semen fert. Animadvertes in definitione herbe, ὡς ἰὸν ἀπὸ τοῦ φέρου. Nam lactucam, uti dicebamus, cum sevimus, quo tempore pridem sata semen ferre debebat, non solim cum caule egressam,

verum etiam cum semine vidimus. Præterea id omitendum non est, ab radice statim ipsas etiam arbores duobus prodire folijs. Sunt enim ea folia non ejusdem generis, quo ea, quæ postea videmus hæere, sed è substantia, ac pulpa seminis potius, qua id unde arbor exit, includitur.

Δὲ ἢ τὸς ὄρος τὸς ἀπὸ τοῦ φέρου. Veretur optimus philosophus quicquam statuere, quod reprehendi queat: quippe cum materia sit πολυχρονίον, ut dicebat.

Ἐνία γὰρ ἴσως ἰπακκῶν δὲξεν. τὰ ἢ καὶ ὡς τὴν τὴν ἀγωγὴν ἀλλοιωτῆρα γίνεταί, καὶ οὐκ αἰσθητῶς. Reddit rationem, quare definitiones hæc præcipiat sobrie potius, quam exacte accipiendas. Et signate dixit, δὲξεν: non autem ἴσθ. Alia verò etiam cultu mutantur: ut corylus, myrtus, punica. Dicit, δὲξεν: quia non erunt revera, sed opinione. Prunus enim ab radice stolonum cum emittat, nequaquam propterea ἡμῶν erit, vera namque arbor est. Ἐπακκῶν, Theodorus discrepare: potius mutari, ita ut duplex mutatio sit. Vna sponte: declaratur per ἰπακκῶν, in quo usus activa voce est, ut intelligeretur intus esse principia actionis. Altera mutatio, ὡς τὴν ἀγωγὴν. cultu, & arte: iccirco dixit, ἴσθ, in passivo: mutat sponte malva. Est hoc exemplum prioris argumenti: herbe namque exuit spiciem, atque arborefcit. Brassicam vidimus nos octonum pedum, ex qua in sodalitate nostra exempto folio tæxi humeros quasi iusta penula. ἀγωγὴ simpliciter significatu sonat curam, cultum. Sic mox: ἀπὸ τῆ ἀγωγῆ ποιῶν. præpositio ὡς, indicat motum ab efficiente, & infra clarior: ἡμῶν ὡς τὴν ἀγωγὴν ἴνα δεικνῆ.

Quod ait Theophrastus, avellanam plures, ac meliores ferre fructus si quis frequentiores virgas reliquerit: verum esse comperimus nos. Causam reddit: propterea quod natura sua ἡμῶν sit: at contra, punica. Si igitur utraque ἡμῶν sit, & ἰπυκῶν purgata stolonibus meliores fructus gerit. Non videtur bona ratio, quæ alteri conveniat, alteri non.

Ἐδὲ ἢ καὶ τὰς ἰαχίνας καὶ τὰς συκάς. Theodorus omisit, καὶ τὰς ἰαχίνας. & interpretatur ἰαχίνας συκάς, multifidas ficus. Verum multifide verbum, τὸ ἰαχίνας ἴνα, non respondet, sed caduam potius dixeris, iccirco autem ceduæ sunt, quia ἡμῶν.

Πολυχρονιότην. Theodorus, diuturnitate: tum addit de suo, ac temporis brevitate: superfluo. Diuturnum enim hic relativum est. Comparat enim per distinctionem: ergo altera pars antevertetur temporis brevitate. Ita Theodorus brevitate vocabulo Theophrasti brevitate contaminavit.

Τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν. Mirificus hic Theophrastus, qui cum ἡμῶν, & φρύγανος diversa agnoverit: & φρύγανος supra malè definiens per πολυσελέχη: nunc perseveret ita in definitione, ut utrumque confundat. Dicit enim, ἴνα μοσοσίληξ, ergo ἴνα πολυσελέχη, sanè de ἡμῶν malè.

Ῥαφανίς. Theodorus, radix, usitate, sed minus caute: namque de radicibus, & caulibus, & ramis, cum agamus hic: nunquam raphanum plantæ speciem, radicem partis nomine vocabo: nunquam brassicam, caulem, eadem ratione.

Δένδρον ἰαχάνα. Theodorus, oleris arbores. Καταμῆν, permanferit, Theodo. rectè: sic M. Tullius in Philippicis. Ille mos à Cecrope permanferit.

CApud hoc depravatam valde est, vel negligentia reus ipse Theophrastus. Promittit enim se acturum de arboris, fruticis, suffruticis, & herbæ definitione, ac natura; cum tantum de tribus, arbore, herba, ac frutice, (& de hoc quidem confusè & perturbatè admodum) agat. Quæ res facit, ut audacter afferere ausim, codicem mendosum & lacerram esse. Auctor libelli de plantis, quatuor genera plantarum tradit, lib. I. cap. IV. *καὶ πάλιν τῶν φυτῶν εἰσὶ πέντε εἴδη, πρῶτον δένδρον καὶ βοτάνη, καὶ τρίτον ὀνομάζοντα θάμνος, καὶ πρῶτον εἰσὶ βοτάνη, πρῶτον δὲ λάχανα. καὶ δὲ πέντε τὰ φυτὰ τῆς γῆς ἑστίαι ἁποπέπτεται ὀνόμασι. Id est: Plantarum alie arbores sunt, alie inter arbores & herbas medie, & frutices dicuntur, alie herbae sunt, alie olera: & plantae fere omnes sub hæc nomina cadunt. Nos singula examinabimus.*

Δένδρον ἴδρ.) Arborem definit Theophrastus, quod à radice stipitem singularem emittit, qui caudex vocatur, & in multos postea ramos majores finditur, deinde in multiplices ramusculos, sive minores ramulos, quodque non facile dissolvi potest. Sic verba Theophrasti vertenda sunt, quæ malè doctissimus Gaza interpretatus est, ὁ ἑστὸν ῥαμος ἄρα ῥαμος. Supra enim, cap. II. ἀκρίμοις, majores ramos, ἔξω, vocari, tradit Theophrastus. Gaza nodosum vertit, id vocem ἔξω, significare, negari non potest. Hoc sensu accipitur cap. XIII. hujus libri; ubi arbores nodosas, & enodes dicit. Enodes si dentur arbores, in definitione arboris, nodus poni non debet. Vide cap. citat. ubi quomodo enodis dicitur arbor, docet. Πολλὰ κλάδων ἑστίαι ῥαμοὶ, interpretatus sum. κλάδων enim supra cap. II. ἢ βλάστημα exponit præceptor; ubi caudicem delineat. Hoc sensu etiam accipitur apud Aristotelem, ἢ τὰ δὲ δὲ πρὸς τὸ ὄζον τῶν κλάδων, ἅμα δὲ καὶ μέσον. σὺν ἑναπολύτων. cur aut facile dissolubile, reddant, ignoro. σὺν particulam negativam esse, extra controversiam est. Fortassis typographicum est mendum. Scripsit Doctiss. interpres, haud facile dissolubile, quod mutarunt in aut. Per solutu contumacem, si illud intelligat, quod difficile rumpitur, res est quæ in humili quoque plantarū genere junco & genitæ convenit. Non convenit tamen styraci, quæ est arbor, fractu facillima. Ad hanc objectionem responderi solet; styracem, respectu herbæ, vel alterius generis, fractu quidem contumacem esse: sed in arborum genere, maximè fragilem. Quod verò in herbarum genere quadam reperiantur, quæ fractu sunt contumacia, non inde sequitur, arborum naturam talem non esse; nec Theophrastus herbas fractu contumaces negavit. Objicitur præterea, ficum, & oleam natura sua multiplicem producere caulem, nec simplicem habere caudicem, nisi arte resectis stolonibus. Respondeo, pro arboribus non haberi, antequam resecti sunt stolones, arborisque naturam assumpserint. Vel à Theophrasto inter arbores recenseri, quod facile arboris naturam assumant, si cultus adhibeatur; ut hoc eodem capite docet. Auctor libelli de plantis, falsò Aristoteli attributi, aliam dat arboris delineationem. πάλιν εἰσὶ δένδρα, ἅπερ ἔχουσιν ὅτι τῆς ἀκίας ῥίζης φησὶν, καὶ ἄλλων τῶν ἐν αὐτοῖς κλάδοι πολλοί, αἱ σκευῆ, καὶ ἑλαῖαι. πρῶτον δὲ ἔ. Sunt item arbores quæ è suâ radice stipitem habent, & nascuntur ex eo rami multi, ut olea & fici; alie vero non habent. Rectè fecisset, si arboris nomen apposuisset, quæ ramis caret. Καταγέλασεν, quod scribit stipitem à propriâ nasci radice; quali ab aliâ, quam à propriâ radice, produceretur caudex. Unde quæso, si non à radice, & à quâ radice, si non à propriâ? Nec ex stipite κλάδων, si vox propriè sumatur, sed ἀκρίμοις, & ex ijs κλάδοι. Recentiores hanc tradunt arboris definitionem: Arbor est, Planta lignosa, crassitudine & altitudine inter omnes maxima, cui caudex pro superficie est, perennis, & natura simplex, qui in multos ramos majores, & dein ramusculos multiplices finditur, ut pirus, abies.

Φρύγανον.) Rectè Gaza ἀπὸ φρύγανον, θάμνος legit. quod ex fine hujus capituli probatur. Ubi ait, τῶν τε φρυγανῶδων ἢ ἑνα μονοστέλιχον. si quidam suffrutices singulari caudice constant, malè definit, ac dixit πολυστέλιχον καὶ πολυκλάδων φρύγανον. Lego itaque θάμνος. Fruticem ait multis à radice caudicibus ramisque constare. Eandem ferme definitionem habes apud auctorem libelli de

Plantis. πάλιν εἰσὶν ἄλλα φυτὰ, μέισον, αἱ ἵπποδρῶν, δένδρα ἢ βοτάνων μικρῶν, τὰ λεγόμενα θάμνοι, ἔχοντα ἐν ταῖς ῥίζαις αὐτῶν πολλὰς κλάδους, αἱ τὰ κλάδων ἀγροὶ καὶ βλάστη. Id est, sunt & plantae, inter arbores & herbas minutas, medie, in radicibus suis multos ramos habentes, ut quæ dicuntur, vitex & rubus. Hæc definitio si bona, sub eodem genere, serpyllum, abrotanumque, cum malo punica, & vitice erunt. His enim omnibus stipitem numerosa soboles a radice: olera etiam, ut mox dicam, frutices erunt. Recentiores hanc fruticis dant definitionem: Frutex est stirps inter lignosas altitudine, & crassitudine mediocris, cui pro superficie stipes perennis, natura multiplex, quæque facile in naturam arborum, stolonum abscissione transcendit, ut paliurus, punica &c.

Φρύγανον.) ἀπὸ τοῦ φρύγειν & φρύγειν. Hac voce omnia sarmentosa, minuta, arida, & sicca ligna, ignisque fomenta, sive ad cremandum facilia, continentur. Hesychius φρύγανον, ὕλη λεπτή, καὶ ἕρηθ, lignum tenue & siccum. Gaza in lib. de caus. ignaria vertit. Recentiores Græci, inter quos Geoponicus auctor, Cassianus Bassus, quem alij Constantinum Cæsarem falso appellant, ἐν φλύκων, ἢ ἕρηθ, Latini à cremando, cremium dicunt. vide Columellam lib. XII. cap. IX. ubi cremium rusticos nominare dicit, lignum aridum & minutum. Hoc sensu φρυγάνης vox accipitur lib. III. de caus. cap. X. versu τῶν δὲ ὄπ &c. In plantarum genere Theodorus novo, nō tamen contemnendo vocabulo suffruticem vertit. φρυγάνης sive suffruticis, vel, ut alij malunt, cremij definitio, quæ sequi debuerat, perijt. Damnum illud ex lib. VI. Hist. Cap. I. aliquo modo refarciri potest. Ubi suffruticem sive cremium scribit, ad arboris, fruticisque naturam accedere, quia lignosum est; præterea minutis constare folijs; ut rosa, helenium, serpyllum, sampuchum, Iovis flos, abrotanum &c. Negant viri doctissimi rosas ferre folia minuta, sive tenuia; asserunt helenium folia gerere amplissima; caulem esse carnosum more herbarum, nec lignosum antequam exaruerit. Non intelligit vulgatam centifoliam rosam Theophrastus, sed sylvestrem; qualis apud Batavos, locis siccis & arenosis, quæ *Dupnen* vocantur, provenit. hæc odoratissima, spinosissima, minutisque satis folijs. Nec helenium vulgare inter suffrutices numerat, sed Ægyptium & coronarium: huic nec caulis carnosus, nec folia ampla. Aliam ab hac longè diversam philosophus summus φρυγάνης dat definitionem. Suffruticem ait, quod unicum stipitem ilico a radice emittit, post bina illa folia, quæ in cunctis plantis, (palmam sive, ut loquuntur, dactylum excipe, qui unico prodit folio, uti anno 1632. observavi) ilico e seminis pulpâ produunt. ab arbore differre magnitudine, siquidem multo minus suffrutex arbore est, aliquot etiâ annuo interit, ut agrimonia, & multa alia uniuersalia quæ intereunt; item differre a frutice stipitis unitate; ab herba, quod hæc post duo illa folia, illico e semine enata, alia insuper producat, & procedente tempore etiam stipitem, in nonnullis singularem in alijs multiplicem, in quibusdam nullum. Ingeniosa hæc, & distincta satis, philosophoquæ digna definitio; sed non ex mente & sententia, ut imaginatur, Theophrasti. Nam eodem hoc capite circa finem ait πῶν τε φρυγανῶδων καὶ λαχανῶδων ἑνα μονοστέλιχον. Ex quibus apparet, non omnes, sed quosdam tantum suffrutices uniuersales esse. Alij suffruticem ab herba distingunt vivendi tempore; plures enim annos suffruticè vivere, aut radice tantū, ut ferulacea, umbelliferaque, quorum caulis, & folia radice superstire, quotannis perent: aut etiam caule foliisque, ut ruta. Non satis idonea videtur hæc distinctio. Nam non pauci frutices, & folio, & radice, & caule supersunt; omnes caulem radicemque perpetuo viventem habent. Nec omnis, ut mox latius dicam, herba quotannis interit; acetosa perpetuo viret, & quolibet anni tempore viola reperitur. Auctor libelli de Plant. φρυγάνης non meminit, sed ejus loco λαχανῶν dat delineationē. λαχανῶν ἢ εἰσὶ, τὰ ἔχοντα πολλοὺς φησὶν ὅτι μίας ῥίζης, καὶ πολλοὺς κλάδους αἱ τὸ πύργον, αἱ κομήθει, καὶ τὰ τριμύλα; olera sunt quæ multos stipites habent ex una radice, & multos ramos, ut ruta, & brassica, & ejusmodi. λαχανῶν voce si intelligat τὰ πρὸς τὸ ἡμετέριον χρεῖαν, quæ usui ciboque quotidiano inserviunt, fallitur,

fallitur, & ex olerum genere separat lactucam. Unicam tantum hæc habet stipitem, & olerum est præstantissima. Quis etiam brassicam multiplici caule à terra exire observavit? aut si quis id aliquando observavit, eritne id connatum brassicæ speciei, quod in eâ semel spectatur? Quin & olera, si hanc sequamur definitionem, frutices erunt. *ῥαβδος*, ut ipse ait, multis est à terrâ stipitibus. Si vero *λαζαίου* voce *φρύγανος* intelligit, multum à vero abest. Nam nec brassicæ, nec lactucæ folia parva, sed utriusque satis ampla. Nec omnes suffrutices plures à radice stipites emittunt; quod nec olera faciunt, quemadmodum circa finem hujus capituli docet Theophrastus. Ex antiquorum sententia, suffrutex est, *stirps*, minima inter lignosas & crassitudinis & altitudinis, caudice perenni; interdum simplici; nonnunquam multiplici; sarmentaceo; folio minuto & tenui. Ut rosmarinum coronariû, lavendula, rosa sylvestris.

Ἀείλιος.) Si propriè hæc vox sumatur, ut supra cap. II. pro arborum caule, nihil notatu dignû scribit. Nemo enim non crederet, herbas, arboreo carere caudice: si neglectâ propriâ significatione, ad communem transferatur, & simpliciter caulis exponatur; mira in codice reperietur controversia. Nam eandem quam definit herbam, in caule semen ferre, ait. Paulo diligentius si verba Philosophi nostri examinentur, optimam tradit definitionem. *ἄειλος*, inquit *ἀείλιος*, id est, cum primum provenit, caulem non promittit. Hic itaque sensus: prodire herbam primum sine caule, suo tamen tempore ipsum ferre, in eoque infidere semen. Quod verissimum est, & rectè hoc ipso, ab aliis generibus, distinguitur herba. Post bina enim folia, quæ ex semine prodeunt, foliis proferendis dat operam; postea vero caulem suo tempore edit: contra vero in arbore, frutice, & suffrutice caulis primum, & ab ipso statim initio erumpit. Hæc definitio, non videtur omni ex parte satisfacere. Omnes enim herbæ caulem non videntur producere. Carent caule hemionitis, phyllitis, chamæleon albus, filicis quædam genera. Folia non ferunt cassutha, epithymum, tubera. Radicem, non habent conspicuam eadem cassutha, fungus. Hæc si in herbarum non sunt serie, in quo alio reponantur genere, non habent. Etenim nec ad arboreas, nec ad frutices, nec ad suffrutices referri possunt. Ad hæc alij aliter atque aliter respondent. Quidam codicem mancum & lacorum dicunt, particulamque quandam desiderari: malunt alij in hemionitide, & phyllitide pediculum, quo folium sustinetur, caulis esse loco. Chamæleon albus caule non omnino caret; sed exiguum illum, & nisi diligenter attendatur, non conspicuum habet. Ad reliqua respondent; plantas alias perfectas esse, imperfectas alias. Perfectæ sunt, quæ evidentè superficiem & radicem habent: imperfectæ, quibus alterum horum vel obscurissimè, vel verè non inest. Carent fungi folijs, caule, & radice; radice sola Epithymum, viscum & similes plantæ. Contra tubera nihil aliud sunt, quam radices. Qua de causa *ἄειλος* nuncupantur; quod nullam faciunt umbram, aut folijs, aut stipite. Hæc & similia, excrementa potius terræ, plantarumque dici merentur, quam plantæ; quæ tamen plantarum more crescunt & nutriuntur. Nec hæc ignoravit Theophrastus. Nam cum quatuor plantarum genera describit, non omnia, sed aut omnia, aut plurima, se illis complexum scribit. Contrariam herbæ definitionem tradit auctor libelli de plant. *Ἐἴτι δὲ καὶ βόταναι, πῶς οὐκ ἔχουσιν φῦλλον ἐκ τῆς οὐκείας ῥίζης, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὰς φέρουσιν φύλλον, καὶ πᾶσι πᾶσι ἐκ τῆς γῆρας, καὶ ἐπιφανοῦται, ὡς οἱ τῆς καὶ τῆς ἀπὸ πᾶσι, πᾶσι δὲ ἔσονται. Sunt & herbæ quæ stipitem à radice suâ non habent, sed folia mox producunt; quædam quotannis gignuntur & siccantur, ut triticum & similia; quædam perpetuant. In herbarum sensu, quædam stirpes perpetuas, quædam annuas esse, extra controversiam est. Scio doctissimum virum, herbam vocare, quod postquam semen perfecit*

moritur ex toto, ut fruges, & olera plurima. Sed hanc definitionem omnino improbamus; quippe perquam ex herbarum genere, multæ bulbosæ plantæ rejiciuntur, quas Theophrastus, totaque Botanicorum schola, herbas vocat. Hyacinthi, narcissi, tulipæ, anemones, perennant radices, primoque vere nova producunt folia, caules, & flores, & tamen à Theophrasto inter herbas numerantur, nec alio referri possunt. Negat supposititius Aristoteles herbas caulem ferre; cum beta, malva, lapathum & ejus generis innumera caulem ferant; & tamen herbæ sunt. Sed hæc olera dicit: concedo. At tulipa, narcissus, hyacinthus, orchis cæteraque bulbosæ, caulem ferunt; herbæ tamen esse negari non potest. Ex veterum sententia hoc ferè modo herba delineatur: Herba est, cujus superficies est, ex folijs tantum, ut phyllitis, hemionitis; vel etiam ex caule, sed illo annuo, carnosâ, & qui diutius durare nequit, lignosusque non est, nisi cum exaruerit, ut beta, malva. Videat Lector cap. I. lib. VII.

οἶον.) Plinius lib. XIX. cap. IV. *οἶον ἐν τῇ Ἀραβίᾳ μάλα ἄριον*, legit: *Quædam vocabimus ferulacea, ut anethum, malvas.* (quo nomine malva ferulacea dici possit, non video) Namque tradunt auctores in Arabia malvas septimo mense arborefcere, baculorum usum præbere extemplo. Idem Plinius non *πέυλον*, sed *καυαβίδων* legit, vel malè interpretatus est *πέυλον*. In simili, inquit, genere, habebitur *cannabis*.

ῥάβδος.) Stolones interpretor; idque ne sibi ipsi contradiceret Theophrastus Libro II. de Plantarum causis cap. XVII. ubi locum hunc exponens, arborem virgis præcis reddi fecundior, ait. Itaque hoc loco *ῥάβδος* malui interpretari *καυαβίδων*, &c. Quæ sequuntur, stolones interpretandum, non minus indicant. Inquit enim, ideò reliquendos stolones, quia natura sunt fruticosa. Possunt & loca illa conciliari; si dicamus, Theophrastum lib. de caus. loqui de adultâ plantâ: hoc vero loco de non adultâ, sed novellâ. Plantæ enim quæ arboris naturam induunt, vel induere possunt, si stolones plures reliqueris, fruticis naturam servabunt. Experientia verum esse docet, quod Theophrastus de avellana tradit. Hujus rei causam, ex sententia Theophrasti putat Doctiss. vir, quod natura sua avellana sit *καυαβίδων*. At contra, inquit, *punica*. Si ergo utraque *καυαβίδων*, & *punica* purgata stolonibus, meliores fructus gerit; non videtur bona ratio, quæ alteri conveniat, alteri non. Atqui non dicit Theophrastus; fecundior esse, quia natura sua frutex est; sed idcirco plures reliquendos stolones. Cur punica arbor, & avellana frutex, meliores & plures fructus proferat, hæc causa est. In punica quidem; quia succo abundat plurimo, partim cocto & crasso, partim tenui, & crudo. Pars, pura cruda & tenuis mittitur in ramos, folia &c. sed crassa, & cocta servatur ad fructus producendos & nutriendos. Avellana, succo non scatet; ideòque in aquis fructum ferre meliorem, ait Theophrastus. Arbor itaque facta, consumitur humor, & fructui non servatur; & hæc causa, cur punica arbor, & avellana frutex, sit fecundior.

ῥοῖον.) Quod *ῥοῖον*, & non *ῥοῖον* lego, facit Galenus; qui lib. II. de alim. fac. cap. XXIII. inquit *οἱ δὲ Ἀπὸ τῆς ῥοῖας ἀπὸ τοῦ ἰώτου τῶν ἀπὸ τῶν ῥοῖων ἔχουσιν συλλαβὴν, μάλλον οἱ ἴαντες μετὰ τὸ ἰώτα.*

ῥάφαιος.) Lege *ῥάφαιος*. Nam radix, quam Græci recentiores *ῥάφαιος*, uti suo loco latius dicam, vocant, nec uniuersalis, nec arboris naturam assumit. secus brassica.

Ἐἴτι δὲ ἰλαίαι, καὶ πῶς οὐκ αἰσθάνονται, καὶ πῶς οὐκ αἰσθάνονται, καὶ πῶς οὐκ αἰσθάνονται. Theod. legit *ἰώσι δὲ ἰλαίαι, καὶ καυαβίδων, τὰς οὐκ αἰσθάνονται.* Sic etiam in margine codicis Basileensis legitur. Rectè legit *ἰλαίαι*. Nam *ἰλαίαι*, sive abies, nunquam visa *πολυέλεγχος*, nullas soboles vel stolones habet, singulari affurgit caudice; contra olea non raro, præsertim tenella, & nondum adulta, plures habet à radice stipites, κόπαις arbor cædua. Hefych. *καυαβίδων. τὰ ἐπιφανοῦσιν ἀπὸ τῆς καυαβίδων οὐκ αἰσθάνονται.*

Arborum alia urbana, alia sylvestres, alia fructifera, alia steriles, alia florifera, alia flore carentes. De agro Elephantio.

Δια δὴ πῦτα, ὡς περ ἐλέγμεν, ὅσα ἀκέραιο- λογητέον τῶ ὄρω, ἀλλὰ τῶ τυπῶ ληπτεόν τὰς ἀφορισμῶς, ἐπεὶ καὶ τὰς Διακρίσεις ὁμοίως: οἷον, ἡμέρων, ἀγρίων, καρποφόρων, ἀκαρπων, ἀγροφόρων, ἀναΐθων, ἀειφύλων, φυλλοβόλων. τὰ μὲν γὰρ ἀγρία ἔῃμερον ὡρᾷ τὴν ἀγωγὴν εἶναι δεοῖται πᾶν γὰρ ἀγρίον ἢ ἡμέρον Φησὶν Ἰππων γίνεσθαι, τυγχάνον ἢ μὴ τυγχάνον ἰεραπείας. ἀκαρπα δὲ ἢ κάρπιμα, ἢ καρποφόρα ἀγρία ὡρᾷ τὰς τύπας ἢ τὸν αἶρα τὸν περιεχόντα. τὸν αὐτὸν δὲ τρέπον ἢ φυλλοβόλα, ἢ ἀειφύλλα. περὶ γὰρ Ἐλεφαντίου, εἰδὲ τὰς ἀμπέλους, εἰδὲ τὰς συκᾶς Φασὶ Φυλλοβόλῃν. ἀλλ' ὁμοίως τῆς αὐτῆς αἰρετέον. ἔχει γὰρ τῆς φύσεως κρινόν, ὁμοίως ἐν δένδροις ἢ ἱάμινοις ἢ τοῖς Φρυγανικῶς ἢ ποώδεσιν. ὡς περ ὧν ἔτι τὰς αἰτίας ὅταν τις λέγῃ, περὶ πάντων κρινῶν δηλονότι λεκτέον, εἴ ὅριζοντα καθ' ἑκάστην. ἄλλογον ἢ ἢ τῶς αἰτίας κρινῶς εἶναι πάντων. ἀμα ἢ καὶ φαίνεται τινα ἔχειν φυσι- κῶν Διαφορᾶν ὅπως ὅτι τ' ἀγρίων ἢ τῶν ἡμέρων, εἴπερ ἐνιαμὴ διαίεσται ζῶν ἀνά ἰεραπείας ὡς περ τὰ γεωργεμένα μηδ' ὅλως δεχεται ἰεραπείας, ἀλλὰ ἔχει γὰρ γίνεσθαι κατὰ πῦτα ἐλάτη, πεύκη, λάσπον καὶ ἀπλάς ὅσα ψυχρῶς τύπας φιλεῖ ἔχοντάς. ὡσαύτως δὲ ἢ τῶν Φρυγανικῶν ἢ ποώδων οἷον κάπ- παρις ἢ ἱέρμιον. ἡμέρον δὲ ἢ ἀγρίον δίκαιον καλεῖν, τ' ἀναφέροντα ἢ ὅλως περὶ τὸ ἡμερῶν τῶν. ὁ δὲ ἀγ- ρῶν τῶν, ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἡμέρον.

† Ald.
† πῦτος
Basil.
† γεωργεμένα
ἐνιαμὴ μὴδ'
Basil in
margin.
κίλας ὄρν.
† ἀναφέροντα
ὡς περ τῶ
πῦτος ἔλως.
Basil.

QVas ob res, quemadmodum diximus, non exqui- sita arctaque ratione, sed potius rudi quadam no- ta & formula definitionis accipi debent. Nam & divisiones modo simili capiendæ sunt: ut urbanarum, sylvestrium, fructiferarum, sterilium, floriferarum, flore carentium, perpetuo virentium, folia perdentium. Syl- vestres enim atque urbanæ cultura potius esse videntur. Nam omnem plantam & sylvestrem & urbanam, cul- tum adeptam aut non adeptam, effici posse Hippon au- tor est. Steriles item, & fructiferae, & floriferae & flori- sis exortes, ob loca cœlumque ambiens. Redduntur & eodem modo perpetuo virentes, & folia dependentes. Etenim circa agrum Elephantium, neque vitibus, neque ficis folia decidere ajunt. verumtamen eisdem rebus cuncta amplecti convenit. Est enim quid natura com- mune pariter arboribus, fruticibus, suffruticibus, herbif- que: quorum etiam causas cum referre placuerit, de omnibus communi docere ratione oportet; omiffa pe- nitus singulorum determinatione. Nam causas quoque communes omnium esse, ratio est. Quin etiam natu- ralis quædam differentia protinus in sylvestrium urba- norumque genere nobis se offert. Siquidem alia vivere nequeant absque cultura: † sicut illa quæ cultum nul- lum patiuntur, sed deteriora redduntur: ut abies, pi- naster, celastrus. Ad summam, quæ loca frigida nivo- saque adamant. Pari modo in † fruticum herbarum- que genere; sicut capparum, lupinum. Urbanum autem & sylvestre vocitare debemus, redigendo tum ad præ- dicta illa; tum vel maxime ad id, quod omnium urba- nissimum esse constat. Homo autem aut solus aut maxi- me omnium urbanum est.

† Iuxta
editionem
Basil. lege:
sicut illa
quæ cultum
patiuntur.
Nonnulla,
non tantum
cultum om-
nino non
ferunt, sed
deteriora
redduntur.
† suffruti-
cum.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ἄκαρπα ἢ ἢ κάρπιμα. ἔχει γὰρ τῆς φύσεως κρινόν. Supra negabat membrum com- mune esse plantis: ut animalibus, os, ventriculum. Hic sta- tuit naturam communem. Λάσπον. Celastrum corrigit Theodorus. Dicit, capparum deteriore reddi cultu. hoc falsum scimus nos: item lupinos ἔχοντάς. ἔχοντάς, ἔχοντάς. ἡμέρον. Declarat, quid intelligit ea voce. Mite, inter- pretatur malè: nam quædam in hortis sunt aspera, ut rosa: quædam ἔχοντάς mollissima, ut centunculus. Ait ipse, quæ humano cultu domitantur, ea esse ἡμέρα: propterea quod homo, ἡμέρον, aut solus, aut princeps. Theod. Plinium suo more secutus, urbanum interpretatur. At enim verò ἡμέρον illa rustica sunt, etiam antè quamvis urbem conditam.

Ἄκαρπα ἢ ἢ κάρπιμα. ἔχει γὰρ τῆς φύσεως κρινόν. Theod. steriles, ἔχοντάς fructifera, ἔχοντάς florifera, ἔχοντάς floris exortes: sanè lectio diversa, nec vi- detur codex Theophr. satis moderatus. Nam κάρπιμα ἔχοντάς, superfluo alterum posuit: brevitatem tamen ἔχοντάς veritas hic sunt conjunctæ. Theodori autem diligentia simul ἔχοντάς satagit verbis, ἔχοντάς deficitur sententia Theophrasti. Fatemur ta ἔχοντάς fructum, quam etiam florem quibusdam in arboribus ob aëris diversum temperamentum desiderari. Hoc explicat Theodori oratio; at Theophrastus hoc amplius: ἀγρία καρποφόρα, quia florum tenuis quædam arbores aliquibus in regionibus promoveant. Verum ἢ flores ἔχοντάς εἰσὶ καρποφόρα. Ita igitur intendit, ἀγρία ἀκαρπα καὶ κάρπιμα. Præterea ἀγρία quæ fe- rant, obtinere à locorum commoditatibus ut ea sint καρποφόρα; ἔχοντάς contra, à difficultatibus impediri. Φυλλοβόλα, καὶ ἀειφύλλα, felices compositiones. Frondiper-

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Διακρίσεις.) Aliam, ab hac, in multis diversam divi- sionem, habes apud autorem libell. de Plantis. Πάλιν τ' φυτῶν τὰ μὲν εἰσὶ κρυνώδη, τὰ δὲ κηπίαι, καὶ ἔπειτα ἀγρία, βιωτῶσπις δὲ λέγεται ὅλως καὶ ἄλλα φυτῶν εἰδὴ τῶ αὐτῆς ἀγρία, ὅτι ὅσα εἰσὶ ἐξ ἐπιμεικτῆς γεωργικῆς. πάλιν τ' φυτῶν τινὰ μὲν ποιοῦσι καρπῶν, τινὰ δὲ οὐ, ὡς ἰτιά, καὶ τινὰ εἰδὴ ὄρων. καὶ τινὰ μὲν ποιοῦσι ἔλαιον, τινὰ δὲ οὐχί. καὶ τινὰ μὲν ποιοῦσι φύλλα, τινὰ δὲ οὐ. καὶ τινὰ τῶν φύλλων τὰ φύλλα, τινὰ δὲ οὐ. ἔτι δὲ μὲν γίνονται κλάδοι, τινὰ δὲ οὐ. περὶ Διαφορᾶς γεωρ τῶν φυτῶν ἐν μεγάλῃ καὶ σμικροτάτῃ, ἐν ἀραιότητι. καὶ ἀμορφία, ἐν χρηστότητι καρπῶν, ἐ κακία ποικίλῃ ἢ ἴσῃ. Plantarum quoque alia domestica, alia hor- tensis ἔχοντάς alia sylvestris, ad quem modum verò pyros ἔχοντάς alias ejusmodi plantarum species sylvestres appellare consuevi- mus, quia culturam nullam acceperunt. Rursum planta- rum alia fructum faciunt, alia non faciunt, veluti salices ἔχοντάς nonnullæ quercuum species, quædam oleum faciunt, quædam non; alia folia producunt, alia non; ἔχοντάς aliarum folia decidere

solent, aliarum non. Et de diversitate plantarum in magni- tudine ἔχοντάς parvitate, ἔχοντάς pulchritudine ἔχοντάς deformitate, boni- tate fructuum ac malitia dicere licet. Rectè facit quod docet in quibus sylvestria à domesticis differunt; rectius fecisset, si domesticorum & hortensium dif- ferentiam tradidisset. Utrumque, ἡμέρον nomine, complectitur Theophrastus, culti Varro. Non omni ex parte verum nonnullis videtur, quod ait, quædam plantas fructum non ferre. Salicis non semel vidi semen, ut alibi fusius dicam. Ἄκαρπων.) Quid ἀκαρπων Theophrasto, supra ex- posui; quod plurimi ignorarunt botanici & philo- sophi; qui hæcenus frustra calumniati sunt ve- teres. Stirpes quæ folia non ferunt, supra imper- fectas dixi. Ἀνάθη) vocat quæ florem non ferunt conspicuum, ut ficus.

Ἰππων.)

Ἰππων.) Hipponis opinio falsa & erronea, si verum quod tradit Galenus. Negat hic betam ullam reperiri agrestem, nisi forte, inquit, quispiam eam putet esse lapathū. Hoc si verum, cadit, peritque plauibilis & jam recepta sententia Platonis; qui in Timæo, sativas omnes olim fuisse feras, tradit. τὰ ἄγρια περισβύπερα τῶν ἡμερῶν. De hac quæstione plura vide lib. II. de caulis.

Ἄλλαι καὶ χρίσω.) Quod dicit abietem, celastrum, capparim, lupinum, non expetere cultum, verum est; sed cultus si adhibeatur, deteriores fieri, hortus medicus Leydensium, in quo celaster & lupinus; & nofter, in quo abies (de qua fatendum difficulter admittere curam) lupinorumque genera octo, contrarium testantur. Capparim cultu deteriorem fieri, falsum esse scribit Scaliger; lupinos cultu grandiores, mitiores, & coctibiliores evadere, ante nos observavit idem. De cultura capparum libet Quinqueramam verba addere, qui lib. II. scribit; Quin & capparum messibus, non alia ditior plaga. feruntur in vetustis parietibus, nulla muri iniuria. Nam que per solum verunt, quamvis siccum, asperum atque saxosum, multo ignobiliores compertæ sunt. Hujus rei satio perficitur in hunc modum; contunduntur veterum mu-

rorum cæmentis; his probe tussis miscentur capparorum semina ex nigro rubescencia, magnitudine milij, oblongiora; hujus mixtionis tantillum injicitur in arundinem utrinque foratam, & ubicumque foramina sunt in muro, aut grandiores rima, flatu injicitur, id juvante celo per se radicitur, mox ineunte etate ex ea radice truncus emergit, qui digitis duobus per rimam caput exerit; ex eo capite numerosa sagittæ emicant, rectæ, leves, bipedali proceritate, quæ veluti e centro ad circumferentiam tendentes orbem efficiunt, multiplici decussu stellatum. Rursum hæ sagittæ utrimque folia habent pyri palmari intervallo, e quorum sinu pediculi exiliunt acuminati, acumine ipso capperem gestantes, tum colligi capparum oportet; quippe longiore mora ex ipsis capparum volgis flos emergit, qui inutiles ad condituram reddit: sublata vindemia folia decidunt, & totæ propagines quæ antenus exsiccantur, putanturque vitium ritu, ita ut defecta universa coma, glabrum caput relinquatur, ad parem spem sequentis anni. optima satio autumno, ut & cæli aspectus in orientem. Hactenus Quinqueramam. De abiete pauca. hujus brachia ramique humiliores si diligenter detundantur, truncusque à superfluis excrescentijs liberetur, non tantum elegantem æqualitatem nanciscitur, sed citius etiam, subtractis inutilibus, assurgit.

Κ Ε Φ. Η.

C A P. VII.

Formarum differentia; quod alia terrestres, alia aquatiles, alia in paludibus, alia in lacubus, alia in fluviis, alia in mari.

Κατὰ πέν- ται τὰς Βαί.

Φανερὰ δὲ καὶ κατὰ τὰς μορφὰς αἱ διαφοραὶ τῶν ὄλων τε καὶ μορίων ὅσον λέγω, μέγιστον καὶ μικρότης, σκληρότης, μαλακότης, λειότης, τραχύτης φλοιῶ, φύλλων. τῶν τε ἄλλων ἀπολύτως ὁμορφία, καὶ δυσμορφία τίς. ἐπὶ δὲ ἑκαδικαρπία, καὶ κακοκαρπία. πλείω μὲν γὰρ δοκεῖ τὰ ἄγρια φερεῖν ὡς περ ἀγρῶν, καὶ τὴν καλλίω δὲ τὰ ἡμερῶν, ἑτέρας χυλοῦς δὲ αὐτὰς γλυκυτέρας καὶ ἡδύς, ἑτέρον ὅλον ὡς εἰπεῖν ὁκράτης μάλλον. αὐτὰ τε δὴ φυσικὰ πνεῦμα ὡς περ εἴρηται, διαφοραὶ καὶ ἐπὶ δὴ μάλλον τῶν ἀκαρπῶν καὶ καρποφόρων, καὶ φυλλοτόλων καὶ ἀειφύλλων καὶ ὅσα ἄλλα τριῶν. πάντων δὲ ληπτέον αἰεὶ καὶ πείσαι τοῖς τόποις, ἃ γὰρ εἴδω οἴοντε ἴσως ἄλλως, αἱ δὲ πιαῦται διέξαιεν ἀνθρώπων ἵνα ποιεῖν χωροσμον ὅσον ἐνύδρων καὶ χερσαίων, ὡς περ εἴρηται τῶν ζῴων. ἐπὶ γὰρ ἕνα τῶν φυτῶν, ἃ δὲ διώματα μὴ ἐν ὑγρῶ ζῶν. διήρηται δὲ ἄλλο κατ' ἄλλο γένος τῶν ὑγρῶν. ὡς περ μὲν ἐντέλαμασι, τὰ δὲ ἐν λίμναις, τὰ δὲ ἐν ποταμοῖς, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ φύεσθαι. τὰ μὲν ἐλάττω, καὶ ἐν τῇ πρὸς ἡμῖν τὰ δὲ μεῖζον, περὶ τὴν ἐρυθράν. ἕνα δὲ, ὡς περὶ κάθυρα καὶ ἕλαια κατὰ περ ἰτέα καὶ πλάτανα. τὰ δὲ ὅσα ἐν ὕδατι διωμάτω ζῶ ἐν τῆσι, ἀλλὰ διώκοντα τὰς ξηρὰς τόπους τῶν δὲ ἐλατίων, ἐπὶ αὐτῶν καὶ τὰς αἰγιαλῶν. ἃ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ τῆσι ἀκαρπῶν γένεσθαι θέλει, τὰ μὲν αὐτῶν κωνὰ καὶ ὡς περ ἀμφίβια, κατὰ περ μυρρίνην, ἰτέαν, κληθρῶν τὰ δὲ καὶ τῶν ὁμολογημένων χερσαίων, πεφυκῶτα ποτὲ ἐν τῇ θαλάττῃ βίβιν. Φοίνικα, σκίλλαν, ἀνθέρον, ἀλλὰ τὰ πιαῦτα πάντα. καὶ ὅπως τὸ ἔγω σκοπεῖν, ὅσα οικείως ἐπὶ σκοπεῖν. ἃ δὲ γὰρ ἃ δὲ ἢ φύσις ἔτος, ἃ δὲ ἐν τοῖς τοῖς ἔχει τὸ ἀναγκαῖον. τὰς μὲν ἐν διαφοραῖς καὶ ὅπως τὴν ἰσορίαν τῶν φυτῶν ἔγω ληπτέον. ἀπαντα δὲ ἐν καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα διοίσει, κατὰ περ εἴρηται. τοῖς τε τῶν ὄλων μορφῶν, καὶ τοῖς τῶν μορίων διαφοραῖς ἢ τῶν ἔχων, τὰ δὲ μὴ ἔχων ἢ τῶν πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω ἢ τῶν ἀνομοίως ἢ ὅσοι τρέποι διήρηται περὶ τρον. οικείον δὲ ἴσως ἑτέρας τόπους συνωδουλαμβάνειν, ἐν οἷς ἕκαστα πέφυκεν ἢ μὴ πέφυκε γίνεσθαι. μεγάλη γὰρ καὶ αὐτῇ διαφορὰ, καὶ ἔχῃ ἢ οἷα οικεία τῶν φυτῶν, διὰ τὸ σωρητῆσθαι τῇ γῆ, καὶ μὴ ἀπολελυθῆναι, κατὰ περ τὸ ζῶα.

† idios Al.

† ἄλλων Al. Βαί.

Formis quoque in ipsis differentia totorum atque partium patent: ceu magnitudo, parvitas, duritia, mollitia, levitas, asperitas, corticis, foliorum: reliquorumq; denique pulchritudo & deformitas quædam: item bonitas & pravitas fructuum. Quippe cum plura sylvestres ferre videantur; ut pirafter & oleaster: urbana autem meliora; succos quoque ipsos dulciores, suaviores, utque in totum dixerim, † temperatioris præstant. Igitur hæ naturales quædam (ut dictum est) differentia sunt: ac longe magis sterilius, fructiferarum; folia deperdentium, perpetuo virentium; quæque alia hujusmodi sunt. Omnium vero semper omnesque differentia per locos accipi debent, quippe cum aliter forsitan capi nequeant. Tales autem differentia generalem quandam facere distinctionem posse videntur: ut terrestrium atque aquatilius; sicuti in animalium genere. Sunt enim plantarum quædam, quæ non nisi in † aqua vivere possunt. Namque alia secundum aliud † humidis, genus humorum discernuntur: ut alia in paludibus, alia in lacubus, alia in fluviis, quædam etiam in ipso mari nascuntur: minores in nostro, majores vero in rubro. Nonnullæ præmadidæ quasi, atque palustres † Nonnullæ in humidis ac palustribus. Ex minoribus quædam etiam littora † utique desiderant. Cæterum inter eas quoque, si quis arctius inquirere velit, alias communes & quasi vitam ancipitem agentes inveniet: ut myrtum, salicem, alnum. Alias, vel ex iis quæ terrestres proculdubio sunt, in mari nonnullam viventes: ut palmam, scillam, † albuginem. Sed † asphodelum. enim ejusmodi omnia & in totum hoc modo pensitare minus accommodata contemplatio est. Nec enim natura hoc modo, neque in ejusmodi rebus necessitatem injecit. Ergo divisiones atque in totum historiarum plantarum accipere hunc in modum debemus. Omnia itaque tam hæc quam cætera differunt, ut diximus, tum † cæterorum forma, tum partium discrimine. Vel quod quædam habent, quædam non habent: vel quod quædam plura habeant, quædam pauciora: vel quod non simili modo habeant: vel quemadmodum superius situs divisimus. Nam loca quoque assumpsisse fortasse non ab re est; quibus locis singula apta, aut non apta sint procreari. Nam differentia magna, & maxime propria plantarum esse percipitur: quandoquidem terræ † ad hæreant, & nunquam eæ absolvi sicut animalia possint. † totius.

† bene temperatos. † & hæc.

† Humidus.

† Nonnullæ in humidis ac palustribus. † dele.

† asphodelum. † vulgaris.

† totius.

† coarsita sunt.

ΦΑσιγὶ δὲ καὶ κατὰ ταύτας τὰς μορφὰς αἱ Δεσφοραὶ τῶν ὄλων, καὶ τῶν μορίων. Appellatur igitur μορφᾶς, τὸ ἀρχαῖον ἴσχυρ, καὶ εἰς ἄλλων, καὶ ἴσχυρ : ἀ στίπτιβις, ἔς ραμῖς. Ἐς ἐξουσιῶν, per quas figuras pateant differentia, ἔς totorum, ἔς partium. Totorum, ut esse arborem, aut virgultum, aut fruticem. Partium: ut esse ἀφύδιον, aut φυλλοκόλον, αἰσιφύλλα; ἔς præter hæc, levitas, magnitudo, mollitia, ἔς contraria. Theodorus transfuit sic: Formis quoque in ipsis differentie totorum, atque partium patent. Non bene. Neque enim dicit Theophrastus, patere solum differentias in formis: sed per formas, id est, per ea quæ dicta sunt. Namque per formam arboris habes quantitatē, ἔς duritiam, ἔς levitatem; ἔς per formam contrariam, aliter.

Πλείω ἰδὲ τὸ δοκί τὰ ἀρχαῖα. Nota quid sit illud, τὸ δ: nam de multitudine nihil dixit, sed substituit ad disjunctionem. καλλίω δὲ τὰ ἡμέτερα. propterea quod paucitas includitur in καλλικαργία.

Εὐκεστῶς. Theodorus, temperatior. Malè. Omnia enim, ut alibi disputatum est, temperata sunt. Nam κεστῶς est temperamentum. Est enim κεστῶς etiam in δυσκεστῶσι: Idcirco addit Gale. τὸ ἰδ, καὶ τὸ εἶδος. Idem alij. quamobrem bene temperatos dicere debuit: ἔς ἰβι legas, ἰδῖος: non autem ἰδῖος, ut scriptum est: neque ἰδῖος, ut scriptum fuerat; sic legit Theodorus, rectè, suavioris.

Μᾶλλον αὐτῶν, ἔς. Theodorus. Igitur naturales hæc. Non est locus particula collectivæ, igitur, sed, μᾶλλον, admitti debet; ut intelligeres esse naturales, non autem arte factas differentias: quia numerabat τὰ ἡμέτερα, quibus dicebat, naturam secundum artem acquiri.

Εἰς ὕδατος. In aqua. Theodorus, rectè: sed in humido, vel præscriptius, vel generalius. Mos tamen est Græcorum, etiam ipsius Aristotelis, itaque Theophrastus, τὸ ὕδατος, τίμα: ἔς λιμνῶν, ἔς ποταμῶν, ἔς ἡλίκοσιν. Item subdistinguit cetera, καὶ ὕδατος καὶ ἕλεος. In humido, ἔς palustri. Theodo. καὶ ὕδατος, præmadida; malè. Nam neque tam excessum significat vox, quam intra modum ex compositione: neque præmadidas esse ostendit ἀδίαστος: igitur κατὰ τὸ ὕδατος: aquosis gaudentes, aut humidis, aut udis, aut uliginosis, aut siquid habeatur commodius ad id significandum.

Διάσπαστος. Mirum verbum plantis attributum: quippe quæ

per se sunt immobiles, verum à natura loquendi sumit argumentum.

τῶν εἰσπῶν. Dividit, quæ superius dixit, à locis, propterea quod in mari, τὰ εἰσπῶν. Quin, inquit, ex his quarundam natura litoralis potius, quam pelagica. Theodorus addit de suo, desiderant, sicuti, διώκοντες.

Καλῆρα, alius dicitur à Theodoro; rectè. In Taurinis, Verina, Vascones, haud multò longius, Ber: qua voce usum Germani; nostratibus, Onici.

ὅσα ἰσχυρῶς εἰς σκεπῶν. Theodorus: minus pensitata contemplatio est: imò verò plusquam pensitata, ἔς ambitiosa: tantum abest, ut operæ sit, vel propriæ, vel familiaris: propterea quod, inquit Theophrastus, Natura in hoc nihil habet necessarium. At equidem ita censeo; quia talis est, ut non habeat necessarium: hoc habet necessarium, ut non habeat.

Qua ratione scientiæ pars est, scire contingens: quoniam necessarium tale est, ἔς necessario non necessarium, quemadmodum Divinus præceptor noster Aristoteles docuit. Non solum in scientia scire, esse, debere nos, quæ sunt: verum etiam scire, non esse, quæ non sunt: ἔς contrarium esse falsum. quanto magis ea, quæ aliquo modo sunt. In numero est par, ἔς impar. Si alterum tantum novis, semisciolum sis. Si crocodilum in aqua sola versari scias: non solum nefcitas verè: sed ἔς falso scias, si aliter degere non posse, persuadeas tibi.

Ταῦτα διοίσθη καὶ τῶν ἄλλων μορφῶν, καὶ τῶν μορίων Δεσφοραῖς. Quid est, τῶν ἄλλων? quid enim habes præter partes? aut ubi est differentia, nisi per formas? An formæ non sunt in partibus? ita videas, ut admittenda illa sint: τῶν ἄλλων. Potius existimem sic, τῶν ὄλων. Theodorus leviter pertransit: ceterorum.

Ἡ ὅσα τόποι διήλωται πρότερον. τόπους appellavit, ut situm, τὸ πῶς. Ceterum cum dixit, ἀνομοίως, facti erat. Fortasse non defuerint, qui ausint legere, τόποι. submisert autem τόπους ἢ ἴσους. Non enim dixit, τόπους γὰρ. Nam si loca nominasset: locorum mentionem repetisset per notam rationis, γὰρ. Ita ut sit additio membri divisionis, post τῶν ὄλων, ἔς μίση: quod subtrahit. ἔς ὁμοίως: quod subtrahit, ut diceret, καὶ ὅσα τόποι. Item inquit: præterea locorum natura adjungenda est.

Συμπεπληρωται τῆ γῆ. Theodorus, adhæreant. Minus bene. hærent contigua, at infixa plusquam hærent, coaffixa. In commentariis super libris de plantis, συμπληρωσαι, emendavimus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Πλείω ἰδὲ τὸ δ.) Hunc locum citat Varro lib. i. cap. vii. de re rust. Idem (Theoph.) ostendit, quod in locis feris plura ferunt, in ijs, quæ sunt culta, meliora. Reperitur etiam hic locus apud Auctorem lib. de Plant. πάλιν τὰ ἀρχαῖα εἰς ἄλλων μᾶλλον καρποφοροῦσι, ὡς τὰ κηπαῖα, ἔς οἱ καρποὶ τῶν κηπαίων κρείττους ἴσιν τῶν ἀρχαίων. Item arbores sylvestres magis fructificant quam hortenses; sed hortensium fructus meliores sunt. Rectius Latinus autor, culta, quam Græcus κηπαῖα ἡμέτερα. Non rarò extra hortos, culta dicuntur, quæ humana industria, arteque sunt domita. Illud etiam non caret dubitatione; utrum hortensia præstantiora: sorbi & cotonea sylvestria minus quidem suavia, sed præstantiora. In his enim quærit asperitatem ad remedia Medicus. Prudenter itaque Theophrastus cultorum succum suaviorem & dulciorem dixit; quod ipse gustus comprobatur. De hac quæstione plura lib. i. de causis Plant.

Ἐνα δὲ.) Et hic locus apud Varr. lib. & cap. dicto: repetitur. Eadem de causâ sunt, quæ non possunt vivere nisi in loco aquoso, aut etiam in aqua: ἔς id discriminatum: at alia in lacubus, ut arundines, in Reatino: (aretino) alia in fluminibus, ἔς in Epiro arbores alni: alia in mari, ut scribit Theophrastus palmas ἔς squillas. Hanc locorum differentiam etiam describit Auctor lib. de Plant. cap. iv. Καὶ πᾶσα ἰδὲ τῶν φυτῶν ἡσπῶνται ἐν τοποῖς ἕνεστι. πᾶσα δὲ ἐν θαλάσῃ, καὶ πᾶσα ἰδὲ ἐν ποταμοῖς, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ καὶ πᾶσα ἐν τοποῖς ἰδὲ ἄλλοις, μέγιστα, ἐν ἐπείγει δὲ μικρὰ καὶ πᾶσα ἰδὲ ἡσπῶνται ἐν ὄρεσιν ποταμῶν, πᾶσα δὲ ἐν λίμναις, καὶ τῶν ἡσπῶντων ἐν τοποῖς ἕνεστι. πᾶσα ἰδὲ ἡσπῶνται ἐν ὄρεσιν, πᾶσα δὲ ἐν πεδίοντι. καὶ πᾶσα ζῶσι ἐν τοῖς τόποις ἕνεστι, ὡς τὰ ἐν τῇ γῆ Αἰθιοπῶν, καὶ ἐκείσε κρεττοῦς αἰθέριος, παρὰ ἄλλα, καὶ πᾶσα ζῶσι ἐν τοποῖς ὑψηλοῖς, πᾶσα δὲ ἐν χαμηλοῖς, καὶ πᾶσα ἰδὲ ζῶσι ἐν τοῖς ὕδατος, πᾶσα ἢ ἕνεστι, πᾶσα ἐν ἐκείτοις, ὡς ἡ ἰτία τῶν ἡσπῶν φυτῶν κατὰ πολλὸν ἐξ ἀλλοτρίωνται τῇ Δεσφορᾷ τῶν τόπων, καὶ ἐπεὶ οὐδὲν γῆ καλοῦσιν τὰς Δεσφορὰς αὐτῶν. Et alie plantarum in locis siccis nascuntur, quædam in mari, in fluminibus alie, quædam in mari rubro. Item nonnullæ in locis quibusdam magne fiunt, in locis alijs parvæ. ἔς alie in flu minum ripis nascuntur, alie in stagnis. Et quæ in locis

siccis nascuntur, alie nascuntur in montibus, alie in planitie, ἔς alie in locis aridissimis vivunt; ut in regione Æthiopicum ἔς illic melius proveniunt, quam alibi. Et quædam in locis altis vivunt, quædam contra; ἔς quædam in locis humidis vivunt, quædam in aridis; alie in utrisque, ut salix. Plantæ igitur magnam diversitatem habent, pro locorum differentiis, quapropter harum quoque differentie sunt inspicienda. Quantas diversitates cælum solumque dent, ex iis quæ lib. i. iv. & sequentibus dicuntur, Lector facile percipiet. Tithymallus ex maritimis, in hortos translatus, aliam induit faciem; uti tabella addita, capite de tithymallo, ostendit. Non minorem varietatem ætas parit; alia plantarum facies recens natarum, alia adularum, & florentium. Ex oblongis rotundis foliis constat panax peregrinum, cum pullulat; contra, dissecta fert adultum. Selini foliorum formam recenter natum Smyrnium ostendit, quæ in rotundum singulare, cum floret, mutantur, ut lector ex icone videre potest. lib. vii. Ad hæc qui non attendunt mutationem, sæpius vulgarat ignorant plantam, & botanici nomen non merentur. Dioscorides in præfatione lib. i. Τὸν δὲ βελόιδρον ἐν τῆ βίβλῃ ἐμπεριείλαι ἔχειν, δὲ κατὰ τὴν ἀρπυγὴν βλάσσειν οὐ τῆς γῆς καὶ ἀκμαῖος, καὶ τῶν ἀκμαῖος τῶν ἀρπυγῶν. ἔπε τὸ τῆ βλάσσειν ἐν τῆ γῆ καὶ μόνον, ἀνακατα τὸ ἀκμαῖον ἡσπῶνται, ἔπε οἱ ἰσχυρῶς π ἀκμαῖος, τὸ δὲ φῶς ἐπιγνώσται. ὡς γὰρ τὸ τῆ βλάσσειν τῶν φύλων, καὶ τὰ μέγιστα τῶν καὶ ὄλων, καὶ ἀσπῶν καρπῶν, καὶ πᾶσα ἄλλα ἰδιότητος, μετὰ τὴν πᾶσαν γένεσιν ἐπ' ἐνῶν, τῶν μὴ ἔπει τῶν δῖων ποιησάμενοις. Porro cui in animo est horum peritiâ assequi, eum oportet tum primo germinatu terra prorumpentibus, tum adultis, atque etiam flaccescentibus adesse. Nec enim quæ tantummodo pullulanti herbæ astiterit, eandem adultam nosse poterit; nec qui adultam viderit, recens erumpentem agnoscat; quo fit ut propter mutatam foliorum faciem, ac caulium, florum, fructuumque magnitudinem, ἔς id genus alias peculiâres notas, magno in errore interpretentur, qui non ita studiosè singula suere contem- plati.

Ασφιδελος) ασφιδελος Theophrasto lib. vii. hist. c. xxi. Plinio lib. xi. cap. xvii. & lib. xx. cap. xxi. Asphodeli caulis. hac significatione sumitur apud Hip. lib. de Coacis prænor. cum capitis ossa fracta sint nec ne, explorat asphodeli caule, aut ferulaceo, dentibus imposito, & manducare iusso. ταυ δ' ασφιδελου ποτιον ερρωγη...

verò ridendus quod cuspidet spicarum sic appellavit. Citat Theophrastum autorem, cù nihil tale in libris Theophrasti reperitur. Eustathius & Varinus ασφιδελου κερσων η καυλων fructum vel caulem interpretantur. Hesychius plantam quandam sic vocari ait, & asphodeli fructum. ασφιδελος ταυ τ' ασφιδελου ακρω, και αι ασβολαι...

Κ Ε Φ. Θ.

CAP. VIII.

Differentia plantarum à figura, à caudice, à cortice, & ligno etiam.

Πειρατέον δ' εἰπῶν τὰς κατὰ μέρος Διαφορὰς. ὡς αὐτὸ καθόλου λέγοντας πρῶτον κ' κωνίως, εἴτα καθ' ἕκαστον ὑστερον ὅπτι πλείον ὡσπερ ἀναθεωροῦντας. ἐστὶ δὴ τὰ ἰσχυρὰ ὀρθοφυῆ καὶ μακροσελέχη, καθάπερ ἐλάτη, πωδύκη, κυπαρίσσις. τὰ δὲ σκολιώτερα καὶ βραχυσελέχη ὡς ἰτέα, συκῆ, ροιά, κ' κατὰ πᾶχος ἢ ἐλαττότητα ὁμοίως. Ἐπέτιον τὰ ἰσχυρὰ, μονοσελέχη τὰ ἢ, πολυσελέχη. τὰ δὲ αὐτὸ τρέπον πινὰ καὶ τῶ ὀρθοπλαστικὰ ἢ ἀσφιδελαστα εἶναι, Ἐ πολυκλαδῆ ἢ ὀλιγόκλαδα, καθάπερ ἡ φοῖνιξ. Ἐ ἐν αὐτοῖς τέτραις ἐπι κατὰ τιμὴ ἰσχυρὰ ἢ πᾶχος ἢ τὰ πιαῦτα, Διαφορὰ. πέτιον τὸ ἰσχυρὸν λεπτόφλοια, καθάπερ δάφνη, Φίλυρα τὰ ἢ παχύφλοια, καθάπερ ἀργία δρυς. ἐπι τὰ ἰσχυρὰ λειοφλοια, καθάπερ μηλιά, συκῆ τὰ δὲ τραχύφλοια, καθάπερ ἀργία δρυς, Φειλλός, φοῖνιξ, ταῦτα ἢ, νέα ἰσχυρὰ ὄντα λειοφλοιοτέρα. τ' ἀπορησσοκονταῖ, τραχύφλοιοτέρα. εἶναι δὲ καὶ ἢ ῥιζόφλοια, καθάπερ ἀμπέλκις. τὰ ἢ, κ' ὡς ὡς ἐπιτίσσειν ὡς ἰσχυρὰ ἀδράχνη, μηλιά, κόμαρος. ἐστὶ ἢ κ' τ' ἰσχυρὰ σερκώδης ὁ φλοιός ὡς Φειλλός, δρυός, αἰγείρος. τ' ἢ, ἰνώδης κ' ἰσχυρὰ, ὁμοίως δένδρων, Ἐ θάμνων, Ἐ ἑωτερίων ὡς ἰσχυρὰ, ἀμπέλκις, καλάμους, πυρῆ. κ' τ' ἰσχυρὰ πολύλοισ ὡς ἰσχυρὰ Φιλύρας, ἐλάτης, ἀμπέλκις, ἰνισσάρτες, κρομμύων. τ' ἢ μονόλοισ ὡς ἰσχυρὰ, καλάμους, αἰρας. κατὰ ἰσχυρὰ δὴ τὰς φλοιὸς ἐν τέτραις αἰ Διαφορὰς. τῶν ἢ ἰσχυρὰ αὐτῶν κ' ὅλων τῶν καυλῶν, οἱ ἰσχυρὰ εἰσι σερκώδεις ὡς ἰσχυρὰ, συκῆς κ' τῶν ἐλαττόνων, ἢ καλάμους, τούτλκις, κωνίως οἱ δὲ ἰσχυρὰ καθάπερ κέδρος, λωτῆ, κυπαρίσσις. καὶ οἱ ἰσχυρὰ, ἰνώδεις (τὰ μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης κ' τῆς φοῖνιξ ἰσχυρὰ πιαῦτα) τὰ δὲ μανὰ, καθάπερ ἢ συκῆς. ὡσπύτως δὲ κ' τὰ μὲν φλεβώδη, τὰ ἢ ἀφλεβὰ. ὡς ἢ ἰσχυρὰ φρυγανικὰ Ἐ θάμνωδη Ἐ ὅλων τὰ κλήματα, Ἐ ἀλλας πῆς αὐτὰ βῆσι Διαφορὰς. ὁ ἰσχυρὰ γὰρ καλάμους, γονατώδης ὁ δὲ βῆσις κ' ἢ ὁ πελίσκος, ἀκαυθώδη. ἢ ἢ τ' ἰσχυρὰ κ' ἔνια τῶν ἐλεείων ἢ ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ ὡς ἰσχυρὰ ἀδράχνη, καθάπερ ἰσχυρὰ, ἰσχυρὰ. ὁ ἢ τῆς κυπέρος Ἐ βετόμους καυλὸς ὁμαλό-τητά πῆς ἔχει ὡς ἰσχυρὰ τῆς. ἐπι ἢ μᾶλλον ἰσχυρὰ ὡς ἰσχυρὰ μύκητις. αὐτῆ μὲν δὴ δόξαιεν αὐτὸ ἔξ ὧν ἢ σπύγης. ἢ ἢ κατὰ τὰ πᾶθη κ' τὰς δυνάμεις ὡς ἰσχυρὰ μαλακότης, σκληρότης, κραιρότης, γλιχρότης, μαυρότης, κερφότης, βαρύτης, Ἐ ὡς ἄλλα πιαῦτα. ἢ ἢ ἰσχυρὰ γὰρ ἰτέα αὐαν-

Nunc particulatim differentias explicare conandum. quo primum in univèrsum atque ratione communi, deinde singillatim differentes, plus quoque agnoscere progressu orationis videamur. Sunt igitur plantarum alia procera & longo caudice; ut abies, pinus, cupressus: alia contortiores & caudice brevi: ut falix, ficus, punica. Simili modo & crassitudine tenuitateque distant. Quaedam rursus caudice uno, quedam pluribus. Ab his proximum vel illud quodammodo est: alias procreandae sobolis vim retinere, alias carere: & alias ramos multos gestare, alias paucos; ceu palmam. Item robore & crassitudine, aut aliquibus hujusmodi differentiis discernendum. Rursus quedam cortice tenui; ut laurus, tilia. Quedam crasso; ut robur. Item quedam cortice levi; ut malus, ficus. Quedam scabro; ut robur, suber, palma. Hec dum adolescent leviori cortice sunt; cum senescunt, crassiori scabriorque. Nonnullis cortex radicis specimen gerit; ut viti. Quibusdam etiam cadit; ut portulacae, unedoni, arbuto. Ad haec aliis cortex carnosus; ut suberi, robori, populo: aliis nervosus & macilentusque, pariter arboribus, fruticibus, annuisque: ut viti, arundini, tritico. Aliis multiplex tunicis: ut tiliæ, abieti, viti, lino, geniste, cepis. Aliis simplex: ut fico, arundini, lolio. Corticis ratione ita differentie colliguntur: lignorum autem ipsorum, atque in totum caulium, alij carnosus; ut roboris, ut fici: & ex minoribus, glandis, betæ, cicuta: alij macilenti; ut cedri, ut celtis, ut cupressi. Alij nervosi: abietis enim palmaeque hujusmodi sunt. Alij enerves; ut fici. Simili modo alij venosi, alij venis privati. Sed in fruticum, & suffruticum, & ad summam sarmentorum genere, alia quoque differentie comperiri possunt. Quippe cum arundo geniculata, rubus & paliurus spinosa: tipha & palustrium aut lacustrium nonnulla non septa pariter atque aequalia conspiciantur; ut juncus. Gladioli vero & butomi caulis aequalitatem quandam peculiarem sortitus est, & longe magis fungi fortasse pediculus eo in genere poni debet. Igitur haec differentie rerum illarum esse apparent, quibus fieri compositio potest. Illae vero ad affectiones viresque referuntur: ut durities, mollities, lentitas, fragilitas, densitas, raritas, levitas, gravitas: quaeque alia ejusmodi sunt. Salix enim sicca tantummodo levis: suber & etiam viride leve est: buxus & ebenus ne arefactae illico, & adhuc viride.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Arcia drus.) Meminit Theoph. hoc cap. ἀρκίας δρύος, quod Theodorus exposuit robur, & rectè. Doctissimi enim omnes δρυῶν quercum, δρυῶν ἀρκίαν robur exponendum docent. Addo sylvestris quercus, vulgo roboris, novelli corticem lævem & glabrum ad coria densanda utilem: veteris asperum, durum, crassum ac rimosum, quod in domestica quercu non ita conspicuum.

Τραχυφλοιοπέρας.) In Basileensi & Aldi edit. παχυφλοιοπέρας legitur. Utrumque doctiff. Gaza interpretatus est. utraque sanè lectio admitti potest. Extra omnem est controversiam, vetustis arboribus crassiorem esse corticem, quam novellis. Alteram lectionem probat Plinius lib. xvi. cap. xxxi. omnibus inquit in senecta rugosior. Accedit quod τραχυφλοιοπέρας & λειοφλοιοπέρας sint opposita.

Ριζόφλοια.) Vertunt, cortex radices speciem gerit. Per eam, si sciam, quid velint. Falsum est vitis corticem ideam, formamque quandam radicis ostendere. Meminit Basilius Hom. V. ἰς τὰ ἐξήμερον, ριζοφλοία. Πόσει τῶν φλοίων αἱ ἀσπέραι τὰ ἰσθρὶ λειοφλοία τῶν φυτῶν τὰ ἢ ριζοφλοία. Non dubium quin sic scripsit Theophrastus. Viti ruptum corticem esse, & experientia probat. & docet Plin. lib. xvi. cap. xxxi. quibusdam rumpitur sponte (de cortice loquitur) ut viti. Malunt alii ἰσοφλοία legere, id est, corticis nervosi, fibrati, & membranacei. Negari non potest, tali cortice donatam vitem. Idem de vite Theophrastus duobus scribit loci, supra cap. xv. ubi ait ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου φλοῖος ἐξ ὑγρῆς καὶ ἰσθρῆς. & eodem hoc cap. viii. ἰσθρῆς φλοῖος, καὶ ἀσπέραι ἀμπέλου. Plin. lib. cit. cortex alij tenuis, ut lauro, tiliæ. alij crassus, ut robori. alij lævis, ut malo, fico. Item scaber robori, palmæ. omnibus in senecta rugosior. quibusdam rumpitur sponte, ut viti. quibusdam etiam cadit, ut malo, unedoni. Carnosus suberi, populo. Membranaceus, ut viti, arundini; libris similis ceraso. multiplex tunicis, ut vitibus, tiliæ, abietis. quibusdam simplex, ut fico, harundini. Posterior lectio quamquam veritati non dissona, à nobis tamen duabus de caulis improbat. Prima, si ἀντὶ ριζοφλοία, legatur, ἰσοφλοία, tautologus erit Theophrastus. nam uno eodemque spiritu, idem bis diceret, quod absurdum. Altera, quod Plinius ριζοφλοία legit. Ubi corticem vitis membranaceum dicit, vertit Theophrasti verba, ἰσθρῆς φλοῖος ἀμπέλου. Hunc locum sic, quibusdam sponte rumpitur. Addatur tertia, quod multo propius ad vulgatam lectionem accedit ριζοφλοία, quam ἰσοφλοία.

Τὰ δὲ καὶ αἱ ἀσπέραι πίν. οἷον ἀνδροχῆνη, μέλιτα. κόμαρα.) Legendum ἀσπέραι πίν. ut intelligatur φλοῖον. vel in dandi casu, sequentes voces legendæ, hoc modo. οἷον ἀνδροχῆνη. μέλιτα κόμαρα adrachnæ, malo, arbuto. Nam ex hoc loco & de cortice loquens Plin. lib. xvi. cap. xxxi. quibusdam etiam cadit ut malo, unedoni.

Αδράχνη.) Hanc probo lectionem. quod in omnibus ubi de arbore adrachne mentio fit, observandum est; cum tamen passim ἀνδροχῆνη scriptum reperies. Plin. lib. xiii. cap. xxi. adrachnen omnes fere Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba Ἐνδράχνη vocetur, unius litteræ diversitate. Theod. malè portulacam vertit. malo græcam fervare vocem: vel interpretari adrachnen, quam portulacam vulgò vocant; ne quis de vulgata portulaca herba Theophrastum agere existimet.

Μηλία.) Rectè ex auctoritate Doctiff. Roberti Constantini, restituunt μέλιτα. μηλίαν interpretes Gaza unedonem vertit. Forte legit ἐπιμηλίδας. Gal. lib. ii. de aliment. fac. cap. xxxviii. καὶ ὅτι τὰς ἐπιμηλίδας φέρονται, καὶ λέγεται ἢ κατὰ τὴν ἰπάλιαν οὐνοδόν. Idem lib. vii. simp. ἐπιμηλίδας, ἢ τις καὶ οὐνοδόν ἀπὸ τῶν ἰπάλια ἀρκίαις καλεῖται. ἔστι δὲ οἷον ἀρκία μέλιτα. Epimelis ab Italicis rusticis unedo vocatur, est mali instar sylvestris. Contra Plinius, arbuti fructum unedonem vocari ait. lib. xv. cap. xxiv. aliud corpus terrestribus fragis, aliud congeneri eorum unedoni, quod solum pomum fructui terræ similem gignitur. Pomum in honorem, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantum edendi. duobus tamen hoc nominibus appellant Græci comarum & memecylon, quo apparet totidem esse genera: & apud nos alio nomine arbutus vocatur. Idem lib. xxi. cap. viii. Arbutus sive unedo fructum fert difficilem concoctionis. Doctissimorum virorum opinio est, Plinium arbuti fructum cum unedone, fructu epimelidis, con-

fundere. De hac quæstione plura lib. iiii. cap. xvi. Vera, ut dixi, lectio, μέλιτα, sed utrum mali cortex cadit, affirmare non ausim. novellæ sive tenellæ tale nihil accidit: adultæ, præsertim quæ à vino nomen habet, rumpitur aliquando cortex, deciditque corticis particula digiti unius vel palmæ nonnunquam magnitudine, sed subnato jam ejus loco novo cortice: quod soli malo non peculiare, sed cæteris arboribus non infrequens, & à morbo provenire solet. In Græcia utrum undique mali decutiat cortex, iis judicandum relinquo, qui eas terras peragravit. Apud Batavos nihil præter id quod dixi, patitur; quod ἀσπέραι πίν. vel ἀσπέραι πίν. dici nequit.

Δρυός.) Non legit Plin. carnosus, inquit suberi, populo.

Ασπέραι πίν.) Idem Plin. non vertit. membranaceus, inquit, ut viti, arundini.

Λινοσπέραι πίν.) Doctiff. Gaza λινοσπέραι πίν. jure suo exposuit linogenitam, uti in priori legitur editione. Nam in altera separatim scribitur lino genitæ, quasi ex duabus vocibus in prima editione exscribentium negligentia una fuisset conflata. Hanc lectionem sequitur vulgatus codex, & ne quis unam putaret vocem, commate distinguitur, Plinius nullam sparti mentionem fecisse Theophrastum asserit, lib. xix. cap. ii. Theophrastus autor est. Neque omnino ullam mentionem habet sparti, cuncta cura magna persecutus ccccxc. annis ante nos, ut jam & alio loco diximus, quo apparet, post id temporis spatium, in usum venisse spartum. Memoriam lapsum commisit Plinius: nihil clarius quam hoc loco sparti fieri mentionem. Sic & Aristoteles, Theophrasto antiquior, lib. ix. de Hist. animal. cap. xxx. sparti mentionem facit; ἀφ' ὧν δὲ φέρονται ἐν τῷ δὲ ἀπὸ γαστρίδος, μέλιτων, ἀσφodelῶν, μυρτίων, φλίων, ἀγρῶν, ἀσπέρων, &c. hæc sunt à quibus (flores ad ceram conficiendam apes) ferunt thymum, attractylis, melilotum, asphodelus, myrtus, phleus, vitex, spartum. In eodem, si modo lapsus dici debeat, errore Varronem reperio apud Gellium lib. xvi. cap. ii. ubi hæc ex Varrone exscripta leguntur. Ego ἀσπέραι πίν. apud Hom. non plus spartum significare puto, quam ἀσπέραι πίν., qui dicuntur in agro Thebano nati. In Græcia sparti copia modo capit esse ex Hispania, neque ea ipsa facultate Liburni: sed hi plerasque naves loris subant, Græci magis cannabæ & stupa, cæterisque sativis rebus, à quibus sparta appellabant. Quomodo, primum in Græciam, Varronis tempore, vel paulo ante, ex Hispania adferri potuit spartum, quod Aristotelis tempore cognitum? Aliter Plinius de Homero sparto lib. xxiv. cap. ix. ubi ait: Genista quoque vinculi usum præstat, flores apibus gratissimi: dubito an hæc sit quam Græci autores spartum appellaverunt, cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari docuerim, & nunquid hæc designaverit Homerus cum dixit. Navium sparta dissoluta; nondum enim fuisse Africanum vel Hispanicum spartum in usu certum est, & cum sutiles fierent naves, lino tamen, non sparto unquam sutas. Locus Homeri est Iliad. B.

καὶ δὲ ἀσπέραι πίν. καὶ ἀσπέραι πίν. λέγουσιν.

Tigna sunt navium putrefacta & sparta soluta.

Uter rectius Plinius an Varro, ex doctiff. Claudij Salmasij exercitationibus facile colligere diligens lector. Botanici non est inquirere quam significationem vox ea apud Grammaticos habeat; sufficit nosse, spartum græcis denotare quiddam vinculo- rum usum præbet, & ad nexus aptum est. Funiculus itaque est aut linea, qua colore aliquo inlita signabant, aut dirigebant lignum aut lapidem antiqui τικρον. Quod cognoscere licet ex Laconico proverbio, quod refertur ab Apollonij scholiographis. ἢ ἀσπέραι πίν. τὸ λίθον ἄγειν, id est funiculum ad lapidem. Funiculum lapidi admove- re dicuntur, qui curam omnem adhibent, ne quid in Repub. geratur, secus quam oportet. Beatus Chrysostomus Hom. in priorem ad Corinth. epist. xxxv. σκόπει πῶς πάλιν ἐν ταῦτα ἀσπέραι πίν. (utrum- que legitur, etiam apud Gal.) ἢ λίθον ἄγειν τὸ οὐκ ἐπιμηλὶ πάλιν ἀσπέραι πίν. τῆς οὐκ ἐπιμηλίδας. Considera ut hic tursus funiculum admoveat ad lapidem: ubique quærens adificationem ecclesiæ. In sacra quoque pagina non raro funes τὰ σπυρτῖα ab Lxx. Interpretibus appellatur. Iosue cap. ii. ἴδου ἡμεῖς ἰσποροδόμεθα εἰς μέσθ' τῆς πόλεως καὶ θήσεις τὸ σημεῖον, τὸ σπυρτῖον τὸ κίρκιον, τὸ τὸ ἀνδρῆς εἰς τὴν θυρίδα.

ἡμεῖς δὲ ἢ ἡ κωπηλοῦσας ἡμᾶς δὲ αὐτῆς. *Innoxij erimus à juramento hoc, quo adjurasti nos, si ingredientibus nobis terram, (ad verbum civitatis partem quandam) signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra, per quam dimisisti nos.* Helych. *σπάρτα χόινια ῥόμματα; σπάρτις ῥόμματα*. profecto in Homericò versu, quo navium σπάρτα dissoluta dixit τὰ ῥόμματα intelligenda, quibus futæ & condensatæ naves, non armamenta aut rudentes, quibus instructæ. Præterea Eustathius Hom. locum exponens, σπάρτα exponit τὰ ἐκ τοῦ σπάρτε τοῦ φυτοῦ χόινια. Vocabant etiam σπάρτα. Suidas σπάρτη τὸ σπάρτεον. Helych. *σπάρτη πόλις καὶ σπάρτη τεκτονική.* Idem σπάρτη σπάρτεον ἢ ἡ δασυρῶσιν οἱ τέκτονες. Sed video à scopo multum me defecisse. Nostrum est explicare, quid vocent botanici σπάρτον, & quid λινόσπαστον. Doctiff. Cornarius magnæ autoritatis Medicus, in Physicis, re botanica ac græca lingua exercitatisimus, linospartum scribit esse, spartum ex quo Plin. lib. xix. cap. i. Asiaticos lina, ad retia præcipuè, facere dixit. Ergo linospartum genista. sic enim Plin. In Asia è genista fieri lina ad retia præcipua, in piscando durantia, frutice madefactò decem diebus, &c. Lib. xxiv. loco jam citato dubitat, an genista spartum sit, quod hoc loco videtur affirmare; cum tamen ad ligandum, & vinculorum usum bona sit genista, non retibus nectendis idonea &c. Sic Cornarius. Alii genistam, & spartum diversas herbas statuunt; spartum ἄφυλλον, foliatam genistam. Hanc foliis præditam esse, ex ipso probatur Plinio lib. cit. ubi ait: *Rami similiter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus.* Respondent doctiff. botanici Dioscoridem sparti plantam senescentem, id est quæ flores virgasque protulit describere; adolescentis vero statum, quo novos ramos foliaque profert, negligentius prætermisisse. Quod negari quidem non potest; argumentum tamen non solvit. Præscribit Plin. ramos cum fronde, adultæ itaque folia tribuit. Sed esto genista & spartum eadem planta, hinc non probatur linospartum Theophrasti genistam esse, ex qua in Asia lina parantur. Est itaque conjectura, & tamen non spernenda opinio. Alii λινόσπαστον sativum linum interpretantur, existimantque Dioscoridem lib. iv. cap. CLxxii. ubi de thymelæa agit duabus vocabis σπάρτον λίνον vocare. *εἰ δὲ λίνον λέγεται τὸ σπάρτεον λίνον ἴδιον τῆ φύσει παρόμοιον.* Alij thymelæam linum vocant, quoniam frutex suapte natura sativi lini similitudinem referat. Locus magni momenti, sed non satis bene ab interpretibus translatus. Versioni tamen vulgatæ favet Plinius, favet Varro. Plin. lib. xix. cap. i. de lino. *Hinc fuisse & navium armamenta, apud eundem interpretantur eruditiores, quoniam cum sparta dixit, significaverit sata.* Varro lib. cit. *Græci magis cannabe & stipa cæterisque sativis rebus a quibus σπάρτα appellabant.* Hanc Plinij atque Varronis opinionem. Salmasius non sine ratione improbat. Verbum σπάρτα duas res significat, ut Latini sero. De voce Latina non multum laboro. nemo non novit, serita esse flores invicem in coronam nexos junctosque. Plin. lib. xxi. de coronis; *cum vero è floribus fierent serita à serendo serieve appellabantur.* Ita græcis verbum σπάρτεον utrumque significat; terræ semen mandare; & texere aliquid, vel inter se nectere. Unde σπάρτεον, quod funem involutum designat. Suidas σπάρτεον αἱ συροφῶν τῶ χόινια. Botanici quid σπάρτα sit, docet Theoph. lib. v. Hist. cap. iiii. *σπάρτα δὲ καλοῦσιν ὅταν ἢ συροφῶν &c.* Plinius lib. xvi. cap. xxxix. ubi de cædendis arboribus agit. *Publicum omnium vitium, vocant spiras, ubi convolvete se vena atque nodi.* Ab eodem σπάρτεον, σπάρτα, σπάρτεον, & σπάρτιν, funiculi vel lineæ. Non quod ex herbis sativis nectuntur, sed quod ad vincendū idonea sint. Τὸ σπάρτεον est sativum, quod seri potest; at σπάρτεον est funis, qui seritur, id est nectitur. quasi dicas fertile vel ferticium. Helychius ex veteri poëta. *ἴσοσπαστον ἴσος, οὐ μῆτε ἀραιὸς μῆτε πυκνὸς ὁ σῆμα τῶν χόινια,* id est, bene & attemptate texta tela. *cujus nec nimis densum est stamen, nec nimis rarum.* Pollux lib. x. pag. cccxciv. piscatorum retia σπάρτα, vel σπάρτα vocat; non quod ex sparto, vel genista fierent, sed quod quamlibet texturam,

nexumque staminis ad subtemen, sic appellarent. Herbas etiam, quæ funiculis conferendis, & retibus, aliisque rebus texendis, aliquem usum exhibent, hoc verbo denotarunt. Strabo, & juncum, & genistam, spartum vocat. Vide cap. de junco. Ex his constat σπάρτα Græcis funiculos significare; quia σπάρτεον nectere, atque complicare, apud eosdem denotat. Nugatur igitur Plinius, cum translatus à Poenis ad Græcos sparti usum docet. Sparti quidem usum multa post secula ceptus est, nec ante Poenorum arma, quæ primum Hispaniæ intulerunt. Merè græca vox est, non Punica, vel Latina. Apud Diof. loco citato. *λίνον σπάρτεον* vertunt linum sativum. Rectè facerent, si docerent, quodnam sativi lini genus sit, quod naturam thymelææ habeat. Nullum lini genus purgandi vi præditum, nullum lentos, viscidos, & tenaces fert ramos. Thymelæa nihil habet quod linum referat, quam folia; sed idcirco τῆ φύσει simile dici nequit. Alij linospartum exponunt; crassius linum, aut cannabim, quo funes torquentur. Hi Dioscoridis codicem corruptum dicunt, restituntque λίνον λέγει τὸ σπάρτεον ἴδιον τῆ φύσει παρόμοιον. Natura frutici spartolino similem thymelæam inquit Dioscorides. Sed quodnam illud crassius linum sit, quod simili tudinem quandam cū thymelæa frutice habet? Dicant vero etiam quale lini genus, ex quo funes tantum torquentur. ego tale lini genus non novi. Quid igitur λινόσπαστον sit ex iis quæ dicturus sum, facile cognoscer lectur. *Σπάρτεον* aliud herba, five Latinorū; aliud frutex, five Græcorum. Utrumque novit Galenus. De herba lib. i. de alim. facult. cap. ix. hæc tradit. *Τρίβαν καὶ λέγει τὸν χειρῶν ἐργασίαν ἐν αὐτοῖς τὸ σπάρτεον, καὶ τὸ σπάρτεον ὀνομαζομένης ἐστίν, ἐξ οὗ πλέκονται τὰ σπάρτα τῶν ζυγίων.* Manibus terere convenit asperam quamque rem in se habentibus, cujusmodi est quod vocant spartum, ex quo jumentis soleæ necluntur. De hoc sparto, Varro, & Columella agunt. Varro lib. i. de re rustica cap. xxxii. ubi docet quæ, & quo quidque loco maxime expediatur serere. *Alio, inquit, loco ut seras ac colas sylvam cædendam, alio ubi aucupare, sic ubi cannabim, linum, juncum, spartum unde neclis bubus soleas, lineas, restes, funes.* Sic locus hic legendus. Impressi codices habent, quibus neclis boves paleas, quod ineptum. Columella lib. vi. cap. xii. de boum claudicantium remediis differens; at si jam in unguis est, inter duos ungues cultello leviter aperies, postea linimenta sale & aceto imbuta applicatur, & solcā sparte à pes induitur, maximeque datur opera, ne in aquam pedem mittat, & sic stabuletur. Idem cap. xv. ejusdem lib. deinde sparte calcæata per triduum suffuso aceto curatur. De hoc sparto quid Plinius dicat videamus. Herba & hæc sponte nascens, & quæ non queat seri, juncusque proprie aridi soli, uncterræ dato vitio, namque id malum telluris est, nec aliud ubi seri aut nasci potest. In Africa exiguum & inutile gignitur. Carthaginensis Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, sed quatenus parit, non tates quoque sparto operit. Hinc strata rusticis eorum, hinc ignes facesque, hinc calcamina & pastorum vestis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate: ad reliquos usus laboriosè evellitur, occreatis cruribus, manibusque rectis manici, convolutum offeis ligneisque conamentis, nunc jam in hyemen vix, facillime tamen ab idib. Majis in Junius, hoc maturitatis tempus. vulsum fascibus in acervo animatum biduo, tertio resolutum, spargitur in sole, siccaturque, & rursus in fascibus redit sub tecta; postea maceratur aqua marina optime, sed & dulci, si marina defit; siccaturque sole iterum rigatur, si repente urgeat desiderium persusum solida in folio, ac siccatur stans compendium opere fatetur, hoc autem tunditur, ut fiat utile, præcipue in aquis marique invictum. in sicco præferunt è cannabi funes, at spartum alitur etiam demersum, veluti natalium sitim pensans. est quidem ejus natura interpollis, rursusque quam libeat vetustum novo miscetur. Verum tamen complectitur animo, qui volet miraculum æstimare, quanto sit in usu omnibus terris, navium armamentis, machinis adificationum, aliisque desiderijs vitæ. Nonnulla latiore explicatione indigent. Herbam, inquit esse, & sponte nascentem &c.

Spartum

Spartum Plinij.

Spartum Hispan. Herba.

Luculenter à Carolo Clusio, in re herbaria exercitissimo, spartum hoc describitur, his fere verbis, *Numerosa, tenuia, juncea, atrovirentia habet folia, cubitalis longitudinis; ex ead. m radice prodeuntia, quæ dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, & interiore parte canescentia; successu vero temporis contrahuntur, & convolvuntur, fiuntque juncea, aspera, ut observavit Galenus, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt raris folijs paulo longiores, qui vere, & æstate parvum arundinaceum panniculum ferunt; simili propemodum cum illa ratione florentem, deinde oblongum semen, ut nonnulla graminis genera. radicibus nritur fibrosis, & perennibus, e quibus multa simul nascuntur planta contiguae junci modo; ut interdum una planta, sive multarum simul congestarum plantarum, cumulus, duorum pedum spatium vel illo amplius ambitu occupet. Fallitur itaque vir magnæ autoritatis, cum spartum Ibericum sive Hispanum ἀναγκύνη, ἀγκύνη & ἀφύδος scribit. Spinis licet careat, pungit tamen, & folia fructumque fert, uti jam diximus. Nascitur & aliud genus in eadem Hispania, Murciano regno, quod panniculum fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusum, ut Narcissorum: sed hoc, ut mox dicam, ad ea quæ veteres scribunt, non satis est idoneum. Nec Batavia sparto caret, vulgo Helm & Halin vocatur ab incolis, quasi ἄλμυρον, ἄλμυρον τὸ ἄλμα à sale. quod maritimis & sabulosis aggeribus gaudeat; Hispanico non valde dissimile: sed multo majus & rigidius, cruribus eorum quibus per aggeres line ocreis iter, est permolestum. Cruenta enim vulnera, non raro infligunt ejus folia rigida, & mucronata; quibus omne parcat pecus: spicam fert fecalis instar. Reperitur etiam spica brevior, quod phalaridis potius, quam secales panniculos imitatur; flos lanosus, semen arundinis vallatorix. Usus Batavi sparti, ut latis suis cespitibus, & valde contortis, atque obliquè sese spargentibus radicibus, arenam firmiorem reddat, & colligat in aggeribus, ne tam facile*

marinis undis & fluctibus eluatur; & firmius resistat tempestatibus, quæ in Oceano crebræ. Hispanicum spartum feri, negat Plinius; contra Varro feri jubet; sed an viderit ipsam plantam, dubito: difficulter ex semine pullulat, nec nisi solo sterili & sabuloso propagatur. Ideo rectius Plinius, non posse feri dixit, juncum ait esse aridi soli. Cur juncum vocet ex descriptione jam data quilibet facile videt; nempe quod folia ferat juncea, aspera. Rectè aridi solidi dixit, ἀνδρον. Strabo lib. III. ἐν τῷ ἴδιον ἀπὸ Σαργούτος, ἢ Σεπίσι, πόλεως ἐνεργείσαι, κατὰ μικρὴν ἀφίσταται τῆς θαλάσσης, καὶ συνάπτει τῆ ἀσπυρταίῳ, ὡς ἀν ἰστροῦν (sic hunc locum Caufabonus correxit) καλαμῶνα πάλω. τὸ δ' ἐστὶ μίση καὶ ἀνδρον, τῶν χοινοποικιλῶν φύον ἀκέρως, ἐξαγωγῆ ἔχουσιν, ἐν πρῶτῃ τῶν πορ, καὶ μάλιστα ἐν Ἰταλίῳ. Inde per Saguntum & Setabum urbem ductum paululum à mari recedit, & spartario (quasi junci feraci dicas) campo applicatur; is magnus est & aquæ expers, spartum producit funibus texendis aptum, quod exportatur usque quaque, & maxime in Italiam. Quæ de natali solo veteres, eadem & recentiores, & inter hos præcipuè Cl. Clusius de sparto priore. Frequens nascitur collibus arenosis, inter Viena & Alcalalreal, atque aliis Boeticæ locis; sed omnium abundantissimè, ab initio Granatensis regni, sive Boeticæ limitibus, usque ad Murgian urbem, vulgo Muercia dictam, ut non sine causa, totus ille tractus, veteribus appellatus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo Cartagena, urbs maritima, continetur. Hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Eodem etiam in usu apud Hispanos, quo fuit tempore Plinii. Nam ex crudo & exsiccatò tapetes, sive aulæa, storias, corbes, rudentes, aliosque conficiunt funes. Corbes etiam illi, in quibus ficus, & uvæ passæ, advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aqua, instar lini, macerato, deinde siccato & fuso, calcamenti genus, quod ipsi Alpeygates appellant, paratur; funes etiam, & alia opera subtiliora. Antiquum etiam hodie nomen obtinet, Hispanis enim apud quos nascitur, nunc sparto dicitur. Alterum sparti genus, quod Murciano regno locis humidioribus nasci diximus, superiore tenerius est. Usus hujus rarus, ut quod storijs, aut hujusmodi operibus conficiendis minus sit idoneum. Plurimus ejus usus ad lineos saccos, quos lectis substernunt incolæ, implendos, ut nos stramine uti solemus; molliore enim tenuioreque est juncò quam primum; illud enim asperum est, ut observavit Galenus. Et hæc tenus quidem de sparto herba, quam Plinius & Latinorum alij, Græcis antiquis incognitam, rectè scripserunt. Frustra igitur, qui, ad ea, quæ jam dicta sunt, non satis attenderunt, calumniantur Plinium, Varronem, & cæteros. Quod hæc tenus dixi, ex Palladio cognoscere licet; qui satis clarè spartum fruticem ab herba distinxit lib. I. titulo xxiv. *A mustelis, tutæ sient, si inter eas frutex virgofus sine folijs, asper, vel vetus sparteæ projiciatur qua animalia calcantur. Unum de sparto herba dicendum restat; Verba hæc Plinij, vulsum fascibus in acervo animatum; aliter atque aliter à viris doctissimis legi. Quidam legunt vulsum & exanimatum fascibus in acervo biduo, tertio. &c. Exanimabant, ut integrum & minime vitiatum, ad textilia; putre verò atrosus, & corruptum ad ignes seponerent. Alij legunt vulsum & fascibus manualibus acervatus biduo, ut superiore capite, illis verbis, tum evulsum, & in fasciculos manuales colligatum, siccatur in sole pendens? Hanc lectionem summopere probat Dalecampius. Cl. Salmasius restituit, in acervo manuatium. Scriptum quippe in antiquioribus erat maniatum, unde factum est animatum. Levis mutatio maniatum pro manuatium, ut vitæ pro bitæ. Manna idem quod manipulus; glossæ δισμα, manna fascis. Alia glossæ, δραχμα, manipulus manua, & nondum editæ Latine, manua manipulus. Plinius manuales fasces dixit de lino; inde & spartum in acervo manuatium hoc loco dixit; hoc est in manuas sive manuales fasciculos colligatum. Confirmat eam conjecturam, quod sequitur: tertio resolutum spargitur, in sole, siccaturque, & rursus in fascibus redit sub tecta; id est rursus manuatium. Nam primo in acervo manuatium per biduum, deinde tertio die resolvitur, & sparsum in sole siccatur, postea rursus in fasciculos manuales colligitur, atque ita redit sub tecta. Græci δραχμα interpretantur δισμα δισμα δισμα τῆ δριστη εἰ χυεὶ ὁ δριστη. drachma quantum messor manu sinistra capere potest. Idem alibi δραχμα δισμα & οἷον ἢ χυε δριστη. Hæc tenus*